

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS PREKYBOS IR MUITŲ KATEDRA**

SANDRA MATULAITYTĖ

**EUROPOS BENDRIJOS LAISVOSIOS PREKYBOS
SUTARČIŲ SU TREČIOSIOMIS ŠALIMIS ANALIZĖ IR
PERSPEKTYVOS**

**The Analysis and Prospects of the European Union
Free Trade Agreements with Third Countries**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
Doc. dr. Juozas Radžiukynas**

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS PREKYBOS IR MUITŲ KATEDRA**

**EUROPOS BENDRIJOS LAISVOSIOS PREKYBOS
SUTARČIŲ SU TREČIOSIOMIS ŠALIMIS ANALIZĖ IR
PERSPEKTYVOS**

**Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N10005**

Vadovas

**.....Doc. dr. Juozas Radžiukynas
2012.....**

Recenzentas

**.....Dr. Danutė Adomavičiūtė
2012**

Atliko

**TPRmis0-01 gr. Stud.
.....Sandra Matulaitytė
2012.....**

VILNIUS, 2012
EUROPOS BENDRIJOS LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ SU
TREČIOSIOMIS ŠALIMIS ANALIZĖ IR PERSPEKTYVOS

TURINYS

LENTELĖS.....	5
PAVEIKSLAI.....	6
SANTRUMPOS.....	7
ĮVADAS	8
1. PREFERENCINIAI SUSITARIMAI IR EUROPOS BENDRIJA.....	10
1.1 EB politika ir plėtra	10
1.2 Preferenciniai susitarimai pasaulinėje ekonomikoje	14
1.2.1 Preferencinių susitarimai pasaulinėje ekonomikoje.....	14
1.2.2 ES ir preferenciniai susitarimai	16
1.2.2 Europos Bendrija ir laisvos prekybos sutartys	20
1.2.3 Laisvos prekybos sutarčių poveikis šalių ūkiui.....	23
METODOLOGIJA	28
2. EUROPOS BENDRIJOS IR LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ SU TREČIOSIOMIS	
ŠALIMIS ANALIZĖ.....	31
2.1. Europos Bendrijos ir trečiųjų šalių laisvosios prekybos susitarimai	31
2.1.1 ES ir Meksikos laisvosios prekybos susitarimas.....	33
2.1.2 ES ir P. Afrikos laisvosios prekybos susitarimas.....	39
2.1.3 ES ir Čilės laisvosios prekybos susitarimas	45
2.1.4 ES ir P. Korėjos laisvosios prekybos susitarimas	51
3. ES IR TREČIŲJŲ ŠALIŲ LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ PERSPEKTYVOS	54
3.1 Lietuvos ir trečiųjų šalių užsienio prekyba ir jos poveikis	54
3.2 ES laisvosios prekybos susitarimų strateginė plėtra.....	59
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	63
LITERATŪROS SĄRAŠAS	66
ANOTACIJA.....	70
ANOTATION.....	72
SANTRAUKA.....	73
SUMMARY.....	74

PRIEDAI.....	75
1 priedas. ES ir trečiųjų šalių mokėjimo balansas	76
2 priedas. ES ir Čilės užsienio prekyba ir jos pokytis.....	76
3 priedas. ES eksportuojamų prekių į Čilę apimčių pokytis %	77
4 priedas. ES užsienio prekyba su Čile.....	78
5 priedas. ES ir Čilės prekybos struktūra ir pokytis	79
6 priedas. ES užsienio prekybos balansas su Meksika, pagal prekių grupes.....	80
7 priedas. Importo ir eksporto dalis užsienio prekyboje	81
8 priedas. ES ir Meksikos prekybos struktūra ir pokytis	82
9 priedas. ES užsienio prekybos su PAR balansas pagal prekių grupes.....	83
10 priedas. ES užsienio prekybos su P. Korėja apimtys	84
11 priedas. ES ir P. Korėjos užsieni prekybos balansas pagal prekių grupes.....	85
12 priedas. ES ir P. Korėjos užsienio prekybos struktūra ir padidėjimo tempas.....	85
13 priedas. Pagrindiniai ES prekybos partneriai 2010 m.....	88
14 priedas. ES užsienio prekyba paslaugomis su trečiosiomis šalimis.....	89
15 priedas. ES vidutinė importuojamų ir eksportuojamų prekių dalis visame importe ir ekpote... 90	
16 priedas. ES ir Čilės pagrindiniai importuojami produktai, 2010 m.	90
17 priedas. ES ir Meksikos pagrindiniai importuojami produktai, 2010 m.....	91
18 priedas. Meksikos kilmės prekių importas į ES.....	91
19 priedas. ES kilmės prekių eksporto į Meksiką struktūra.....	92
20 priedas. ES sudaryti susitarimai.....	92

LENTELĖS

1 lentelė. Laisvos prekybos sąvoka literatūroje	20
2 lentelė. Laisvosios prekybos susitarimų sukeliama nauda.....	24
3 lentelė. Koreliacijos koeficiento reikšmės	29
4 lentelė. ES ir trečiųjų šalių lasivosios prekybos susitarimai, priemonės	31
5 lentelė. ES importo ir eksporto šalys partnerės, 2010 m.	32
6 lentelė. ES užsienio prekybos statistinis ryšys su trečiosiomis šalimis	33
7 lentelė. Pramoninių prekių importo muitų į Meksiką mažinimo tvarkaraštis B+.....	34
8 lentelė. Pramoninių prekių importo muitų į Meksiką mažinimo tvarkaraštis C	34
9 lentelė. ES ir Meksikos importuojamų žemės ūkio ir žuvininkystės produktų pagal kategorijas, muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis	35
10 lentelė. ES užsienio prekybos su Meksika ir muitų kitimo statistinis ryšys	38
11 lentelė. Muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis pagal prekių grupes	40
12 lentelė. ES užsienio prekybos su P. Afrika ir tarifų kitimo koreliacijos koeficientas	42
13 lentelė. ES ir Čilės prekių kilmės importo muitų tarifų naikinimo tvarkaraštis	46
14 lentelė. ES importuojamų prekių iš Čilės ir muitų tarifų statistinis ryšys	47

PAVEIKSLAI

1 pav. EB plėtra	10
2 pav. Europos Bendrijos tikslai ir uždaviniai	12
3 pav. ES dvišalės preferencinės sutartys dėl prekių prekybos	16
4 pav. Asociacijos susitarimų tipai ir tikslai	17
5 pav. Laisvosios prekybos sutarčių sudarymo tikslai.....	21
6 pav. Prekybos liberalizavimo žala	26
7 pav. EU užsienio prekybos prekėmis balansas su trečiosiomis šalimis.....	32
8 pav. Meksikos kilmės prekių importas į ES	36
9 pav. Meksikos kilmės importas į ES pagal prekių grupes	37
10 pav. ES užsienio prekyba su Meksika	38
11 pav. ES užsienio prekyba su P. Afrika.....	42
12 pav. P. Afrikos kilmės prekių importas į ES.....	43
13 pav. ES kilmės prekių eksportas į P. Afriką pagal prekių grupes.....	44
14 pav. ES užsienio prekyba su Čile.....	48
15 pav. ES importo iš Čilės struktūra	48
16 pav. ES prekių eksporto į Čilę struktūra	49
17 pav. ES užsienio prekyba su P. Korėja	51
18 pav. ES daugiausiai importuojamų prekių grupės	52
19 pav. ES daugiausiai eksportuojamų prekių grupės į P. Korėją.....	52
20 pav. ES mažiausiai importuojamų a), ir eksportuojamų b), prekių grupės iš P. Korėjos	53
21 pav. Lietuvos ir trečiųjų šalių užsienio prekybos dalis, 2010	55
22 pav. Meksikos ir Lietuvos užsienio prekyba.....	55
23 pav. Lietuvos ir Meksikos užsienio prekybos struktūra, 2010 m.	56
24 pav. Lietuvos ir Čilės užsienio prekybos struktūra, 2010 m.....	57
25 pav. Lietuvos ir Čilės užsienio prekyba.....	57
26 pav. Lietuvos ir PAR užsienio prekyba	58
27 pav. Lietuvos ir PAR užsienio prekybos struktūra, 2010 m.	59

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga;

LPS – laisvosios prekybos susitarimas;

ELPA – Europos Laisvosios Prekybos Asociacija;

NAFTA – Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarimas;

PAR – Pietų Afrikos Respublika.

IVADAS

Kuriant Europos Bendriją, buvo nustatyti ekonominės ir socialinės raidos atitinkami tikslai, kuriuos pasiekus, Europos ekonomika būtų viena iš stipriausių pasaulyje. Vienas iš pagrindinių Europos bendrijos tikslų – bendros rinkos, ekonominės ir pinigų sąjungos įkūrimas. Visos valstybės, išsidėsčiusios Europos regione, gali tapti bendrijos nare. Europos bendrijos įkūrimo pagrindu, stengiamasi suvienyti Europos valstybių ekonomikas ir vengti kitų pasaulio valstybių intervencijos. Siekiant suvienyti atskirų Europos valstybių ekonominę galią, buvo sukurta Europos Bendrija (po Lisabonos sutarties vadinama Europos Sąjunga), kuri vykdo bendrą vidaus ir išorės prekybos politiką. Tarp Europos Sąjungos šalių narių panaikinami visi prekybos barjerai, be to taikoma bendra išorinės užsienio prekybos politika.

Tyrimo naujumas ir aktualumas. Kitos pasaulio valstybės gali pasiūlyti kvalifikuotą darbo jėgą, tinkamą investicinę aplinką, kokybišką ir nebrangią produkciją ir t.t., taigi siekiant neprarasti galimos ekonominės naudos Europos valstybėms, sudaromos laisvosios prekybos sutartys su trečiosiomis šalimis. Europos Bendrijos politika trečiųjų šalių atžvilgiu pagrįsta vienodais principais ir rinkų atvėrimu. Taigi šalys, kurių užsienio prekybos struktūra labai priklauso nuo trečiųjų šalių, turi vadovautis lygiaverčiais principais su kitomis Europos bendrijos šalimis, kurių užsienio prekyba ne itin glaudžiai susieta su trečiosiomis šalimis. Kitos šalys, kurios neseniai tapo Europos Bendrijos dalimi, turi taikytis su bendrais užsienio prekybos principais, nors užsienio prekybos struktūra gana skirtinga. Be to, laisvosios prekybos sutartys, tai tik pirmas žingsnis gilesnės integracijos link, kuri išnaudo „paskirsto“ jėgas globalioje rinkoje.

ES prekybos su trečiosiomis šalimis teikiama nauda gana prieštaringa. Ekonomistai siekdami patvirtinti arba paneigti rinkos integracijos procesų su trečiosiomis šalimis teikiamą naudą ar žalą, susiskaldė į grupes. Taigi **tyrimo problema** - laisvosios prekybos sutarčių poveikis susitariančioms šalims.

Tyrimo objektas - laisvosios prekybos sutartys tarp Europos Bendrijos valstybių ir trečiųjų šalių.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Europos Bendrijos arba Sąjungos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis principus ir įvertinti jų naudą šalių ūkiui.

Tyrimo uždaviniai:

- Teoriniu aspektu ištirti Europos Sąjungos plėtrą bei bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis tikslus bei principus;
- Išanalizuoti Europos Sąjungos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis formas, struktūrą bei ypatumus;
- Atlikti Europos Sąjungos tarptautinės prekybos su trečiosiomis šalimis, su kuriomis

sudarytos laisvos prekybos sutartys, importo ir eksporto apimtys, struktūros ir pokyčių analizė;

- Ištirti ES sudaromų laisvosios prekybos susitarimų su trečiosiomis šalimis poveikį Lietuvai;

- Apžvelgti Europos Sąjungos strateginės plėtros planus;

Hipotezė – laisvosios prekybos susitarimai, tai priemonė skatinti susitariančių šalių tarpusavio prekybą ir plėtoti ekonomiką.

Tyrimo metodai:

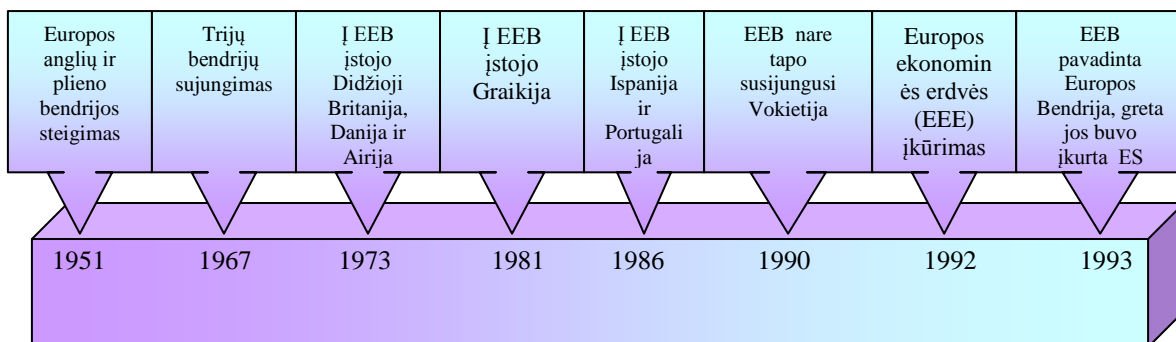
- Teisinių aktų analizė;
- Mokslinės literatūros analizė;
- Statistinių duomenų analizė;
- Mokslinės informacijos sisteminimas, grupavimas bei vaizdavimas.

Tyrimo rezultatai. Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ES ir laisvosios prekybos susitarimų su Meksika, Čile, PAR ir P. Korėja tikslai, principai bei struktūra. Nustatyta, kad 2000 – 2010 metų laikotarpiu, prekybos apimtys tarp susitariančių šalių nuolat augo. Mažėjantys muitų tarifai skatino importą ir eksportą bei prekybos augimą ir ne itin konkurencingose srityse. ES rinka siūlo šalim transporto, chemijos ir pramoninę produkciją, kuri konkurencinga pasaulinėje rinkose. Tuo tarpu ES iš trečiųjų šalių importuoja trūkstamas žaliavas, maisto produkciją skatina intensyvia transporto ir pramonės gaminių tarpusavio prekybą. Muitų tarifų panaikinimas skatina užsienio prekybos apimčių augimą, vartotojų prieinamumą importuojamiems produktams ir iš importo žaliavų pagamintai produkcijai, kadangi muitų tarifų panaikinimas mažina kainas. Lietuvos ir trečiųjų šalių užsienio prekybos apimtys nuolat augo ir skatino medienos, tekstilės, neaustinių medžiagų bei elektros prietaisų gamybos plėtrą. ES toliau plėtoja santykius su trečiosiomis šalimis siekdama gilesnės integracijos, bei ieško naujų prekybos partnerių pasaulyje.

1. PREFERENCINIAI SUSITARIMAI IR EUROPOS BENDRIJA

1.1 EB politika ir plėtra

Liberalizmo teorija gyvuoja jau daugelį metų. Šią teoriją nagrinėjo bei analizavo daugybė ekonomistų, siekdami išsiaiškinti liberalizmo naudą. Liberalizmas paremtas prekybos barjerų mažinimu arba visišku panaikinimu. Siekiant šių tikslų įgyvendinimo, būtina organizacija kordinuojanti ir organizuojanti prekybos liberalizavimo procesą. G. Maršalas buvo vienas iš pirmųjų prakalbusių apie vieningą Europą.

1 pav. EB plėtra

Šaltinis: sudarytas autorės pagal *Europos Komisijos* pateikiamą ES istoriją

1947 metais pasiūlytas Europos atgaivinimo po karų planas. Šiam tikslui sukuriama Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija (OEEC), kurios pagrindinis tikslas buvo prekybos liberalizacija. Šis tikslas pasiekiamas gana greitai. Šešerių metų laikotarpiu, prekybos apimtys padvibugėjo, o tuo tarpu šalių BVP nuolat augo. Po staigaus ekonominio pakilimo, įvyko stagnacija. Ėmė plisti idėja, kad OEEC veiklos nebepakanka, siekiant ilgalaikio Europos ekonomikos vystymosi. Reikia bendros rinkos, kuri skatintų didelės apimties ir mažų kaštų gamybą. Bendroji rinka skatintų našumą bei įtakotų šalių tiek fiskalinę tiek monetarinę politiką (Paulikas, 2004).

Pirmasis žingsnis siekiant bendros ekonominės sistemos, buvo sudarytas Shumano planas, kurio pagrindą sudarė Prancūzijos ir Vokietijos anglių ir metalurgijos pramonės sąjunga. Siekiant Europos integracijos, buvo būtina įtraukti visus ekonomikos sektorius. Pavienės nacionalinės valstybės yra nepajėgios sukurti aukšto gyvenimo lygį, todėl buvo būtina plėsti nacionalines struktūras. J. Monnet buvo vienas iš Shumano plano kūrėjų. Jo tikslas buvo sukurti ekonominę bendriją, kuri laikytusi

bendros vidaus politikos taisyklių.

Paryžiaus sutarties, kuri buvo pasirašyta 1951 metais, pagrindu, buvo įkurta Europos anglies ir plieno bendrija. Sukurta bendra anglių ir plieno rinka, kurios netiesioginis tikslas buvo suvienyti jėgas prieš vis didesnę galią įgaunančias JAV ir Tarybų Sąjungą. Be to, susivienijimas buvo geriausia priemonė koordinuojant karinių konfliktų grėsmę, kuriant teisingesnį ir laisvesnį pasaulį. Šis susitarimas įrodė, kad šalių integracija gali atnešti naudą. 1952 metais šešių šalių susitarimas buvo pradėtas vykdyti. Prekyba, vienoje svarbiausių tuo metu Europos pramonės sričių, ėmė sparčiai augti bei klestėti. Susitarimo pasisekimas skatino Europą toliau vienytis. Romos sutarties (1957 m.), Vieningos Europos akto (1986 m.) ir Maastrichto sutarties pagrindu buvo pradėti kurti Europos Sąjungos pamatai.

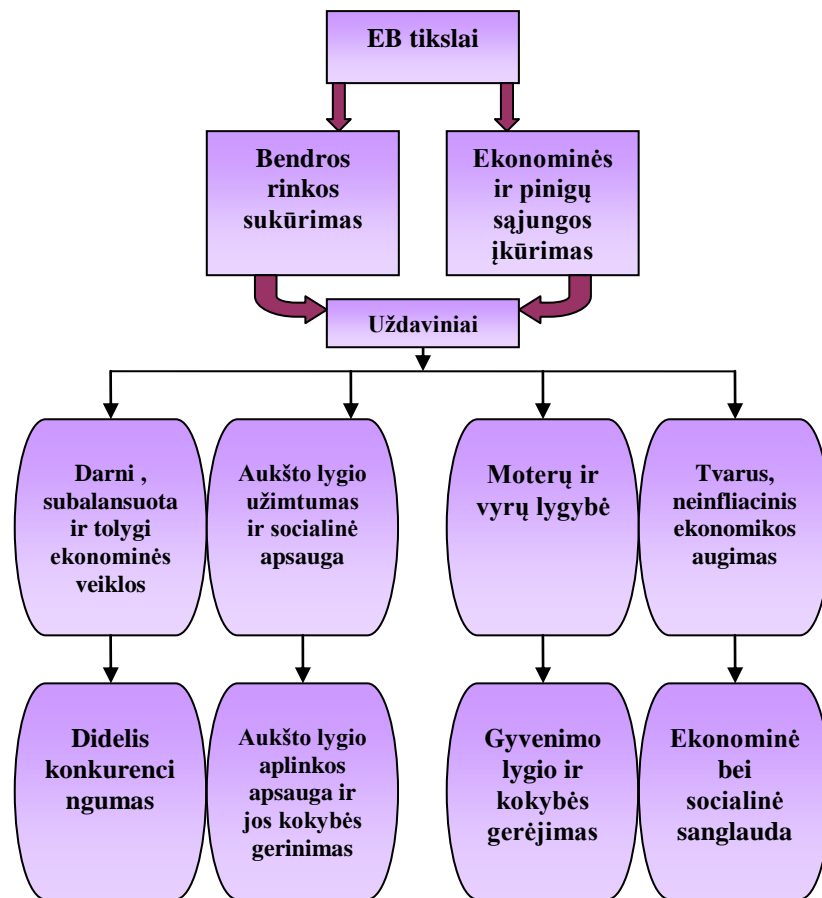
Penkerių metų laikotarpiu, Europos Ekonominė Bendrija tapo viena iš svarbiausių prekybos partnerių pasaulyje. Bendrija tapo didžiausia eksportuotoja ir žaliavų pirkėja. Nuolat augant prekybos apimtim, prekybos plėtrą stabdė aukšti muitų tarifai. Romos sutarties pagrindu buvo numatyta, kad muitų tarifai tarp susitariančių šalių visiškai panaikinami iki 1967 metų. Prekyba tarp EEB šalių ėmė sparčiai augti nuo muitų tarifų panaikinimo datos. Trečiosioms šalims muitų tarifai nebuvo panaikinti, tačiau buvo žemesni nei anksčiau.

Pasibaigus antrajam pasauliniam karui, Europos prekyba plėtojosi ypač sparčiai. Prekybos liberalizacija paskatino ekonomikos augimą bei darbo pasidalijimą tarp EEB šalių. Suvienijusios šalių išteklius bei galias, Bendrijos šalys tapo galingesnės ir galėjo siekti didesnių tikslų. Taigi, kitos Europos šalys taip pat susidomėjo tapti Bendrijos nare. Prekyba tarp Europos šalių plėtėsi, bet tuo tarpu ekonominiai ryšiai su kitomis pasaulio šalimis silpnėjo. Santykių tarp Europos šalių intensyvėjimas grindžiamas vidaus rinkos stiprinimu bei apsaugojimu nuo galimų prekybos kliūčių atsiradimo, prekiaujant su trečiosiomis šalimis.

EEB pasiekimai pagrįsti ne tik suvienytų išteklių galia bei liberalizuota prekyba, bet ir intensyviu ekonominiu ir socialiniu planavimu. Buvo sukurtos naujos institucijos: Europos Komisija, Europos Ministrų Taryba ir Europos Parlamentas, kurios koordinuoja ir organizuoja Europos Bendrijos politiką. 1973 m. į EEB įstojo Didžioji Britanija, Danija ir Airija. 1981 m. Graikija tapo dešimtają Bendrijos nare. 1986 m. buvo trečioji EEB plėtra - įstojo Ispanija ir Portugalija. 1989 metais sugriuvus Berlyno sienai, susijungusi Vokietija po metų tapo EEB nare. 1992 m. buvo įkurta Europos ekonominė erdvė (EEE). EEE suvienijo 12 Europos Bendrijos šalių ir 6 Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybes: Austriją, Suomiją, Islandiją, Lichtenšteiną, Norvegiją ir Švediją. 1992 m. Maastrichte, dvylika Europos Bendrijos valstybių – Airija, Belgija, Danija, Didžioji Britanija, Graikija, Ispanija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Vokietija – pasirašė Europos Sąjungos sutartį. 1993 m. įsigaliojus Maastrichto sutarčiai, Europos ekonominė bendrija buvo pavadinta Europos Bendrija, greta jos buvo įkurta Europos Sąjunga (ES).

Steigdamasi EB nurodė ne vieną tikslą ir uždavinius, kurių bus siekiama įvairiomis politikos

priemonėmis (žr. 2 pav.).

Šaltinis: sudarytas pagal EB steigimo sutartį

2 pav. Europos Bendrijos tikslai ir uždaviniai

Siekiant EB steigimo sutartyje numatytų tikslų ir uždavinių, EB uždraudžia muitų ir prekių importo bei eksporto apribojimus ir visas kitas lygiavertes apribojimo priemones tarp šalių narių. Vidaus EB rinka išlaisvinama nuo kliūčių, trikdančių laisvą prekių, asmenų, paslaugų bei kapitalo judėjimą. Vykdoma bendra žemės ūkio, žuvininkystės, transporto politika. Siekiant sumažinti skirtumus, tarp teisės aktų skirtingose šalyse narėse, vykdomas teisės aktų derinimas. Politinė sistema pasitelkiama siekiant išvengti vidaus konkurencijos iškraipymo. Europos bendrijos politikos priemonės apima ne tik ekonominę, bet ir socialinę, technologijų kultūros bei sveikatos sritis. Atitinkamomis priemonėmis, EB siekia maksimalaus šių sričių vystymo. Pagrindinis EB tikslas – darnios subalansuotos ir tolygios ekonominės veiklos skatinimas bei plėtra, tvarus ir neinflacinis augimas, augantis konkurencingumas, gyvenimo lygio ir kokybės gerėjimas ir šalių narių susivienijimą bei sanglaudą. Taigi, pagrindinis Europos šalių rinkų integracijos tikslas – nuolat gerinti tautų gyvenimo kokybę.

Ekonomikos augimas, kurį skatina prekybos liberalizavimas, vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių socialinės padėties gerėjimą. Muitų ir netarifinių kliūčių šalinimas padeda ES šalių narių verslo atstovams, kurie turi galmybę efektyviau išnaudoti tarpusavio prekybos potencialą, nes prekybos srautus ypač įtakoka tokie veiksniai kaip kokybė, kaina bei aptarnavimas.

Romos sutartyje buvo nurodytas tarp valstybių narių muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis. Narės įsipareigoja netaikyti naujų importo ir eksporto muitų bei susilaiko nuo jau esamų muitų didinimo. Sutartyje buvo numatyti trys etapai, kurių metu mažinami kiekvienos prekės bazinis maito tarifas. Jau 1968 metais, tarp valstybių narių nebeliko muitų ir prekės galėjo laisvai judėti visoje Bendrijoje. Taip pat įvestas bendras išorinis maitų tarifas, kuris buvo vienodo dydžio visoje Maitų Sąjungoje. Bendrasis išorinis maitų tarifas taikomas skirtingai įvairioms prekių grupėms priklausomai nuo prekių ekonominio jautrumo ir kilmės valstybės. Be to, pagal Romos sutarties sąlygas, panaikinti ir fiziniai prekių judėjimo barjerai (ES istorija, 2010).

Bendrijoje laisvo judėjimo nuostatos taikomos šalių narių gaminiams, taip pat gaminiams teisėtai įvežtiems į Maitų Sąjungą iš trečiųjų šalių. Ši produkcija gali laisvai ir nevaržomai jokiais vidiniais barjeriais ar papildomais mokesčiais cirkuliuoti Maitų Sąjungos viduje. Fiziniai barjerai t.y. maitinės, perkeliamos prie ES sienos, o bendrijoje šių sienų nebelieka.

ES savo bendrijos politika siekia ne tik prekybos liberalizavimo, bet ir panaikinti tarp valstybių visas kliūtis, ekonominius ir teisinius skirtumus, trukdančius prekybos santykių integracijai ir lemiančius nevienodas verslo sąlygas. Prekybos santykių liberalizavimas ir integruotos šalių rinkos padeda sustiprinti ekonominį augimą. Tačiau tuo pat metu stiprinamas konkurencinis spaudimas. Importo muitais ir kitomis tarifinėmis priemonėmis apsaugomos tam tikros įmonės ar gamybos šakos. Maitų Sąjunga panaikina galimybę pasinaudoti šiomis apsaugos galimybėmis, todėl verslo subjektai gali bandyti pasinaudoti netarifiniais barjeriais, kurių šalinimas sudėtingesnis ir užima daugiau laiko (Vilpišauskas R., 2003).

Siekiant rinkų integracijos, nepakanka Maitų Sąjungos, kurios pagrindas – tarpusavio prekybos tarifų bei kvotų šalinimas. Negalėdami apsisaugoti tarifiniais barjeriais, prekybos santykių dalyviai galėjo kliudyti laisvam prekių judėjimui netarifiniais barjeriais. Tai nacionalinės taikylės, kurios skirtingai traktuoja įvežamas ir vietos rinkos prekes. Netarifiniais apribojimai - tai techninės kliūtys, liečiančios nacionalinius standartus ir technines normas. Jos dažniausiai būna nusistovėjusios per ilgus metus ir pagrįstos kompromisais tarp vyriausybės ir įvairių interesų grupių, todėl jų šalinimas sudėtingesnis ir ilgesnis nei kitų prekybos kliūčių panaikinimas (Levy, 1997).

Bendrosios rinkos įgyvendinimui taip pat ypač trukdė ekonominė krizė, kuri prasidėjo aštuntajame dešimtmetyje. Krizė skatino protekcionistinių idėjų plėtrą. Vyriausybė buvo spaudžiama imtis veiksmų, kurie apsaugotų vidaus gamybą. Kadangi vyriausybės pagal Romos susitarimą negalėjo taikyti jokių tarifinių apribojimų, buvo pasitelkiami netarifiniais prekybos barjerai. Valstybės teikė

pagalba įvairiom savo šalies pramonės šakom, buvo įvesti produktų saugumo standartai, taip pat teikiama išskirtinė pirmenybė savo šalies bendrovėms pasirašant viešųjų pirkimų sutartis.

Pasaulinėje ekonomikoje egzistuoja daugybė susitarimų, kurių pagrindas – tarpusavio prekybos palengvinimas. Sekančiame skyriuje išnagrinėsime susitarimus, sudaromus pasaulinėje arenoje.

1.2 Preferenciniai susitarimai pasaulinėje ekonomikoje

1.2.1 Preferencinių susitarimai pasaulinėje ekonomikoje

Dauguma preferencinių susitarimų pasaulinėje ekonomikoje egzistuoja kaip laisvosios prekybos sutartys. Mažiau sudaromos muitų sąjungos, kurios kaip ir laisvosios prekybos sutartys, įtakoja pasaulinę šalių tarpusavio prekybą. Preferenciniai susitarimai ne naujas reiškinys globalioje ekonomikoje. J. M. Keinsas buvo vienas iš ekonomistų, kuris pasisakė už preferencinių susitarimų naudą ir būtinumą (Maniakas, 2003). Šiame amžiuje, dauguma pasaulio šalių, siekdamos palengvinti tarpusavio prekybą, sudaro preferencinius susitarimus, kurie atneša abipusės naudos šalių ekonomikoms.

Europos Sąjunga, viena iš svarbiausių pasaulinės prekybos partnerių, kuri įgyvendina bendrą, visom šalim narėm, prekybos politiką. Kliūčių tarp prekiaujančių šalių šalinimas ar palengvinimas, vienas iš svarbiausių ES tarptautinės prekybos uždavinių. Preferenciniai susitarimai, vienas iš būdų šalinant kliūtis tarp prekiaujančių valstybių ar regionų (Armonienė L., 2005). Preferenciniai prekybos susitarimai reglamentuojami GATT XXIV strp., ir GATS V strp., kurie buvo įtvirtinti 1994 metais PPO (Pasaulio prekybos organizacija). Šiuose straipsniuose nurodoma, kad Muitų sąjungos ar laisvosios prekybos tikslas - prekybą palengvinimas, o ne kliūčių kitų šalių atžvilgiu kūrimas. Be to, valstybių, nesudariusių susitarimo, atžvilgiu taikomi muitai ir kiti prekybos barjerai negali pakisti (General agreement of Tariffs and trade, 1994).

EB sutarties 23.1 straipsnyje nurodoma, kad „Bendrija yra grindžiama visą prekybą prekėmis apimančia Muitų Sąjunga, kurioje tarp valstybių narių uždraudžiami importo ir eksporto muitai bei visi lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai, o jų santykiams su trečiosiomis šalimis nustatomas bendrasis muitų tarifas“. Bendrasis muitų tarifas buvo apskaičiuotas pagal Beneliukso šalių, Prancūzijos, Italijos bei tuometinės Vokietijos Federacinės respublikos taikytų muitų tarifų vidurkį. Pagal GATT nuostatas, muitų sąjungos naujai taikomi bendrieji muitų tarifai buvo nustatyti nedidesni už muitus, kurie buvo taikytini anksčiau. Taip išvengta konfliktų dėl kitų šalių prekių diskriminavimo. Vysktant GATT raudams, išorinis bendrasis muitų tarifas buvo nuolat mažinamas.

Skirtingai nuo preferencinio susitarimo pobūdžio, taikoma atitinkama priemonių sistema.

Preferenciniai prekybos susitarimai, tokie kaip laisvos prekybos sutartys, asociacijos bei stabilizacijos susitarimai, sutartys dėl , muitų sąjungos, ir Bendrųjų muitų preferencijų sistema (Generalised Tariff Preferences System, 2004), tai ES tarptautinės prekybos priemonės, kuriomis siekiama tarptautinės prekybos liberalizavimo ir plėtros.

Tarptautinės prekybos liberalizavimas, reguliuojamas trijų dimensijų apimtyje, tai, daugiašalė, dvišalė ir vienašalė dimensijos.

Daugiašalė tarptautinės prekybos dimensija remiasi PPO derybų raundais ir juose priimtais sprendimais. PPO tai tarptautinė prekybos organizacija, nustatanti taisykles ir sprendžianti prekybinius konfliktus tarp į ją įstojusių šalių, kurios visos yra pasirašę apie 30 sutarčių (PPO). Organizacija užtikrina, kad prekyba tarp PPO šalių narių vyktų pagal tarpusavyje nustatytas taisykles, kurios remiasi dviem svarbiausiais tarptautinės prekybos nediskriminavimo principais – didžiausio palankumo statuso ir nacionalinio statuso. Didžiausio palankumo statusas – reiškia, kad kiekviena šalis, PPO narė, turi vienodai palankiai traktuoti visų kitų PPO narių prekes ir paslaugas, o nacionalinis statusas – reiškia, kad prekės ir paslaugos patekė į šalies PPO narės rinką, turi būti traktuojamos vienodai palankiai, kaip ir vietinės prekės ar paslaugos. Taigi, bet kokios muitų lengvatos ar prekybos taisyklių pakeitimai, suteikti prekei, kilusiai iš vienos valstybės, turi būti lygiagrečiai suteikiami tokiai pačiai prekei, kilusiai iš kitų PPO šalių, išskyrus atvejus, kai prekyboje tarp šalių pagal regioninius susitarimus nustatyti preferenciniai susitarimai ir kai importuojamoms prekėms iš besivystančių šalių išsivysčiusios šalys pagal bendrąją preferencijų sistemą taiko sumažintus muitų tarifus.

Dvišaliai preferenciniuose susitarimuose nustatyti muitų tarifai tarpusavio prekyboje, apibrėžiamos sąlygos ir taisyklės siekiant sumažinti arba visai panaikinti muitus. Sudarius preferencinį dvišalį susitarimą, sumažinti ar nuliniai muitai taikomi prekėms įgijusioms susitarančių šalių kilmės statusą.

Vienašaliai tarptautinės prekybos susitarimai sudaromi pagal ES bendrąją preferencijų sistemą. ES užima svarbią vietą sprendžiant tarptautinės prekybos klausimus. Bendrija siekia įtraukti besivystančias pasaulio šalis į pasaulinės prekybos sistemą, taigi besivystančios šalys turi galimybę panaudoti šalies ūkio potencialą pasaulinėje rinkoje. ES bendra politika turi atitikti vystymosi politikos tikslus – skurdo naikinimas, darnaus vystymosi skatinimas besivystančiose šalyse. Tarptautinė prekyba, viena iš priemonių skatinti šalies vystymąsi. Išaugusi prekyba su besivystančiomis šalimis padidina eksporto pajamas, skatina industrinį vystymąsi bei inovacijų atsiradimą. Taigi siekiant abipusės, ES ir besivystančių šalių, tarptautinės prekybos naudos, būtina sudaryti preferencijų sistemą. Tai tarifų lengvatos, kurios skatina prekybininkus importuoti produktus iš besivystančių, ir tokiu būdu padėti jiems konkuruoti tarptautinėje rinkoje. Šios lengvatos turi būti pakankamai patrauklios, kad prekybininkai būtų suinterisuoti pasinaudoti lengvatų galimybėmis (BPS). Todėl buvo sukurta sistema, pagal kurią išsivysčiusios pramonės šalys turėtų suteikti autonomines prekybos lengvatas visoms

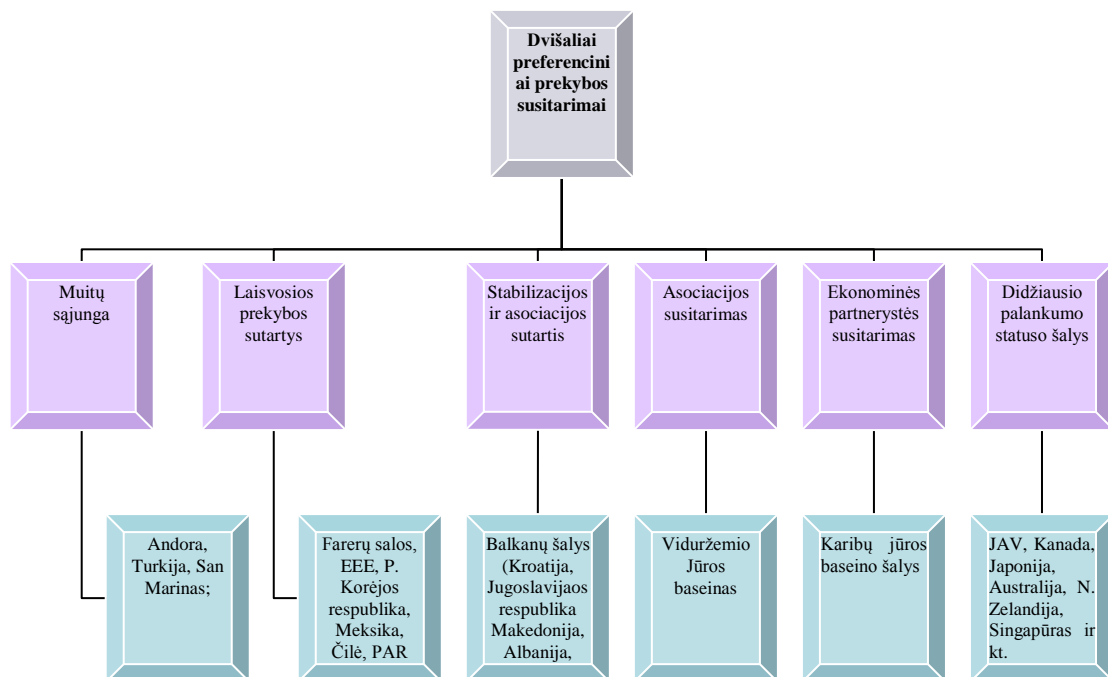
besivystančioms šalims.

ES bendrųjų preferencijų sistema siūlo mažesnius tarifus arba visiškai bemuitį eksportą iš 178 besivystančių šalių į ES. Be to, ES teikia specialias lengvatas šalims, kurios įgyvendina darbo ir aplinkosaugos standartus (European Unions GPS, 2004).

ES preferencines prekybos sutartis sudaro su įvairiomis pasaulio šalimis ar regionais. Priklausomai nuo to, kokias preferencijas viena kitai šalys suteikia, ES preferenciniai susitarimai skirstomi numatančius vienašales arba dvišales importo preferencijas. Iki 2012 metų pradžios, ES buvo sudariusi vienašales importo sutartis su Afrikos valstybėmis, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis bei Bosnija ir Hercegovina. Dvišalių importo preferencijų susitarimai sudaromi su šalimis ir regionais, kurie geografiškai mažai nutolę nuo ES.

1.2.2 ES ir preferenciniai susitarimai

ES sudaromi preferenciniai susitarimai atspindi tarptautinės prekybos tiklus, kurie siekia šalių draugystės, taikos bei ekonominio vystymosi. Dvišaliai preferenciniai susitarimai priklausomai nuo jų tikslų, aprėpties gali įgyti įvairias formas. (žr. 3 pav.).

Šaltinis: sudarytas autorės pagal Lietuvos Respublikos muitinės pateikiamą tarifinio reguliavimo informaciją

3 pav. ES dvišalės preferencinės sutartys dėl prekių prekybos

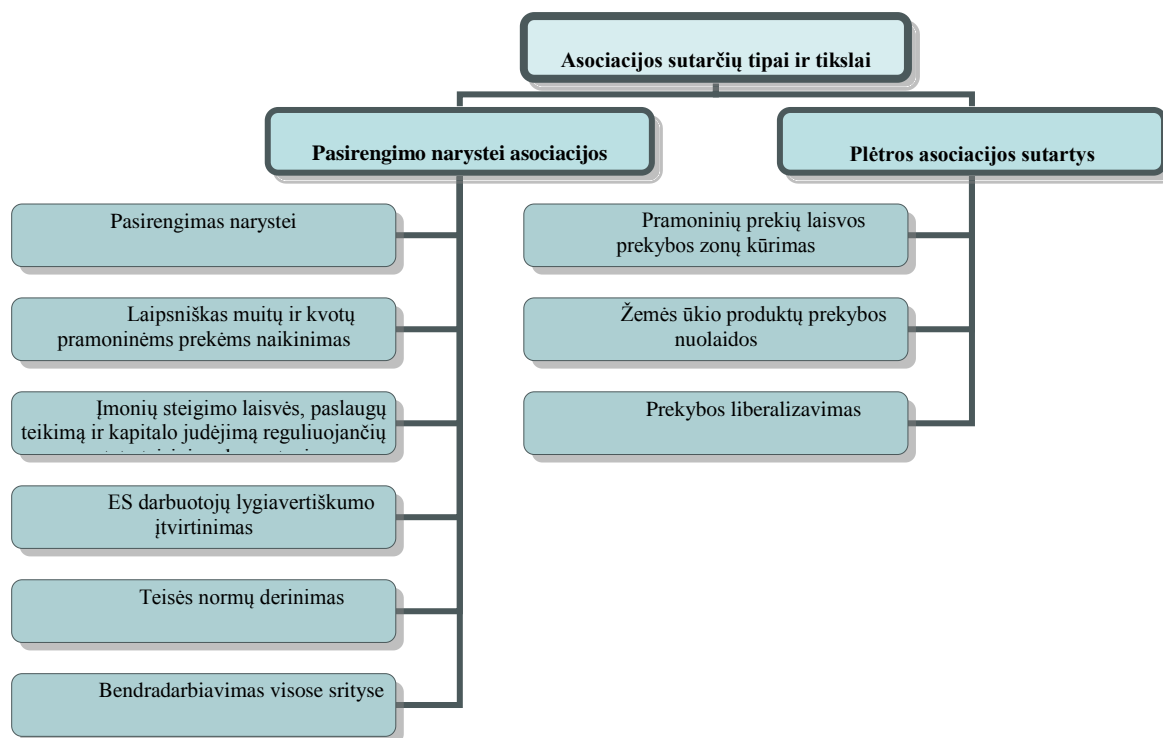
Muitų sąjunga – tai viena bendra prekybos zona, kurioje vysta laisva visų prekių apyvarta,

nesvarbu ar jos pagaminos ES, ar importuotos iš kitų šalių (Muitai laisvoji prekyba, 2010). Turkija - viena iš seniausių ir svarbiausių ES prekybos partnerių. 1995 metais, ES ir Turkija sudarė muitų sąjungos sutartį , kuri panaikino muitus pramoninėms prekėms ,išskyrus plieną ir akmens anglį. 1996 m. sausio 1 d. įsigaliojusi ES ir Turkijos muitų sąjungos sutartis nustatė laisvą prekybą muitų sąjungos viduje ir bendrą išorinį prekybos režimą. Turkijos kilmės ir trečiųjų šalių prekės, išleistos į laisvą apyvartą Turkijoje, pateikus ATR judėjimo sertifikatą, gali laisvai judėti į ES ir atvirkščiai. Svarbu pažymėti, kad siekiant išvengti prekybos iškraipymo, prieš pasirašant ES ir Turkijos muitų sąjungos sutartį, turėjo būti suvienodinti ES ir Turkijos muitų prekybos su trečiosiomis šalimis tarifai.

Tačiau prekyboje žemės ūkio produktais Turkija ir ES pasirašė laisvos prekybos sutartį, kuria abipusiai sumažinami muitai šios grupės prekėms.

Sudarydama preferencinius susitarimus su trečiosiomis šalimis, ES siekia ne tik laisvo prekių judėjimo, bet ir ekonominio ir politinio šalių bendradarbiavimo. Siekiant platesnio šalių suderinamumo, sudaromi **Asociacijos susitarimai**. Šių susitarimų aprėptis daug platesnė palyginus su laisvos prekybos sutartimis. Šalys įsipareigoja viena kitai padėti finansinių klausimų sprendime, teisinių aktų kūrime, politiniame gyvenime bei pasaulinių standartų įdiegime. Asociacijos sutarčių sudarymo tikslai gali būti dvejopi (žr. 4 pav.).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal J. Radžiukyno ir kt. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika.

4 pav. Asociacijos susitarimų tipai ir tikslai

Pasirengimo narystei asociacijos sutartys remiasi pagrindiniu tikslu – valstybės pasirašo šią sutartį

su perspektyva tapti ES nare. Iki įstojimo į ES, pasirengimo narystei sutartis buvo pasirašiusios su Austrija, Graikija, Ispanija, Portugalija, Suomija ir Švedija, Vidurio ir Rytų Europos valstybės, Bulgarija ir Rumunija. Kitaip nei muitų sąjunga ar laisvosios prekybos sutartys, pasirengimo narystei asociacijos sutartys apima platesnią bendradarbiavimo apimtį. Sutarties pagrindu įtvirtinamas bendradarbiavimas ekonominėje, kultūrinėje, mokslo, politinėje ir kt. srityse.

Plėtros asociacijos sutartis įteisina Europos ir Viduržemio jūros regiono bendradarbiavimą politinėje, saugumo, ekonominėje, finansų, socialinėje bei kultūrinėje srityse. Viduržemio jūros regionas – vienas iš svarbiausių ES prekybos partnerių. Prekybiniai santykiai tarp ES ir Viduržemio jūros šalių klostėsi nuo seniausių laikų. Istoriniai įvykiai, geografinis artumas nuolat skatino bendradarbiavimą su kitomis Europos šalimis. Plėtros sutarties pagrindu, ES ir Viduržemio jūros regiono šalys įsipareigoja per numatytą laikotarpį įkurti pramoninių prekių laisvosios prekybos zonas ir taikyti prekybos nuolaidas žemės ūkio produktams. Su individualiomis šalimis ES nustato laikotarpį, kurio metu bus lengvinamos arba naikinamos prekybos kliūtys. Sutartis tarp ES ir Maroko bei Tuniso numato atverti rinką 12 metų laikotarpyje. Sutartis su Izraeliu įtvirtino visišką prekybos liberalizavimą nuo sutarties įsigaliojimo datos. Plėtros asociacijos sutartys su Viduržemio jūros regiono šalimis įtvirtina pagrindinį sutarties tikslą – sukurti Europos ir Viduržemio jūros šalių laisvą prekybos erdvę Viduržemio jūros regione, ir liberalizuoti tarpusavio prekybą (Radžiūkynas, 2011).

Kita dvišalių preferencinių susitarimų rūšis – **stabilizacijos ir asociacijos susitarimai** (SAP). Tai tą pačią paskirtį turinti sutartis kaip ir pasirengimo narystei asociacijos sutartis, bet orientuota į Vakarų Balkanų šalių perspektyvą tapti ES nare. Europos Komisija numatė butinybę stiprinti santykius su penkiomis Vakarų Balkanų valstybėmis, siekiant padėties stabilizavimo ne tik atskirose valstybėse bet ir visame regione. ES ir Balkanų šalių partnerystė naudinga abiem šalims. Susitarimas užtikrina taiką, stabilumą, laisvę, saugumą ir teisingumą, taip pat klestėjimą ir gyvenimo kokybę, be to numato perspektyvą tapti ES nare (ES plėtra, 2012).

Sudarius SAP sutartį, yra siekiama trijų tikslų – perėjimo prie rinkos ekonomikos, skatinamas regioninis bendradarbiavimas bei atveriamą perspektyvą įstoti į ES. Susitarimas padeda šalims priimti bei įgyvendinti regioninius bei tarptautinius standartus. Kiekviena susitarimo šalis siekia progresyvios partnerystės. ES siūlo įvairias autonomines prekybos priemones, ekonominę ir finansinę paramą bei partnerystės sutartis Balkanų šalims. SAP susitarimą su ES, Balkanų šalys turi galimybę tapti ES narėmis. Tai patvirtino ir Europos Taryba Feira susitarime (Asociacijos ir Stabilizacijos susitarimai Pietryčių Europoje 2012).

ES prieš pasirašydama stabilizavimo ir asociavimo sutartį, su kiekviena šalimi individualiai veda derybas, kurių pasekoje pasirašoma sutartis. Po stabilizavimo ir asociavimo proceso, ES pasirašė sutartis su Albanija, Jugoslavija, Makedonija ir Kroatija. Sutarties pagrindu sukuriama abipusis šalių bendradarbiavimas įvairiose srityse. Šalys įsipareigoja viena kitai teikti politinę ir ekonominę paramą.

Antroji susitarianti šalis įsipareigoja perimti ES ekonominius, politinius ir socialinius principus, tokius kaip demokratija, žmogaus teisės, rinkos ekonomika. Pagal stabilizavimo principus, susitariančios šalys siekia skatinti glaudesnę valstybių bendradarbiavimą ne tik ekonominėje ir finansinėje srityje, bet ir taikos bei stabilumo, regioniniu ir tarptautiniu lygiu, palaikymo srityje. Pagal stabilizacijos ir asociacijos sutarties sąlygas, asociacijos ir stabilizacijos procesas įgyvendinamas palaipsniui, kol galutinai suteikiamas ES kandidatinis statusas. Šiuo metu pagal Stabilizavimo ir asociavimo sutartį, ES kandidatinis statusas suteiktas Kroatijai, Jugoslavijos respublikai Makedonijai bei Turkijai. Derybos dėl stojimo į ES pradėtos su Kroatija ir Turkija.

Dar viena priemonė sukurti laisvos prekybos zoną – tai **ekonominės partnerystės sutartis**. ES siekia laisvos prekybos zonos su Afrikos, AKR (Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno grupė), Meksika bei CARIFORUM (Antigva ir Barbuda, Bahamos, Barbadosas, Belizas, Dominika, Dominikos Respublika, Grenada, Gajana, Haitis, Jamaika, Sent Lusija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Sent Kitsas ir Nevis, Surinamas, Trinidadas ir Tobagas). 2000 metais Afrikos šalys, AKR ir ES pasirašė partnerystės susitarimą (Kotonu susitarimas), kuriuo šalys įsipareigoja vykdyti lengvatinę tarpusavio prekybą. Siekiant tolimesnių ES ir AKR šalių santykių vystymo, partnerystės susitarimas buvo keičiamas į ekonominį partnerystės susitarimą, kurio pagrindu abi pusės įsipareigoja suteikti lengvatas arba nuolaidas tarpusavio prekyboje. Siekiant sumažinti arba panaikinti tarptautinės prekybos barjerus, AKR šalys pirmiausia turi atitikti PPO laisvosios prekybos principus ir taisykles, taigi nustatomas laikotarpis, kurio metu vedamos derybos siekiant suderinti prekybos principus bei taisykles. Su dauguma AKR šalių vis dar deramasi. Ekonominės partnerystės susitarimas pasirašytas tik su Karibų jūros baseino šalimis (CARIFORUM) (Owerwiev of regional trade agreements, 2012).

Ekonominės partnerystės susitarimo pagrindu siekiama ne tik susitariančių šalių ekonominės naudos, bet ir tvaraus šalių vystymosi bei AKR šalių įtraukimo į pasaulinę ekonomiką, politiką ir globalius procesus.

Kadangi ES – vienas iš ekonomiškai stipriausių regionų, sąjunga siekia sudaryti susitarimus ir su stipriausiom pasaulio valstybėmis. Šiuo metu ES dėl prekybos politikos derisi su ASEAN (Pietryčių Azijos tautų organizacija), Kanada, GCC (Persijos įlankos taryba), Indija, Malaizija, Singapūru, Ukraina. ES siekia užsienio prekybos plėtros ne tik pasirašydama susitarimus su nacionalinėmis valstybėmis, bet ir su asociacijomis bei alijancais. Siekiant laisvos užsienio prekybos zonos plėtros, ES derisi ir su pasaulinėmis asociacijomis bei aljansais, tokiais kaip Centrinė Amerika ir Mercosur (Urugvajus, Paragvajus, Brazilija ir Argentina). Artimuosiuose rytuose ES derasi dėl laisvosios prekybos sutarties su Persijos įlankos šalimis. Taigi, ES siekdama tarptautinės prekybos plėtros, bendradarbiauja su įvairiom pasaulio šalimis, bei sudaro susitarimus, atitinkančius abipusius šalių poreikius. Vienas iš svarbiausių preferencinių dvišalių susitarimų - laisvos prekybos susitarimai tarp ES ir trečiųjų šalių, kurių koncepciją išanalizuosime kitame poskyryje.

JAV, Kanada, Japonija, Australija, N. Zelandija, Singapūras ir kt. šalys kuriose netaikomi preferenciniai susitarimai. Prekyboje su šiomis valstybėmis ES taiko didžiausio palankumo principą. Toks prekybos statusas įtvirtintas pagal PPO nuostatas.

1.2.2 Europos Bendrija ir laisvos prekybos sutartys

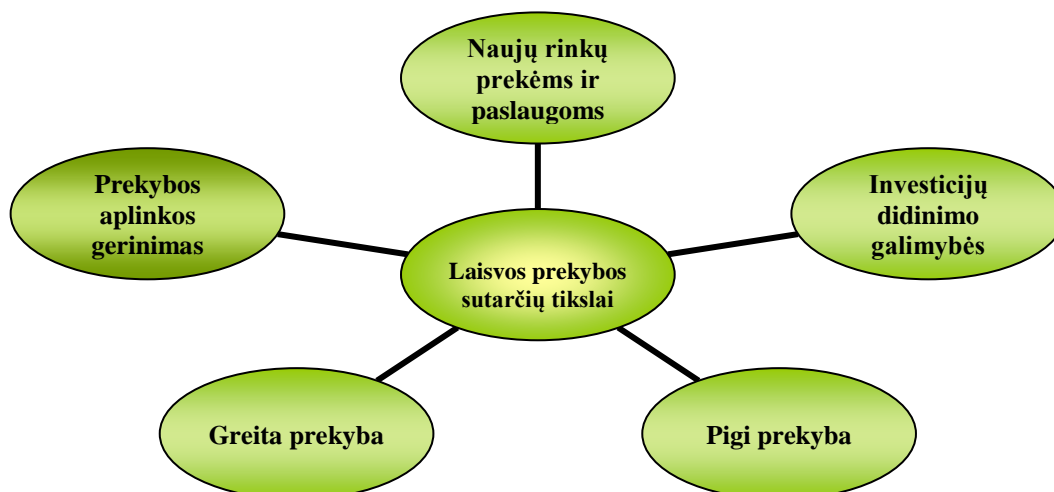
Tarptautinė prekybos sistema žekliai išsiplėtė pagal susitarimų skaičių, kuri įtakojo laisvos prekybos idėjos plėtra. Nuo 1991 iki 2005 metų, kasmet buvo sudaromi vis nauji laisvosios prekybos susitarimai su užsienio šalimis. 1991 metais, kiekviena šalis turėjo vidutiniškai 1,8 laisvosios prekybos partnerę. 2005 metais šis skaičius siekė 9,9 (Third-country effects on the formation of free trade agreements). Sudarius laisvosios prekybos sutartį, yra sumažinami arba visiškai panaikinami muitai tarp susitariančių šalių. Panaikinus muitus, prekės įgauna tų šalių prekių kilmės statusą. Literatūroje laisvosios prekybos sąvoka apibrėžiama įvairiai, bet iš esmės reikia tą patį (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Laisvos prekybos sąvoka literatūroje

Autorius	Apibrėžimas
Z. Pagirskienė	Tarptautinė prekyba be jokių muitų, mokesčių ir suvaržymų;
A. Garškienė ir V. Navickas	Valstybės nesikišimo į tarptautinę prekybą politika;
F. Bastiatas	Tai prekyba, kuri užtikrina politinę taiką ir abipusį šalių ekonominį klestėjimą;
A. Smitas ir D. Rikardo	Tai prekyba, kurioje nėra jokių kliūčių, kurios mažina dalyvių naudą, gaunamą iš prekybos.
V. Kvainauskaitė	Tai valstybės ekonominė politika, kai valstybė minimaliai kišasi į užsienio prekybą, besivystančią veikiant laisvai kintančiomis pasiūlos ir paklausos santykių lemiančioms jėgoms.

Apibendrinant laisvosios prekybos sąvokas galime teigti, kad laisvoji prekyba – tai dvišalis preferencinis susitarimas, be prekybos barjerų ir su minimaliu valstybės kišimusi, kurį reglamentuoja GATT XXIV strp., ir GATS V strp.

Bendrijos vidaus politika grindžiama importo ir eksporto muitų bei visų lygiaverčių mokėjimų tarp šalių narių uždraudimu. Trečiųjų šalių atžvilgiu, Europos Bendrijos šalys taiko bendrą politiką – bendras muitų tarifas. Siekiant vystyti ekonomiką globaliu mastu, Europos Bendrija, neperžengdama kompetencijos ribų, įgyvendina ekonominio, finansinio ir techninio bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis priemones. Tokios priemonės papildo tas, kurias įgyvendina valstybės narės. Vykdam atitinkamas priemones, Europos Bendrija siekia užmegzti glaudžius tarpusavio ekonominius santykius ne tik atitinkamomis bendrijos šalimis, bet ir su visomis užsienio valstybėmis. Laisvosios prekybos sutartis reglamentuoja Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) išleisti teisiniai aktai, kurie numato prekybos tarp šalių principus. Laisvos prekybos sutartys yra sudaromos siekiant įvairių tikslų (žr. 5 pav.).

Šaltinis: sudarytas autorės pagal Europos Komisijos pateikiamą informaciją

5 pav. Laisvosios prekybos sutarčių sudarymo tikslai

Pasak Europos Komisijos (2010), laisvos prekybos sutartys sudaromos siekiant surasti naujas rinkas, ir pristatyti į jas naujus produktus ir paslaugas. Naujų rinkų atvėrimas skatina investicijų srautų į užsienio valstybės augimą. Tai sukuria naujas verslo galimybes bei skatina seno verslo plėtrą. Vienas pagrindinių tikslų – pigi prekyba. Ji pasiekama panaikinus iš esmės visus muitų mokesčius. Muitų mokesčių panaikinimas skatina lengvesnį tranzitą per muitines, nes sumažėja dokumentinių operacijų kiekis, taip taupomas laikas. Imantis atitinkamų priemonių, sukuriama palanki prekybai aplinka, kuri skatina prekybinius srautus globaliu mastu (Bilateral relations, 2012). Iš laisvos prekybos susitarimų laimi abi pusės. Europos Komisijos teigimu, Europos Bendrija pasirašiusi atitinkamą laisvos prekybos

sutartį, pritaiko savo strategiją prie tos šalies ekonominės situacijos.

Bendroji prekybos politika (angl. common commercial policy) – taisyklių rinkinys, reglamentuojantis Europos Bendrijos prekybos su trečiosiomis šalimis režimą. Bendra prekybos politika – tai viena iš keleto sričių, numatytų Europos ekonominės bendrijos steigimo (Romos) sutartyje. Mokslinio tyrimo objektas - laisvosios prekybos sutartys tarp Ekonominės Bendrijos valstybių ir trečiųjų šalių. Trečiosios šalys, tai šalys kurios nėra Europos Bendrijos narės. Laisvosios prekybos sutartis – tai sutartis, kurios pagrindu numatomos visos sąlygos, kurios apibrėžia prekybą tarp šalių. Šių sutarčių pagrindu, siekima skatinti harmoningą ekonominių ryšių tarp šalių plėtojimą, remti ekonominę pažangą, gyvenimo ir darbo sąlygų gerėjimą, našumo didėjimą bei finansinį stabilumą. Prekiaujant tarp sutartį pasirašusių šalių, siekiama užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas. Taigi, apibendrinant galima teigti, kad laisvosios prekybos sutarčių tikslas – šalinti bet kokias kliūtis tarp šalių prekiautojų bei prisidėti prie harmoningos plėtros ir pasaulinės prekybos plėtojimosi.

Pagrindinis dokumentas, kuriame apibrėžiama ES bendroji užsienio prekybos politika, yra Europos Bendrijos steigimo sutartis. Ši politika yra bendra visoms šalims narėms, t.y. šalys vadovaujasi tais pačiais principais bei taisyklėmis, tarp kurių reikėtų paminėti bendrąjį muitų tarifą ir bendrąją preferencijų sistemą. Kai prekyba tarp valstybių vyksta remiantis laisvosios prekybos sutartimis, prekybos tarp sutartį pasirašusiųjų muitai gali būti netaikomi. Prekyba tarp muitų sąjungai priklausančių šalių vyksta be muitų, o trečiųjų šalių atžvilgiu taikomi vienodi muitų tarifai. Europos Bendrijos šalys, laikosi bendrų prekybinių susitarimų su trečiosiomis šalimis. Kadangi Europos Bendrijos narės turi atitinkamą užsienio prekybos istoriją, turi būti priimta bendra užsienio politika, kuri tenkintų visų šalių poreikius. Valstybės narės negali vienašališkai nuspręsti, kokius importo maitus taikyti ar kokius prekybos susitarimus pasirašyti su trečiosiomis šalimis, tai nusprendžia Europos Komisija. Europos Bendrija gali pasirašyti laisvos prekybos sutartis su trečiosiomis šalimis, kurios bendrijos ekonomikai atneša teigiamų pasekmių.

Pasirašant laisvosios prekybos sutartį, šalys nustato lengvinančias sąlygas pramoninėms prekėms gabenti į kitą šalį. Sutartyse numatomas bazinis maitas kiekvienai prekei, kuris palankiausias šalim prekybininkėm. Pasirašius laisvosios prekybos sutartį, šalys įsipareigoja neįvesti jokių naujų importo maitų mokesčiai, bei nedidinti galiojančių maitų mokesčių. Laisvosios prekybos susitarimuose nurodoma kokioms prekėms sumažinami arba panaikinami muitai, nurodoma kvota, numatomas tvarkaraštis, pagal kurį per sutartą laikotarpį bus mažinamos arba naikinamos tarptautinės prekybos kliūtys. Pasirašius laisvosios prekybos sutartį, bei jai įsigaliojus, maitinės procedūros supaprastėja, nes siekiant importuoti susitarusios šalies prekes, būtina pateikti prekės preferencinės kilmės sertifikatą, kuris patvirtina, kad prekė kilusi iš valstybės ar regiono, kuris sudaręs preferencinę sutartį (Radžiukynas, 2011).

Tačiau įsigilinus į EB užsienio prekybos politiką galima pastebėti, jog importo režimas labai

priklauso nuo prekių kategorijos ir prekybos partnerių. Prekėms, gaminamoms ES valstybėse narėse, ypač tose šakose, kuriose gamintojai yra gerai organizuoti arba kuriose dirba nemažai žmonių, ES taiko muitus, pastebimai didesnius už vidutinius apribojimus. Tokios prekės - žemės ūkio produktai, tekstilės gaminiai, plienas, chemijos gaminiai bei automobiliai. Šioms prekėms ne tik taikomi didesni už vidutinius importo muitai, bet ir įvairios netarifinės apsaugos priemonės.

Šalys įstojusios į ES, suteikia teisę ES valdymo organams priimti tarptautinės prekybos sprendimus, susijusius su trečiosiomis šalimis. Pagal bendrąją prekybos politiką, visoje ES taikomi bendri išorės muitai, vienodos prekybos reguliavimo priemonės bei sudaromi bendri prekybos susitarimai su trečiosiomis šalimis.

1972 metais, ELPA (Islandija, Lichtenšteinas, Šveicarija ir Norvegija) šalys ir ES sudarė laisvosios prekybos sutartį. 1994 metais ši sutartis įsigaliojo kaip Europos ekonominės erdvės (EEE) sutartis. Šios sutarties pagrindu buvo nutarta ES bendrosios rinkos taisyklės pritaikyti ir trim ELPA šalim t.y. Islandijai, Lichtenšteinui, ir Norvegijai. Šveicarijos ir ES prekyba remiasi dvišale laisvosios prekybos sutartimi, nes ji nėra EEE nare. Tarp EEE šalių galioja bendrosios rinkos taisyklės t.y. laisvas prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimas. 2000 metais įsigaliojo tarp ES ir Meksikos sudaryta laisvosios prekybos sutartis, kuri numatė bemuitį pramoninių ir žemės ūkio prekių judėjimą tarp susitarusių šalių. ES taip pat yra pasirašiusi laisvos prekybos sutartis su Čile, PAR ir Farerų salomis bei P. Afrika. Be to, ES užbaigė derybas su Pietų Korėja, kurios susitarė dėl laisvos prekybos sąlygų, bei buvo pradėtos naujos derybos su Indija, Singapūru ir Vietnamu. Taigi, ES užsienio prekybos pėtra vystoma gana sparčiai.

1.2.3 Laisvos prekybos sutarčių poveikis šalių ūkiui

Augant preferencinių susitarimų skaičiui, buvo susimąstyta ar jie neiškreipia pasaulinės prekybos sistemos. Laisvos prekybos susitarimai skatina kurtis blokus, kuriuose be prekybos kliūčių keičiamasi prekėmis, kapitalu bei darbo jėga. Šalių pasirašiusių susitarimą ūkio subjektai, nepriklausomai nuo jų veiklos efektyvumo, turi palankesnes galimybes verslo pėtrai nei subjektai esantys už susitarimo ribų. Iškreipiama konkurencinė kova rinkoje, taigi silpnesnės įmonės gali įveikti stipresnes (Radžiukynas, 2011).

Prekybos liberalizavimo šalininkai paneigia pasaulinės prekybos sistemos iškraipymo galimybę. Pasak laisvos prekybos šalininkų, laisvosios prekybos susitarimai skatina pasaulinės prekybos liberalizavimą. Susitariančių šalių gaunamas pelnas didesnis nei susitarimo nesudariusių, taigi tokios šalys gali siekti liberalizuoti prekybą ir taip nepralaimėti konkurencinėje kovoje. Be to, šalių grupės bendradarbiavimo pavyzdžiu galima siekti daugiašalio bendradarbiavimo, ir taip išvengti klaidų.

ES užsienio prekybos politika dažnai kritikuojama dėl pasaulinės prekybos sistemos iškraipymo.

ES siekdama paneigti kritiką teigia, kad ES importas paremtas ne preferenciniais susitarimais sudaro iki 27% viso importo (Eurostat duomenų bazė). Taigi, importas su nepreferencinių sutarčių šalimis užima didelę dalį viso importo, taigi tarptautinė prekyba labiau skatinama nei iškraipoma.

2006 metais išleistame komunikate "Global Europe: Competing in the World" nurodoma kad prekybos politika įtakoja ekonomikos ir darbo vietų augimą Europoje. Europos atvirumas kitom pasaulio šalim ir atvirškčiai, svarbūs abiem prekiaujančiom pusėm. Siekiant abipusės naudos maksimizavimo, taikoma tarifų politika. Norint sukurti tinkamas sąlygas laisvajai prekybai 21 amžiuje, Europos taikoma prekybos politika turi remtis ne tik tarifų mažinimu, bet gilintis į prekybos problemas, kurios atsiranda už sienų. Mažėjant tarifams, kiti užsienio prekybos barjerai, tokie kaip kvotos be licenzijos, tampa vis svarbesni (International affairs, 2012).

Siekiant ekonominio augimo ES užsienio prekybos pagrindu, svarbu užmegzti santykius su kylančios ekonomikos šalimis. Šalis turinti augimo potencialą, gali teigiamai įtakoti abiejų prekiaujančių pusių ekonominę bei socialinę situaciją. Todėl 2006 metais Europos komisija nutarė, kad prekybos liberalizavimas su pagrindiniais prekybos partneriais, tampa vienas iš pagrindinių kriterijų ekonomikai augti. Naujos kartos dvišaliai susitarimai, kurie remiasi dviejų šalių konkrečiais ekonominiais kriterijais, tai žingsniai link ateities prekybos liberalizavimo ir rinkų atvėrimo.

Prekybos liberalizavimo teorija teigia, kad vienas iš pagrindinių visuomenės tikslų yra efektyviai derinti gamybos veiksnius ir taip kuri gerovę. Efektyvumas tai pagrindinė vertybė, kurios visuomenė turėtų siekti gamyboje. Valstybės, kišdamosis į prekybos politiką, siekia sudaryti tokias sąlygas, kurios skatintų efektyvią veiklą. Jei vienai iš dviejų šalių labiau sekasi gaminti abu produktus, tuomet abiem šalim bus naudingiau, jeigu efektyvesnė šalis specializuosis konkurencingesnės prekės gamyboje. Net jeigu ir vienoje šalyje daugelis produktų gali būti pagaminami pigiau nei kitoje šalyje, kiekvienos šalies gamintojams naudingiau specializuotis gaminant santykinai pigesnes prekes ir laisvai jomis prekiauti.

Nuo senų laikų ekonomistai vertino laisvosios prekybos sukeliama naudą bei žalą (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Laisvosios prekybos susitarimų sukeliama nauda

Autorius	Nauda
A. Smitas	<ul style="list-style-type: none"> • Tvarusis vystymasis; • Socialinė nauda;
D. Rikardo	<ul style="list-style-type: none"> • Visuotinė nauda; • Efektyvus darbo jėgos paskirstymas; • Ekonomikos stimuliavimas; • Platesnis asortimentas;

	<ul style="list-style-type: none"> • Kainų mažėjimas;
A. Samuelson	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvi mainai; • Specializacija; • Inovacijos; • Efektyvumo didinimas; • Gerovės augimas;

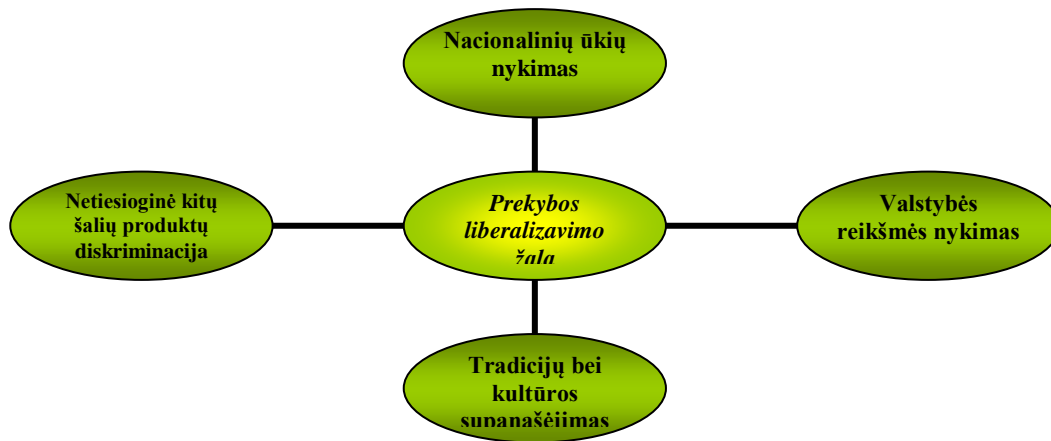
Pagal A. Smitą, prekyba, kuri be prievartos ir apribojimų natūraliai ir nuolatos vyksta tarp bet kokių šalių, visada yra naudinga, nors ir ne visada vienodais abejoms šalims. Tokiu būdu užtikrinamas tvarus vystymasis, kurio dėka ganama tęstinė visų šalių dalyvaujančių pusių nauda (Strange S., 1998).

Nevaržoma prekyba tarp šalių suteikia galimybę įsivežti tai, ką viena šalis sugeba pagaminti kokybiškai ir su mažesniais kaštais, arba tai, kas dėl natūralių gamtinių ir klimato sąlygų ar turimų gamtinių resursų kitur išauginama ir pagaminama geriau ir pigiau. Šalys turi galimybę laisvai ir nevaržomai jokiais prekybos barjeriais išvežti savo šalies konkurencingą produkciją ir parduoti ją kitoje šalyje. Tai didėja ne tik konkurencija, bet ir galimybė vartotojui rinktis.

Paga D. Rikardą, esant laisvajai prekybai, kiekviena šalis investuoja į kapitalą bei darbo jėgą gamybai, kuri naudingiausia ir efektyviausia kiekvienai šaliai. Individualios šalies naudos siekimas sietinas su visuotine nauda. Specializavimosi principas efektyviai ir ekonomiškai paskirsto darbo jėgą. Prekybos liberalizacija stimuliuoja šalių ekonomiką, pateikiant vartotojams platesnį asortimentą, mažesnių kainų priimtinumą bei dėl išvežamų ir įvežamų prekių didina finansinę naudą.

Pagal žymaus ekonomisto A. Samuelsono išplėtotą santykinio pranašumo dėsnį, kiekviena šalis dėl skirtingos geografinės padėties, klimato, istorinio vystymosi bei tradicijų pasižymi ne tik skirtingais ištekliais, bet ir gaminamų produktų kokybe bei struktūra. Naturalūs skirtumai sudaro sąlygas šalim gaminti prekes, kurių gamyba efektyviausia toje šalyje. A. Samuelsonas nurodo didžiulę ir neginčijamą laisvosios prekybos susitarimų naudą. Laisvi mainai ir specializacija skatina inovacijų plėtrą, efektyvumą didėjimą ir laisvosios prekybos susitarime dalyvaujančių šalių gerovės augimą.

Be žymių ekonomistų nuomonės, kad prekybos liberalizavimas tai didelis gėris, atsiranda teigiančių, kad prekybos liberalizacija turi ir svarbių neigiamų padarinių (žr. 6 pav.).

6 pav. Prekybos liberalizavimo žala

Nuo 20 a. prasidėjęs tarptautinės prekybos apimčių augimą skatino tai, kad vis mažėjo nacionalinių ūkių, kurie buvo netinkami užsienio prekybai - sumažėjo prekės atgabenimo į vietos rinką kaštai. Pasikeitė prekių asortimentas, ekonomiškai stiprios šalys vis labiau palaikė laisvosios prekybos idėją ir skatino jos plėtrą. Nuolat augo užsienio prekybos apimty ir finansinė šalių nauda, taigi prekybos liberalizacija pasiteisino. Plintant prekybos liberalizacijos idėjai, buvo prieinama prie išvados kad „maža nacionalinė valstybė kaip nacionalinis vienetas jau nėra gyvybinga“. Taigi valstybės matas praranda savo galią ir stirpus tik tada, jei minimas šalių sąjungos kontekste (Laquer, 1995).

Liberalizavimo teorijos pagrindu, liberalizuota prekyba motyvuojama didesne rinkų integracijos nauda, nei rinkų užvėrimo. Rinkų integracijos procesas vyksta dėl tiek politinių tiek ekonominių derybų, kurios apima valstybių saugum bei komercinius interesus. Dažniausiai derybų pagrindas – tai nelygių galimybių apsirūpinimas finansiniais šaltiniais ir technologijomis. Ekonomika ir politika glaudžiai viena su kita surištos, taigi valstybių prekyba su užsienio šalimis politika pagrįsta ne tik naudos ir efektyvumo, bet ir saugumo pagrindu (Cairns, 1999). Taigi, prekybos liberalizacija apima platesnę sąvoką. Tai tuo pačiu ir valstybinių jėgų vienijimas, karinių konfliktų grėsmės sumažinimas, bei geresnio, teisingesnio ir laisvesnio pasaulio kūrimas. Kiekviena šalis įsitraukusi į šį politinį – ekonominį procesą, gauna didelės naudos.

Įvarūs ekonomistai, politikai ir kt. teoretikai rinkos integraciją vertina skirtingai. Vieni mano, kad Europos integracija yra natūralus procesas, kuri anksčiau ar vėliau turėjo įvykti. Kiti paneigią šią teoriją teigdami, kad integracija vyksta dėl to, kad vyriausybės įsitikinusios, kad jom tai bus naudingiau ir efektyviau, savanoriškai apsisprendžia dalyvauti integracijos procese.

Pagal liberalizmo teoriją, prekybos liberalizavimas motyvuojamas didesne rinkų integracijos nauda nei rinkų užvėrimo kaštai. Visų šalių, įskaitant skurdžiausias, turtas - žmonės, pramonė, gamtos ištekliai bei valstybės finansai. Pagal pranašumo teoriją, šalys orientuojasi į tų produktų gamybą kuriuos gali pagaminti geriausiai – mažiausiais kaštais. Tada šalys gali keistis ir prekiauti tarpusavyje produktais, kurių pagaminimo kaštai mažesni palyginus su šalies konkurentės produkto kaštais. Liberali

prekybos politika sukelia neribotus prekių ir paslaugų srautus, paaštrina konkurenciją, skatina naujoves, inovacijas, naujų produktų rūšių kūrimą.

Tačiau užsienio prekybos sėkmė pagal pranašumo teoriją, nėra statiška. Konkurencija gali kisti dėl rinkos pokyčių, naujų technologijų atsiradimo. Dėl to kitos šali gali pradėti galinti geresnės kokybės ir pigesnes prekes. Todėl šalis, turinti lyginamąjį pranašumą, turi stebėti rinkos pokyčius, bei susitelkti į naujų produktų kūrimo galimybių paiešką. Taigi, konkurencingumas tarp šalių nuolat kinta. Todėl šalys siekia apsisaugoti nuo tokių prekių importo, kurios konkurencingos su šalies viduje esančiomis prekėmis. Net ir turtingesnės šalys linkusios prie teisėto rinkos protekcionizmo – subsidijų, sudėtingos biurokratijos, aplinkos ar vartotojų apsaugos politikos ir pan. Griežta protekcionistinė politika sukelia ir neigiamų padarinių. Vidaus rinkoje produkto kaina gali be konkurencijos kisti, produktas gali tapti nepatrauklus vartotojui, gamintojas mažiau pastangų įdeda į produkto tobulinimą bei pateikimą vartotojui. Todėl laisvos prekybos susitarimais siekiama užkirsti kelia griežtai protekcionistinei politikai, bei skatinti valstybių tarpusavio bendradarbiavimą bei ekonominį vystymąsi (The case for open trade, 2006).

Jei šalis pakankamai stipri pasaulinėje rinkoje, teoriškai ji gali sumažinti pasaulines kainas pasitelkus tarifus. Taip pritraukiant daugiau gamintojų ir pajamų iš likusio pasaulio. Pasak J. Bhagwati, laisvoji prekyba tinkamai funkcionuotų idealioje tobulo konkurencingumo rinkoje. Bet pasaulinė rinka nebūna tobula, taigi laisvoji prekyba nėra geriausia priemonė tarptautinei prekybai vykdyti (Bhagwati, 2002). Bet žvelgiant iš kitos pusės, vietinės rinkos apsauga nėra geriausias variantas siekiant maksimalios ekonominės naudos. Ten, kur vidaus rinka patiria nesėkmes, prekybos apsauga gali dar labiau pakenkti esamai situacijai, o prekybos barjerų naikinimas ar mažinimas, gali sumažinti šių nesėkmių žalą. Rinkos nesėkmių žala vidaus rinkoje, gali būti reguliuojama pasitelkus mokesčius, subsidijas ar kitą tiesioginį kyšimąsi į tarptautinę prekybą. Vyriausybės kišimąsis į tarptautinę prekybą gali teigiamai įtakoti nacionalinę gerovę. Bet sprendžiant rinkos problemas, politikai yra suinterisuoti atsižvelgti į lobistų siekius, kurie nevisada sutampa su ekonomistų siekais, kuriant tarptautinės prekybos strategiją. Taigi, rinkos klaidų taisymas gali privesti prie dar vyriausybės nesėkmės, kuri tik pablogina situaciją.

Vienašalė ir daugiašalė prekybos liberalizacija, pasak J. Bhagwati (2002), atneša daugiau naudos negu regioninės ir dvišalės sutartys. Daugiašalių prekybos derybų pagrindas – importo liberalizavimas, kurio gaunamą naudą šalies eksportuotojai panaudoja užsienio rinkoms atverti. Bet reikėtų atskirti teisingus daugiašalius susitarimus nuo preferencinių prekybos susitarimų. Tokie susitarimai kaip Mercosur, ES ir Šiaurės Amerikos laisvos prekybos susitarimas, mažina arba visai panaikina prekybos barjerus tarp šalių narių, bet diskriminuoja eksportuotojus iš kitų pasaulio šalių, ne sąjungos narių. Preferenciniai susitarimai nukreipia prekybą nuo efektyvesnių gamintojų, kurie įsikūrę šalyse, neesančiose preferencinių sutarčių nariais, dėl to prarandamos tarifinės pajamos, kurios neatsveria

mažesnių kainų gaunamos naudos.

Preferencinių susitarimų nukreipimas nuo efektyvių nesąjungos gamintojų įrodymas gana sudėtingas. Regioniniai ir dvišaliai prekybos susitarimai suteikia saugumo, tuo atveju jeigu daugiašalių susitarimų sąlygos tampa nevykdomos. Iki tol, kol išoriniai tarifai nekyla, preferenciniai susitarimai skatina laisvesnės prekybos plėtrą. Laisvoji prekyba lieka saugi, efektyvi ir naudinga priemonė politikos ir ekonomikos srities problemoms spręsti.

Taigi, dėl išaugusios prekybos spartėja viso pasaulio ekonominis augimas, tai teikia naudos visiems. Vartotojai turi platesnį prekių pasirinkimą, o dėl importuotų ir šalyje gaminamų prekių konkurencijos mažėja kainos ir didėja prekių kokybė. Liberalizavus prekybą, našiausi gamintojai gali sąžiningai konkuruoti su gamintojais kitose šalyse, kurių vyriausybės turi sumažinti importo muitus, taikomus savo šalių bendrovėms apsaugoti. Svarbiausias ES prekybos principas yra atverti savo rinką importui iš išorės, jei jos prekybos partnerės daro tą patį. Tačiau ES yra pasirengusi daryti nuolaidų besivystančioms šalims, leisdama joms savo rinkas atverti lėčiau negu išsivysčiusioms šalims, ir taip padeda joms integruotis į pasaulio prekybos sistemą. Prekybos dėka plečiasi rinkos apimtys, prekių asortimentas, atsiranda galimybė vystyti gamybos specializaciją, plėsti technologijas, geriau išnaudoti vietines žaliavas ir resursus. Šiandien viena iš svarbiausių tarptautinių organizacijų, skatinančių prekybos liberalizavimą ir atitinkamai vykdančių daugiašalių prekybinių susitarimų priežiūrą bei administravimą yra PPO (Pasaulio prekybos organizacija). Be naudos, šalys dalyvaujančios liberalizavimo procese patiria ir žalą, kuri dažnai paslėpiama už teigiamų liberalizuotos prekybos motyvų.

METODOLOGIJA

Tyrimo pradžioje ištirsime su kokiomis šalimis ES yra sudariusi laisvosios prekybos susitarimus. Be to išsiaiškinsime kaip vyksta prekyba prekėmis tarp šių šalių 2000 – 2010 metų laikotarpyje bei kokią vietą ES prekyboje užima šios trečiosios šalys. Siekiant atlikti gilesnę analizę, ES prekybos analizė su kiekviena šalimi bus atliekama individualiai. Pirmiausia ištiriamas ES ir trečiosios šalies prekybos prekėmis balansas, išanalizuojamas muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis atitinkamos kategorijos prekėms bei pateikiama tarpusavio prekybos struktūra. Be to, apskaičiavę koreliacijos koeficientą išsiaiškinsime statistinę muitų tarifų mažinimo ir prekybos apimčių priklausomybę. Tyrimo pabaigoje įvertinsime, kaip ES laisvosios prekybos susitarimai įtakoja Lietuvos ūkinę veiklą, bei apžvelgsime ES plėtros strategiją.

Tyrimui bus naudojami įvairūs matematinės statistikos metodai. Statistiniai priklausomybei, priežastingumui ir rodiklių ryšio stiprumui apskaičiuoti remsimės koreliacinė analize. Prekybos apimtys pasirenkamos kaip nepriklausomas kintamasis. Skaičiavimai atlikti naudojantis MS Excel funkcijomis:

Tiesinės koreliacijos koeficientas – CORREL

Koreliacijos koeficientui įvertinti naudojama ši skalė:

3 lentelė. Koreliacijos koeficiento reikšmės

Koeficiento vertė	Reikšmė
+1	Labai stiprus
>0,9	Stiprus
<0,9	Silpnas
>0,4	Silpas
<0,4	Nėra
0	Nėra ryšio
>-0,4	Nėra
<0,4	Silpnas
>0,9	Silnas
<-0,9	Stiprus
-1	Labai stiprus

Kitų rodiklių grandininiai ir baziniai kitimai apskaičiuoti naudojama Excel programa, pagal šias formules:

- Absoliutus procentinis padidėjimo tempas rodo kiek procentų pasikeičia reiškinio lygis per tam tikrą laikotarpį. Jis apskaičiuojamas grandininis ir baziniu būdu:

$$\text{Grandininis procentinis padidėjimo tempas} \quad T_d = (y_n - y_{n-1}) / y_{n-1} * 100 \quad (1.1)$$

$$\text{Bazinis procentinis padidėjimo tempas} \quad T_d = (y_n - y_1) / y_1 * 100 \quad (1.2)$$

- Absoliutus padidėjimo tempas rodo keliais vienetais pasikeičia reiškinio lygis per tam tikrą laikotarpį. Jis apskaičiuojamas grandininis ir baziniu būdu:

$$\text{Grandininis padidėjimo tempas} \quad T_d = y_n - y_0 \quad (1.3)$$

$$\text{Bazinis padidėjimo tempas} \quad T_d = y_n - y_{n-1} \quad (1.4)$$

- Didėjimo/mažėjimo tempas:

$$\text{Grandininis didėjimo tempas} \quad \Delta y = (y_n / y_{n-1}) * 100 \quad (1.5)$$

$$\text{Bazinis didėjimo tempas} \quad \Delta y = (y_n / y_0) * 100 \quad (1.6)$$

Tyrimo laikotarpis pasirenkamas 2000 – 2010 metai. Šiuo laikotarpiu ES pasirašė laisvosios prekybos susitarimus su visomis nagrinėjamomis trečiosiomis šalimis. Be to, ilgesnis laikotarpis gali atskleisti tarpusavio prekybos ypatumus. Nagrinėjant ES ir trečiųjų šalių tarpusavio prekybą, bus atsiřibojama nuo kapitalo, investicijų bei paslaugų vertės srautų. Nagrinėjamasis objektas bus prekyba prekės. Analizuojant ES ir trečiųjų šalių laisvosios prekybos susitarimų ypatybes, atsiřibosime nuo

Farerų salų ir ELPA šalių. ES ir Farerų salų prekybos apimtys gana smulkios palyginus su kitomis analizuojamomis šalimis, o ELPA šalys turi geografinį pranašumą kitų šalių atžvilgiu, taigi ES ir ELPA tarpusavio prekybos apimtys didžiausios palyginus su kitomis analizuojamomis šalimis.

2. EUROPOS BENDRIJOS IR LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ SU TREČIOSIOMIS ŠALIMIS ANALIZĖ

2.1. Europos Bendrijos ir trečiųjų šalių laisvosios prekybos susitarimai

ES vadovaudamasi GATT XXIV strp., ir GATS V strp., yra sudariusi laisvosios prekybos ir asociacijos susitarimus (žr. 20 priedas). Išsamiau pangrinesime laisvos prekybos sutartis su Meksika, Čile, PAR ir P. Korėja (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. ES ir trečiųjų šalių laisvosios prekybos susitarimai, priemonės

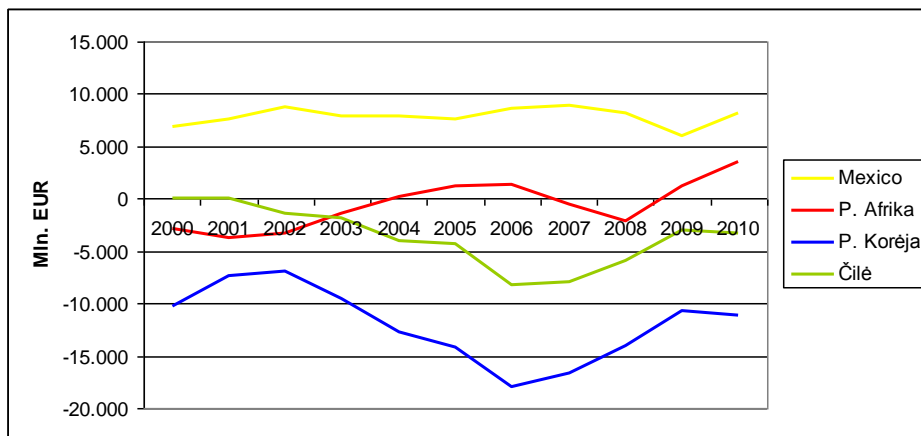
Šalys	Susitarimo įsigaliojimo data	Objektas	Reglamentavimas
ELPA	1994	Paslaugos	GATT XXIV strp.
Farerų salos	1997	Prekės	GATT XXIV
Meksika	2000	Prekės ir paslaugos	GATT XXIV strp, GATS V strp.
PAR	2000	Prekės	GATT XXIV
Čilė	2003 (P), 2005 (Paslaugos)	Prekės ir paslaugos	GATT XXIV strp, GATS V strp.
P. Korėja	2011	Prekės ir paslaugos	GATT XXIV strp, GATS V strp.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Europos Komisijos pateikiamą informaciją

Pirmasis laisvosios prekybos susitarimas buvo sudarytas 1994 metais su ELPA šalimis (išskyrus Šveicariją). Iki 2011 metų, buvo sudaryti penki laisvosios prekybos susitarimai su šalimis, esančiomis skirtingose pasaulio kontinentuose. Analizuojamu laikotarpiu pasirinktas 2000 – 2010 metai, per kuriuos įsigaliojo keturi laisvosios prekybos susitarimai. Šios šalys yra iš skirtingų pasaulio kontinentų t.y. Čilė, Meksika, P. Afrika bei P. Korėja. Lietuva iki įstojant į ES neturėjo jokių prekybinių ryšių su šiomis šalimis. Farerų salų ir ES užsienio prekyba nebus analizuojama dėl itin nežymios prekybinės vertės.

ES gaunama nauda iš laisvosios prekybos sutarčių dažnai kritikuojama dėl tarifinių lėšų netekimo ir kitų šalių gamintojų diskriminacijos, bei jų konkurencingumo mažinimo. Ištyrus ES užsienio prekybos balansą¹ su laisvosios prekybos susitarimo šalimis matyti, kad su Čile bei P. Korėja, mokėjimo balansas buvo deficitinis. Tai reiškia, kad ES pajamos išplaukia į kitas šalis, nes importas iš šių prekybos partnerių didesnis, negu eksportas į jas (žr. 7 pav., 1 priedas).

¹ Skirtumas tarp šalies importo ir eksporto (<http://www.investopedia.com/terms/b/bot.asp#axzz1oi6kkjIK>).

7 pav. EU užsienio prekybos prekėmis balansas su trečiosiomis šalimis

Kaip matome iš 7 paveiksle pateiktos informacijos, per visą analizuojamą laikotarpį, ES iš Meksikos užsienio prekybos prekėmis balansas buvo perteklinis. P. Afrika, tai vienintelė valstybė iš nagrinėjamų, su kuria ES prekyba buvo netolygi t.y. užsienio prekybos balansas skirtingai laikotarpiai buvo tai perteklinis tai deficitinis. Taigi, su trim iš penkių valstybių, ES prekiaudama praranda pinigines lėšas, kadangi importas didesnis nei eksportas. Didesni nei eksporto pajamų srautai, už importuojamus produktus, nusėsta šalių prekybos partnerių rinkose.

2010 metais, į pagrindinį ES prekybos partnerių dešimtuką patenka tik P. Korėja (žr. 5 lentelė).

5 lentil. ES importo ir eksporto šalys partnerės, 2010 m.

Vieta	Šalis	Dalis	Vieta	Šalis	Dalis	Vieta	Šalis	Dalis
Importas			Eksportas			Balansas		
8	P. Korėja	2,6 %	10	P. Korėja	2,1 %	9	P. Korėja	2,4 %
17	P. Afrika	1,2 %	17	P. Afrika	1,6 %	14	P. Afrika	1,4 %
24	Meksika	0,9 %	18	Meksika	1,6 %	20	Meksika	1,2 %
32	Čilė	0,6 %	36	Čilė	0,4 %	34	Čilė	0,5 %

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Europos Komisijos leidiniu „EU BILATERAL TRADE AND TRADE WITH THE WORLD“

Pagal svarbiausių prekybos partnerių eiliškumą, P. Korėja užima devintą vietą, PAR - keturiolikta, Meksika – dvidešimtą, o Čilė – trisdešimtketvirtą vietą. P. Korėjos importas sudarė 2,6 % viso importo. Importo šalių sąrašė, P. Korėja užėmė 8 vietą. Kiek mažesnę dalį viso importo sudarė P. Afrika, Meksika bei Čilė, atitinkamai 1,2 %, 0,9 %, ir 0,6 %. P. Afrika, pagal importo šalis partneres, užima 17 vietą. Tuo tarpu Meksika ir Čilė, atitinkamai 24 ir 32 vietas. Importo dalis, iš šių dviejų

valstybių, mažiausios palyginus su kitomis analizuojamomis šalimis.

Pagal eksporto apimtis, šalys pasiskirsto vienodai, išskyrus užimamą vietą bei dalį visame eksporte (žr. 5 lentelė). Šveicarija viena iš pagrindinių ne tik importo, bet ir eksporto partnerių. P. Korėjos, P. Afrikos ir Meksikos bei Čilės sudedamoji dalis visame eksporte nebuvo didelė, atitinkamai 2,1 %, 1,6 %, 1,6 % ir 0,4 %.

Taigi, laisvosios prekybos susitarimai sudaromi siekiant susiprinti jau esančius prekybos santykius. Dažniausiai įvairūs dvišaliai susitarimai sudaromi su tomis prekybos šalimis, su kuriomis užsienio prekybos apimtys pakankamai didelės ir nuolat auga. Taigi, siekiant didesnės finansinės naudos, sudaromi susitarimai, kurie palengvina tarpusavio bendradarbiavimą pardavimų srityje.

6 lentelė. ES užsienio prekybos statistinis ryšys su trečiosiomis šalimis

	IMPORTAS	EKSPORTAS
P. Afrika	0,86	0,96
Meksika	0,97	0,97
Čilė	0,93	0,87
P. Korėja	0,96	0,96

Remiantis informacija pateikta 6 lentelėje, galima teigti, kad egzistuoja stiprus tiesioginis statistinis ryšys tarp ES užsienio prekybos ir užsienio prekybos su šalimis, kuriomis buvo pasirašytas laisvosios prekybos susitarimas. Siekiant išsamiau išanalizuoti laisvosios prekybos įtaką šalių ūkiui, individualiai ištirsime Čilės, PAR, Meksikos ir P. Korėjos prekybą su ES.

2.1.1 ES ir Meksikos laisvosios prekybos susitarimas

Laisvosios prekių ir paslaugų prekybos susitarimas tarp ES ir Meksikos įsigaliojo 2000 metais. Pagal prekybos apimtis, Meksika užima 21 vietą tarp ES importo partnerių, ir 18 tarp eksporto partnerių. Tuo tarpu ES yra antra didžiausia Meksikos eksporto partnerė bei trečia pagal importo apimtis po JAV ir Kinijos. Laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir Meksikos apibrėžia laisvą prekių ir paslaugų judėjimą tarp šalių. Kaip ir laisvosios prekybos susitarimą tarp ES ir Čilės, taip ir susitarimas tarp ES ir Meksikos kuruojamas Jungtinio komiteto ir Specialiųjų komitetų, kurie susitinka kartą per metus bei Jungtinės tarybos, kuri susitinka du kartus per metus aukštesniame politiniame lygmenyje aptarti susitarimo vykdymo procesus (Meksika). Laisvosios prekybos susitarime numatyta, kad abi šalys toliau liberalizuos prekybą žemės ūkio, paslaugų ir investicijų srityse.

Po laisvosios prekybos susitarimo įsigaliojimo 2000 metais, šalys įsipareigojo panaikinti muitus importuojamoms prekėms pagal numatytą tvarkaraštį. Į bendriją importuojamų pramoninių Meksikos kilmės prekių muitai šalinami keturiais etapais, taigi, iki 2003 metų muitų tarifai turi būti visiškai

panaikinami. Prekių grupės suskirstytos pagal A ir B kategorijas, pagal kurias pritaikomi muitų tarifų tvarkaraščiai. Nuo susitarimo įsigaliojimo datos, Meksika panaikina visus importo muitus A kategorijos prekėms, kurių kilmės šalis ES. B kategorijos prekių importo į Meksiką muitai, taip pat kaip ir į ES, panaikinami keturiais vienodais etapais. 2003 metais importo muitai į abi susitariančias šalis visiškai panaikinami. Prekių grupių, priskiriamų B+ grupei, muitų tarifai panaikinami pagal tvarkaraštį, kuriame muitų tarifai visiškai panaikinami 2005 metais (žr. 9 lentelė).

7 lentelė. Pramoninių prekių importo muitų į Meksiką mažinimo tvarkaraštis B+

B+						
Bazinė tarifo norma	2000	2001	2002	2003	2004	2005
20	18	12	8	5	2,5	0
15	13	10	7	5	2,5	0
10	8	6	4	4	2	0
7	5	4	3	2	1	0
5	4	3	2	2	1	0

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES ir Meksikos LPS

Pramoninių prekių grupių, kurios priskiriamos B+ grupei, importo muitų tarifai mažinami kiekvienais metais lygiomis dalimis iki 2005 metų, kaip muitų tarifai visiškai panaikinami. Skirtingoms prekės taikomas skirtingas tarifas mažinamas pagal atskirą tvarkaraštį. Jeigu bazinė maito tarifo norma siekia 20%, kiekvienais metais muitų tarifas bus mažinamas 2%. Visos bazinės prekių grupių tarifų normos mažinamos iki 2005 metų. C kategorijai priskiriamų prekių importo į Meksiką muitų tarifo mažinimo procesas tęsiasi septynis metus (10 lentelė).

8 lentelė. Pramoninių prekių importo muitų į Meksiką mažinimo tvarkaraštis C

Bazinė tarifo norma	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
20	18	12	8	5	5	4	3	0
15	13	10	7	5	5	4	3	0
10	8	6	5	4	4	3	1	0
7	5	4	3	3	2	2	1	0
5	4	3	2	2	2	1	1	0

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES ir Meksikos LPS

Bazinė tarifų norma prekių, kurios priskiriamos C kategorijai, mažinama per septynis metus. Nuo susitarimo įsigaliojimo datos 2000 metais, bazinė muitų tarifų norma kasmet mažinama lygiaverčiai ir 2007 metais, šios kategorijos bazinė tarifo norma tampa nuline.

Tuo tarpu ES, importuojamom prekėm iš Meksikos, kurios priskiriamos A kategorijai, muitų tarifus panaikino iškart po laisvosios prekybos susitarimo įsigaliojimo datos. B kategorijos prekėms, muitų tarifai panaikinami keturiais vienodais etapais. Taigi, muitų tarifas visiškai panaikinamas 2003 metais. Taigi, pramoninių prekių importo į ES barjerai panaikinami geičiau nei importo suvaržymai į Meksiką. ES rinka, per trumpesnę laikotarpį tampa atviresnė nei Meksikos rinka. Be pramoninių prekių tarpusavio prekybos, ES ir Meksika įsipareigoja mažinti žemės ūkio ir žuvininkystės produktų muitų tarifus. 1 kategorijos Meksikos kilmės žemės ūkio ir žuvininkystės produktų importo į ES muitų tarifai panaikinami iškart po susitarimo įsigaliojimo datos. 2, 3, 4 ir 4a kategorijos prekių importo muitų tarifai naikinami pagal atitinkamas taisykles (žr. 11 lentelė).

9 lentelė. ES ir Meksikos importuojamų žemės ūkio ir žuvininkystės produktų pagal kategorijas, muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis

Importas į ES											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 kategorija	0%										
2 kategorija	75%	50%	25%	0%							
3 kategorija	89%	78%	67%	56%	45%	34%	23%	12%	0%		
4 kategorija	-	-	-	87%	75%	62%	50%	37%	25%	12%	0%
4a kategorija	90%	80%	70%	60%	50%	40%	30%	20%	10%	0%	
Importas į Meksiką											
1 kategorija	0%										
2 kategorija	75%	50%	25%	0%							
3 kategorija	89%	78%	67%	56%	45%	34%	23%	12%	0%		
4 kategorija	87%	75%	62%	50%	37%	25%	12%	0%			
4a kategorija	90%	80%	70%	60%	50%	40%	30%	20%	10%	0%	

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES ir Meksikos LPS

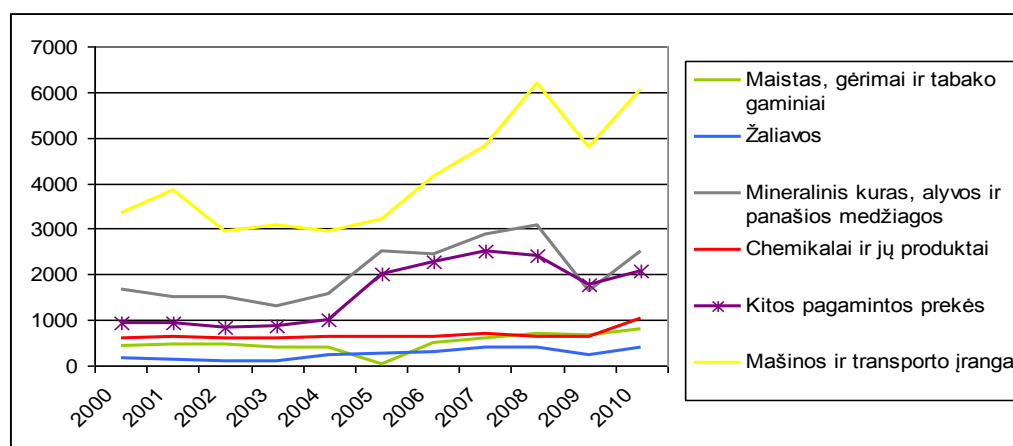
Importo muitų į Meksiką tarifo mažinimo tvarkaraštis remiasi bazine, kiekvieno importuojamo produkto iš ES, tarifo norma. Importuojamos žemės ūkio ir žuvininkystės produkcijos prekės iš Meksikos į ES ir atvirkščiai, suskirstytos pagal kategorijas, pagal kurias taikomas individualus muitų mažinimo tvarkaraštis, priklausomai nuo bazinės tarifo normos. Pagal importuojamos prekės kategoriją bei bazinę tarifo normą, nustatomas muitų tarifo dydis, kuris siekia atitinkamą bazinės normos dalį. 2 kategorijos prekių muitų tarifas, po sutarties įsigaliojimo, mažinamas iki 75% bazinės tarifo normos.

Po trejų metų po susitarimo įsigaliojimo, Jungtinė taryba susitinka aptarti tolimesnius veiksmus žemės ūkio ir žuvininkystės produkcijos prekybos liberalizavimo procese. Peržiūrimi mažinami tarifai bei prekių kategorijos, taip pat aptariama kvotų skyrimo politika.

Pasirašius susitarimą, visi importo ar eksporto draudimai ar tarpusavio prekybos apribojimai, tur būti panaikinami išskyrus muitai ir mokesčiai pagal tarpusavio susitarimą, kvotos bei licencijos.

Susitariančios šalys įsipareigoja, kad vidaus rinkoje nebus taikomi tiesioginiai ar netiesioginiai mokesčiai importuojamiems produktams. Be to, susitariama, kad šalys nesistengs netarifinėmis priemonėmis apsaugoti vidaus gamybos. Importuojami produktai tampa lygiaverčiai vidaus rinkos produktams.

Siekiant ištirti užsienio prekybą tarp ES ir Meksikos, išanalizuosime Meksikos kilmės prekių importo struktūrą į ES. 2000 – 2010 metais, didžiausia vidutinė viso importo dalį užėmė mašinų ir transporto importas į ES (žr. 18 priedas). Transporto importas sudarė 45,1% viso importo iš Meksikos. Mineralinio kuro ir pan. medžiagų (22,41 %) bei pagamintos produkcijos (16,83 %) importo dalys buvo didžiausios. Cheminės produkcijos (7,63 %), maisto prekių (5,47 %) bei žaliavų (2,57 %) importo dalys buvo mažiausios. Po tarpusavio susitarimo įsigaliojimo datos 2000 metais iki 2001 metų, išaugo mašinų ir transporto importas (žr. 8 pav.).

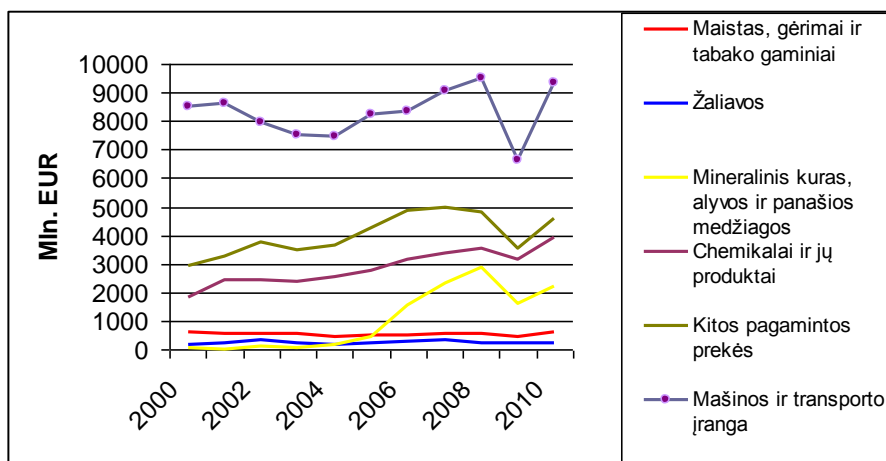

8 pav. Meksikos kilmės prekių importas į ES

Pagal 11 paveiksle nurodytą informaciją, nuo 2000 metų, prekių importo pokyčiai buvo neženklūs, išskyrus transporto priemonių įvežimo apimtys, kurios iki 2001 metų išaugo 4%. Ženklesnis prekybos apimčių didėjimas pastebimas nuo 2004 metų. Importo apimčių augimą į ES galėjo įtakoti 10 naujų ES narių, tarp jų ir Lietuva, kurių rinkos Meksikos kilmės produktams buvo uždarytos. Chemijos, maisto ir žaliavų importo apimtys per visą analizuojamą laikotarpį kito nežymiai (5 priedas). Nuo 2004 iki 2008 metų, ėmė augti mašinų, kuro bei pagamintos produkcijos importas. Mašinų bei mineralinio kuro bei jo galinių importo vertė iki 2008 metų išaugo dvigubai. Tuo tarpu pagamintos produkcijos vertės išaugimas siekė 2,3 karto. Augimą lėmė naujų, posovietinių šalių rinkos atvėrimas, kuris skatino nematytą Meksikos kilmės prekių importą. Nuo 2008 metų, daugelio prekių grupių, išskyrus žaliavų, maisto ir kuro, importo apimtys ėmė mažėti. Tam įtakos turėjo ekonominės situacijos šalyse pabrogėjimas.

ES eksporto struktūra skirtinga nei importo ir tam įtakos turi rinkų poreikių skirtumai (žr. 19

priedas). Didžiausią dalį viso eksporto, kaip ir importo, užima transporto išvežimas (49,54%). Pagamintos produkcijos bei chemijos produkcijos eksportas atitinkamai siekė 23,63% ir 16,86%. Mažiausią dalį, pagal eksportuojamas apimtis, užima mineralinio kuro, žaliavų bei maisto produkcijos išvežimas.

9 pav. Meksikos kilmės importas į ES pagal prekių grupes

Kaip matyti iš aukščiau esančiame paveiksle pateiktos informacijos, analizuojamo laikotarpiu metu, daugiausia į Meksiką buvo eksportuojamas transportas, pagaminta produkcija bei chemikalai. Nuo 2006 metų, ypač ėmė augti mineralinio kuro ir jo gaminių eksporto apimtys. Maisto prekių ir žaliavų kitimo dinamika buvo neženkli. Šios grupės prekių eksportas per visą analizuojamą laikotarpį išliko beveik stabilus. Taigi, išanalizavus užsienio prekybą tarp ES ir Meksikos galime teigti, kad ES transporto ir jo dalių importas ir eksportas buvo pagrindinis prekybos objektas.

Per visą analizuojamą laikotarpį, ES kilmės transporto užsienio prekybos balansas su Meksika buvo perteklinis (žr. 6 priedas). Tai reiškia, kad ES eksportavo daugiau transporto priemonių bei jų dalių, nei importavo. Prekyba pagaminta produkcija ir chemikalais, taip pat buvo perteklinė. Taigi, šiose prekių grupėse, ES pritraukė Meksikos lėšas į vidaus rinką. Tuo tarpu ES prekyba mineraliniu kuru ir jo gaminiiais buvo deficitinė. Šios produkcijos importas į ES, per visą analizuojamą laikotarpį, buvo didesnis nei eksportas. Taigi, Meksika viena iš svarbiausių mineralinio kuro ir jo gaminių eksportuotoja į ES - importas į ES vidutiniškai siekė 20% viso kuro ir jo gaminių importo. Tarpusavio prekyba automobiliais ir jų dalimis – vienas iš svarbiausių ES ir Meksikos prekybos objektų. Eksportas į Meksiką sudaro vidutiniškai 50% viso mineralinio kuro ir jo gaminių eksporto. Tuo tarpu importas siekia vidutiniškai 45% viso importuojamo kuro ir jo gaminių (žr. 7 priedas). Pagamintų prekių importas, per visą analizuojamą laikotarpį vidutiniškai siekė 17% viso šių prekių importo. Tuo tarpu eksportas siekė 24% viso pagamintų prekių eksporto. Taigi, mineralinis kuras, pagaminta produkcija bei transporto įranga ir jos dalys, tai pagrindinės importuojamos ES kilmės prekės į Meksiką, kurių bendroji

dalį visame šių prekių importe užima didžiausią dalį. Transportas, pagaminta produkcija bei chemikalai, tai pagrindiniai eksportuojami objektai.

Bendras ES ir Meksikos prekybos balansas, per visą dešimties metų laikotarpį buvo perteklinis (žr. 10 pav.).

10 pav. ES užsienio prekyba su Meksika

Didesnį eksportą garantavo vis didėjantys pagamintų prekių ir transporto pardavimai į Meksiką, kuriuos skatino mažėjantys muitų tarifai. Muitų tarifų bei užsienio prekybos apimčių kitimo ryšys įvertinamas apskaičiuavus koreliacijos koeficientą (žr. 12 lentelė).

10 lentelė. ES užsienio prekybos su Meksika ir muitų kitimo statistinis ryšys

	Žemės ūkio prekės	
	Importo koreliacijos koeficientas	Eksporto koreliacijos koeficientas
2 kategorija	0,81	-0,07
3 kategorija	-0,86	-0,89
4 kategorija	-0,84	-0,84
4a kategorija	-0,79	-0,70
	Pramoninės prekės	
B	0,81	0,75
B+	0,40	0,61
C	0,70	0,8

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES ir Meksikos LPS

Kaip matyti iš 10 lentelėje pateiktos informacijos, tarp ES žemės ūkio produktų importo apimčių ir importo muitų tarifo kitimo egzistuoja stiprus atvirkštinis statistinis ryšys. Muitų tarifui mažėjant, auga importo apimtys. Tuo tarpu žemės ūkio prekių eksporto ir muitų tarifų mažėjimo stiprus

atvirkštinis statistinis ryšys egzistuoja tik 3 ir 4 kategorijos prekėms. Stiprus atvirkštinis ryšys tarp pramoninių prekių importo bei eksporto ir muitų tarifų kitimu egzistuoja tik B ir C produktų kategorijoje. A kategorijos pramoninių prekių importo muitai panaikinami iškart po susitarimo įsigaliojimo, todėl statistinio ryšio apskaičiavimas negalimas.

Taigi, Meksika – šalis, kurios ekonomika antra pagal stiprumą Lotynų Amerikoje. Šios šalies ekonomika glaudžiai susijusi su JAV. ES yra viena pagrindinių Meksikos partnerių. LPS tarp ES ir Meksikos prekės suskirstytos į kategorijas, kurioms taikomi individualūs muitų tarifų mažinimo tvarkaraščiai. Penkių, septynių ir dešimties metų laikotarpiu, šalys įsipareigoja visiškai panaikinti taikomus muitų tarifus. Žemės ūkio ir žuvininkystės prekyba liberalizuojama per ilgesnį laikotarpį (10 metų) nei prekyba pramoninėmis prekėmis (5 ir 7 metais). Kadangi abiejų šalių maisto produktų rinkos gana skirtingos, per ilgesni laikotarpi sukuriama galimybė maisto produkcijai susikurti atitinkamą nišą svetimoje rinkoje. Pagal prekių grupes, ES daugiausiai iš Meksikos importuoja transporto įrangą bei dalis, mineralinį kurą ir pramoninę produkciją. ES perka Meksikos kurą bei jo gaminius, automobilius, ryšio priemones bei elektroninius prietaisus. Tuo tarpu ES eksportą didžiąją dalį sudarė transporto įrangos, chemikos produkcija bei pramoninės prekės. Meksika iš ES importavo transporto priemones, kurą bei jo gaminius, medicininę įrangą bei farmaciniai produktai, įvairią elektroninę įrangą bei prietaisus, telekomunikacijų įrangą. Be telekomunikacijų ir medicininės įrangos, ES ir Meksikos tarpusavio prekybos asortimentas buvo gana panašus. Galime teigti, kad tarp ES ir Meksikos vyksta intensyvi prekyba transporto priemonėmis bei kuru ir jo gaminiais. Tam įtakos turi transnacionalinių kompanijų filialų ar dukterinių įmonių įkūrimas Meksikoje. Kadangi Meksika glaudžiai susijusi su JAV, ES liberalizuodama prekybą su Meksika taip pat gauna papildomos naudos, nes Meksika taip pat ir NAFTA narė.

ES bendrasis užsienio prekybos balansas su Meksika per visą analizuojamą laikotarpį buvo perteklinis. Perteklinis balansas rodo, kad eksporto į Meksiką srautai buvo didesnis nei importo iš Meksikos. Taigi, ES verslo subjektai prekiaudami su Meksikos verslo subjektais pritraukia lėšas į vidaus rinką, kurie joje ir pasilieka.

2.1.2 ES ir P. Afrikos laisvosios prekybos susitarimas

Pietų Afrikos respublika – didžiausia prekybos partnerė Afrikoje. Tai viena ekonomiškai stipriausių valstybių visoje Afrikoje. Užsienio prekyba tarp ES ir Afrikos nuolat augo, taigi 1999 metais buvo pasirašytas tarpusavio laisvosios prekybos sutartis, kuris įsigaliojo 2000 metais. Susitarimo pagrindu buvo įsipareigota, kad šalys sukurs laisvosios prekybos zona ne daugiau kaip per 12 metų iš P. Afrikos pusės, bei ne daugiau nei 10 metų iš ES pusės. Laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir P. Afrikos apima laisvą prekių ir kapitalo judėjimą. Iš P. Afrikos importuojamiam produktam taikoma

kombinuotosios nomenklatūros sistema. Iš ES importuojamiems produktams į P. Afriką taikoma suderinta su kombinuota nomenklatūra sistema.

Pramonės produktų, kurių kilmės šalis P. Afrika, importo muitų tarifai panaikinami pagal atitinkamą tvarkaraštį (žr. 13 lentelė).

11 lentelė. Muitų tarifų mažinimo tvarkaraštis pagal prekių grupes

Kategorijos	Pramonių prekių importas į ES											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	75%	50%	25%	0%								
2	86%	72%	57%	43%	28%	14%	0%					
3			75%	50%	25%	0%						
Pramonių prekių importas į P. Afriką												
1	75%	50%	25%	0%								
2			67%	33%	0%							
3			90%	80%	70%	60%	50%	40%	30%	20%	10%	0%
4					88%	75%	63%	50%	38%	25%	13%	0%
Žemės ūkio prekių importas į ES												
1	75%	50%	25%	0%								
2	91%	82%	73%	64%	55%	45%	36%	27%	18%	9%	0%	
3			87%	75%	62%	50%	37%	25%	12%	0%		
4					83%	67%	50%	33%	17%	0%		
Žemės ūkio prekių importas į P. Afriką												
1	75%	50%	25%	0%								
2			67%	33%	0%							
3					88%	75%	63%	50%	38%	25%	13%	0%

Šalimis: sudarytas autorės pagal ES ir PAR LPS

Nuo susitarimo įsigaliojimo 2000 metais, 1 sąrašo pramoninių prekių importo muitas panaikinamas iki 75% bazinės normos. Kiekvienais metais mažinant muitų tarifą po 25% bazinės normos, 2003 metais pramoninių prekių importas tampa bemuitis. 2 sąrašo muitai naikinami per šešis metus, kiekvienais metais sumažinus po 14% nuo bazinės normos. P. Afrikos kilmės pramoninių prekių priskiriamų trečiajam sąrašui, muitų tarifas mažinamas praėjus dviem metams po susitarimo įsigaliojimo ir keturis metus iš eilės, kiekvienais metais sumažinamas 25%. Ketvirto, penkto nei šešto sąrašo prekių muitų tarifų mažinimas apibrėžiamas pagal individualias taisykles, kurias atitinkama komisija reguliariai peržiūri per visą muitų tarifų mažinimo procesą.

ES kilmės pramoninių prekių importo į P. Afriką muitų tarifų mažinimo tvarkaratis panašus į ES. Visi muitai prekėms, kurios neišskiriamos atitinkamame sąrašė, panaikinami iškart po susitarimo įsigaliojimo datos. Prekių, kurios suskirstomos į atitinkamus sąrašus, importo muitai mažinami pagal individualius tvarkaraščius (žr. 13 lentelė). Pirmo sąrašo prekių importo muitų tarifai visiškai panaikinami po trijų metų, nuo susitarimo įsigaliojimo datos, kasmet sumažinus tarifa po 25% nuo

bazinės normos. Antro sąrašo pramoninių prekių maito tarifas pradedamas mažinti po trijų metų nuo susitarimo įsigaliojimo laiko. Trečiaisiais metais tarifas sumažinamas iki 67% bazinės normos, o ketvirtaisiais iki 33%. Taigi, penktaisiais metais, pramoninių prekių priskiriamų 2 sąrašui, importo maitas visiškai panaikinamas. Trečiojo sąrašo prekių maitai mažinami 12 metų laikotarpiu. Trečiaisiais metais po susitarimo įsigaliojimo, maitų tarifas sumažinamas 10% nuo bazinės tarifo normos. Kiekvienais metais maitų tarifas mažinamas po 10% nuo bazinės normos, dvyliktaisiais jis bus visiškai panaikintas. Ketvirtojo sąrašo prekių maitai mažinami po penkerių metų nuo susitarimo įsigaliojimo datos. Kasmet sumažinamas 13% nuo bazinės normos, maitų tarifas panaikinamas.

Žemės ūkio produktų importo maitų tarifų mažinimo laikotarpis ilgesnis nei pramoninių prekių. 2 sąrašo P. Afrikos kilmės žemės ūkio prekių importo maito tarifas kasmet sumažinamas po 9% bazinės normos. Taigi, 2010 metai, šios grupės importas tampa bemuitis. Trečios ir ketvirtos kategorijos prekių maitų tarifas pradedamas mažinti atitinkamai 2002 ir 2004, kasmet atitinkamai sumažinus po 12% ir 17% bazinės normos. ES kilmės žemės ūkio prekių importo maitai taip pat nepradedami mažinti nuo susitarimo įsigaliojimo datos. Pagal atitinkamą kategoriją, maitai mažinami greičiau bet ne nuo susitarimo įsigaliojimo datos, arba ilgiau, bet mažesniais tempais.

Taigi, po susitarimo pasirašymo datos, panaikinamas visų prekių importo maitai, išskyrus prekes, suskirstytas į atitinkamas kategorijas (sąrašus), kurių maitų tarifų mažinimo tvarkaraščiai pateikiami individualiai. Pramoninių prekių importo maitai, iš abiejų susitariančių šalių pusių, panaikinami per trumpesnę laikotarpį nei žemės ūkio prekių importo maitai. Pirmojo sąrašo tiek pramoninių tiek žemės ūkio prekių importo maitai panaikinami per 3 metų laikotarpį. Sudėtingesnių procedūrų reikalauja 2, 3 bei 4 prekių kategorijos, kurių maitų mažinimo tvarkaraščiai gana skirtingi, išsipėčia iki dešimties metų bei pradedami mažinti ne nuo susitarimo įsigaliojimo datos. Galime teigti, kad pasirašius laisvąją prekybos sutartį, maitai iškart nepanaikinami. Tolimesnė prekyba skatinama po truputį mažėjančiais maitų tarifais, kurių mažinimo procesas užsitęsia iki 10 metų. Taigi, po truputį atveriamos rinkos, siekiant išvengti neigiamų aspektų. Rinkų susipažinimas su produktais, klientų rato sukūrimas, įėjimas į rinka sušvelninamas mažinant maitų tarifus per ilgesnį laikotarpį. Be to, maitų mažinimo politika kinta kiekvienais metais. Tai įtakoja maitinių dokumentų nuolatinę kaitą, kuri reikalauja ypač griežtos ir gerai sukoordinuotos atsakingų organų veiklos.

Siekiant išsiaiškinti, kaip laisvosios prekybos susitarimas įtakoja tarpusavio prekybą, ištirsime statistinį ryšį tarp tarifų kaitos bei ES užsienio prekybos apimčių.

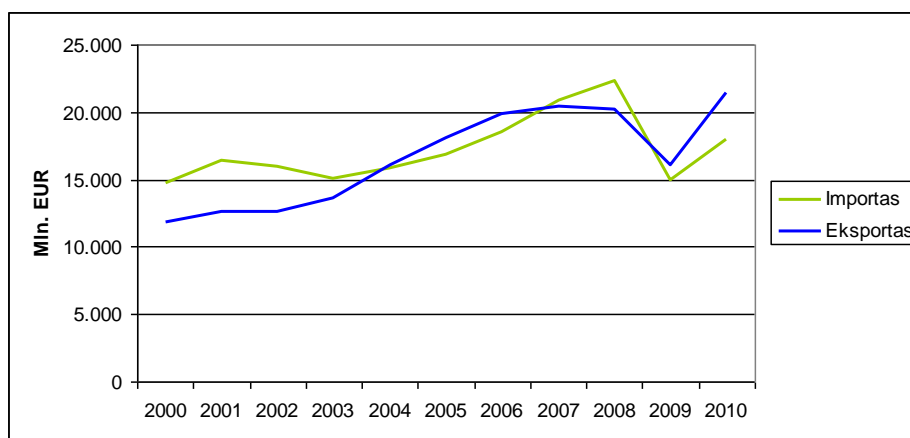
12 lentelė. ES užsienio prekybos su P. Afrika ir tarifų kitimo koreliacijos koeficientas

Kategorija	Pramoninės prekės		Žemės ūkio prekės	
	Importas į ES	Importas į P. Afriką	Importas į ES	Importas į P. Afriką
1	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
2	-0,60	-0,48	-0,54	-0,48
3	-0,34	-0,53	-0,54	-0,51
4	-	-0,51	-0,54	-

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES ir PAR LPS

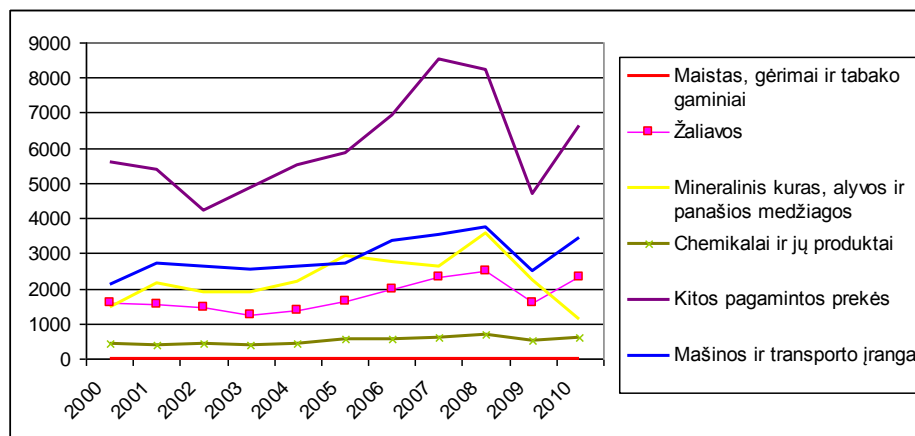
Kaip matome iš 14 lentelėje pateikiamų duomenų, pramoninių ir žemės ūkio prekių importo ir šių prekių tarifo mažinimas siejamas silpnu arba vidutiniu atirkštiniu statistiniu ryšiu. Siekiant įvertinti užsienio prekybos kitimą, bus išanalizuota importo ir eksporto apimtys, bei pagrindinių importuojamų prekių grupių apimčių dinamika.

Bendras ES užsienio prekybos su P. Afrika balansas buvo netolygus (žr. 14 pav.). Importo ir eksporto apimčių dinamika, per visą analizuojamą laikotarpį, buvo netolygi, taigi, užsienio prekybos balansas tapdavo tai perteklinis tai deficitinis.

11 pav. ES užsienio prekyba su P. Afrika

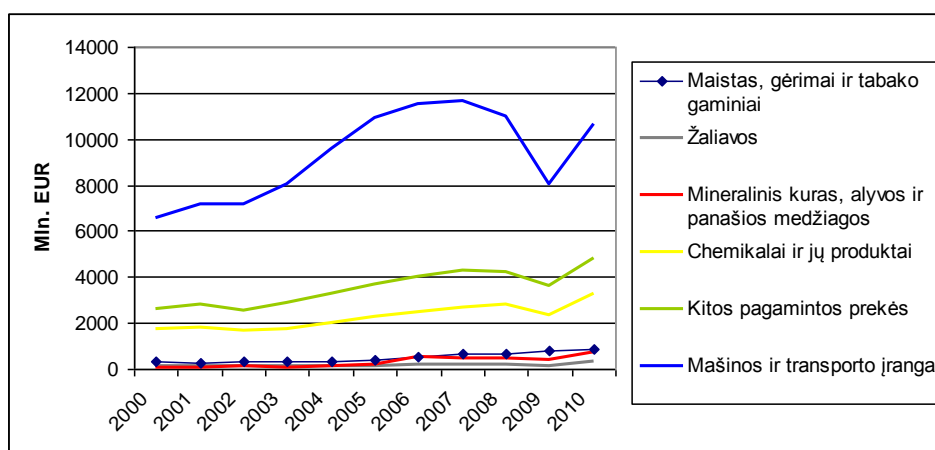
Nuo susitarimo įsigaliojimo 2000 metais, iki 2004 metų, P. Afrikos kilmės prekių importas buvo didesnis nei ES kilmės prekių eksportas į P. Afriką. Nuo 2000 metų, tiek importo tiek eksporto apimtys augo. 2004 – 2007 metų, ES užsienio prekybos balansas su P. Afrika tapo perteklinis. Didesnis eksportas nei importas traukė pinigines lėšas į ES rinką. 2007 – 2008 metų laikotarpyje, užsienio prekybos balansas vėl tapo deficitinis. Nuo 2009 metų iki 2010, eksporto apimtys buvo didesnės nei importo, taigi balansas vėl tapo perteklinis. Kas lėmė tokią eksporto bei importo dinamiką galime išsiaiškinti išanalizavę prekybą atskiromis prekių grupėmis.

12 pav. P. Afrikos kilmės prekių importas į ES

Pagamintos produkcijos importo apimtys buvo didžiausios, palyginus su kitomis importuojamų prekių grupėmis (žr. 12 pav.). Transporto įrangos, mineralinio kuro ir jo gaminių bei žaliavų importas iš P. Afrikos į ES, taip pat buvo vienas iš didžiausių, palyginus su kitomis prekių grupėmis. Maisto produktų importo apimtys ir jų dinamika buvo nežymi. Bendrą importo kilimą nuo 2004 metų įtakojo ženkliai didėjančios pagamintos produkcijos apimtys. Pagamintos produkcijos importas į ES, 2008 metus palyginus su 2000 metais, išaugo 1,47 karto (47%), mašinų ir transporto įrangos importas padidėjo 79%, mineralinio kuro bei žaliavų importo apimtys išaugo atitinkamai 144% bei 58%. P. Afrikos automobilių pramonė, viena iš labiausiai vystomų sričių. Tokio transnacionalinės kompanijos kaip BMW, Ford, Volkswagen, Dailier – Chrysler, General Motors bei Toyota, turi įsikurusios savo gamyklas P. Afrikoje. Be to, daugybės kitų tarptautinių kompanijų įsikūrusios šioje šalyje dėl mažų gamybos išlaidų, skatina P. Afrikos transporto, pagamintos produkcijos, chemikalų bei kuro eksportą į kitas pasaulio šalis, neišimtis ir ES. Nepaisant to, procentinės viso atitinkamų prekių importo dalys nėra didelės. Didžiausia dalį užima žaliavos, kurių importas visame ES žaliavų importe siekia 3,3%. Tuo tarpu, didžiausias importo apimtis iš P. Afrikos į ES siekiantis automobilių bei jo dalių ir pagamintos produkcijos dalis buvo atitinkamai 0,8% ir 2,2% viso šių prekių ES importo.

ES eksporto sruktūroje išsiskiria trys pagrindinės eksportuojamų prekių grupės (žr. 13 pav.).

13 pav. ES kilmės prekių eksportas į P. Afriką pagal prekių grupes

Nuo 2000 metų, kai įsigaliojo laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir P. Afrikos, ėmė sparčiai augti transporto visų analizuojamų prekių grupių eksportas į P. Afriką. Didžiausios eksporto apimtys buvo mašinų ir jų dalių, pagamintos produkcijos bei chemikalų (žr. 16 pav.). Šių prekių grupių eksporto apimčių dinamika įtakota transnacionalinių kompanijų filialų bei gamyklų įkurimu P. Afrikoje. Gamybiniai kompanijų padaliniai tarpusavio bendradarbiauja ne tik kapitalo bei darbo jėgos srityje, bet ir atitinkamos produkcijos keitimėsi, taigi auga ne tik ES eksportas bet ir importas. Nuo susitarimo įsigaliojimo 2000 metais, ypač ženkliai išaugo maisto, gėrimų ir tabako bei kuro ir jo gaminių eksportas. 2008 metus palyginus su 2000 metais, maisto, gėrimų ir tabako eksporto apimtys išaugo 129 % (2,29 k.), o mineralinio kuro ir jo gaminių eksporto apimtys padidėjo 484 % (5,84 k.) (žr. 8 priedas). 2009 metais, visų produktų grupių importo bei eksporto apimtys sumažėjo. Tam įtakos turėjo ekonominiai sunkumai, kurie užklupo daugelį pasaulio šalių.

Analizuojant ES užsienio prekybą pagal atskiras prekių grupes, galima teigti, kad transporto ir jo dalių, chemijos produkcijos bei maisto prekyba su P. Afrika buvo perteklinė (žr. 9 priedas). Šių prekių grupių eksportas viršijo importą, taigi buvo pritraukiamos lėšos į ES rinką. Tuo tarpu žaliavų, mineralinio kuro ir jo gaminių bei pagamintos produkcijos prekyba su P. Afrika buvo deficitinė. Šių prekių importas į ES buvo didesnis nei eksportas, taigi, piniginių lėšų srantai nusėdavo P. Afrikos vidaus rinkoje.

Taigi, PAR - viena stipriausių šalių visoje Afrikoje. Nuolat augančios užsienio prekybos apimtys skatino imtis priemonių, kurios panaikintų arba sumažintų prekybos barjerus. ES laisvosios prekybos susitarime su PAR, ES atveria rinką pramoninėms prekėms per šešių metų laikotarpį, o žemės ūkio produktams – per vienuolikos metų laikotarpį. Statistinis ryšys tarp tarifo mažėjimo ir užsienio prekybos apimčių silpnas, taigi esant ilgam muitų panaikinimo procesui, importo ir eksporto viena kitos ženkliai statistiškai neįtakoja. PAR rinkos integracija vyksta per ilgesnį laikotarpį nei ES. Pramoninių ir žemės ūkio prekių importo į PAR muitų tarifai visiškai panaikinami per dvylikos metų laikotarpį. Taigi

ES importui sudaromos palankesnė galimybės nei eksportui į PAR. Nors importo barjerai į ES rinką mažesni nei eksporto į PAR, užsienio prekybos balansas buvo netolygus. Skirtingu laikotarpiu ES užsienio prekybos balansas su Meksika, nuo deficitinio iki perteklinio pasikeitė keturis kartus. Pagrindinės prekės, kurias per visą analizuojamą laikotarpį importavo ES iš PAR, tai pramonės produkcija, transporto įranga, mineralinis kuras bei žaliavos. Tuo tarpu eksporto struktūra buvo kiek kitokia nei importo. Transporto priemonių eksportas į PAR sudarė didžiąją dalį viso eksporto. Be to pramonės bei chemijos produkcijos eksporto dalis buvo viena iš didžiausių palyginus su kitomis prekių grupėmis.

2.1.3 ES ir Čilės laisvosios prekybos susitarimas

Laisvos prekybos susitarimas tarp ES ir Čilės apima visas susitariančių šalių santykių sritis bei gerokai viršija PPO įsipareigojimus. Susitarimas panaikina visas prekybos kliūtis ir nustato aiškias bei teisingas importuotojų, eksportuotojų bei investuotojų taisykles. Susitarimas įtvirtina laisvosios prekybos zonos įkūrimą, kurioje laisvai juda prekės, paslaugos, laisvai vykdomi viešieji pirkimai, liberalizuoja investicijų ir kapitalo srautus bei stiprina intelektinės nuosavybės teises. Asociacijos Komitetas bei Specialusis Komitetas, sukūręs tarpusavio susitarimą, susitinka kiekvienais metais aptarti dvišalio susitarimo tolimesnių procedūrų, bei plėtros galimybes. Abi šalys numato galimybę dar labiau liberalizuoti prekybą žemės ūkio prekių ir paslaugų srityje (Chile).

Čilė užima 32 vietą tarp ES importo, ir 39 tarp eksporto partnerių. Čilės atžvilgiu, ES yra antra pagal importo apimtį, po JAV, ir ekporto apimtį po Kinijos. ES ir Čilė sudarė Asociacijos susitarimą, kuris įsigaliojo 2003 metais. Susitarimas apibrėžė laisvą prekių judėjimą tarp šalių. 2005 metais, buvo galutinai susitarta dėl nevaržomo paslaugų judėjimo. Laisvo prekybos susitarimo dėka, ženkliai padidėjo prekybos apimtys. ES importas iš Čilės išaugo dvigubai.

Pagal laisvosios prekybos susitarimą tarp ES ir Čilės, eksporto muitai panaikinami iškart nuo sutarties įsigaliojimo datos. Tuo tarpu importo muitai pašalinami pagal sutartyje numatytas sąlygas. Nuo sutarties įsigaliojimo datos, jokie nauji muitai tarp šalių negali būti įvedami. Be to, sutartyje pabrėžiama, kad laisvosios prekybos susitarimas panaikina bet kokios formos papildomą mokestį ar rinkliavą susijusius su importu arba eksportu, bet neapima vidaus mokesčių bei antidempingo ir kompensacinių muitų. Sutartyje muitų panaikinimo laikotarpis apibrėžiamas pagal prekių grupes. Čilės kilmės produktų, importui į ES, muitų panaikinimas buvo numatytas per tris metus nuo sutarties įsigaliojimo (žr. 7 lentelė).

13 lentelė. ES ir Čilės prekių kilmės importo muitų tarifų naikinimo tvarkaraštis

Šalis	Importo objektas	Proceso trukmė	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Čilė	Pramonės prekės	0	100%											
		5	16,70%	33,30%	50%	66,70%	83,30%	100%						
		7	12,50%	25%	37,50%	50%	62,50%	75%	87,50%	100%				
	Žuvis ir jos produktai	0	100%											
	Žemės ūkio prekės	0	100%											
		5	16,70%	33,30%	50%	66,60%	83,30%	100%						
10		9%	18%	27%	36%	45%	54%	63%	72%	81%	90%	100%		
ES	Pramonės prekės	0	100%											
		3	25%	50%	75%	100%								
	Žuvis ir jos produktai	0	100%											
		4	20%	40%	60%	80%	100%							
		7	12,50%	25%	37,50%	50%	62,50%	75%	87,50%	100%				
		10	9%	18%	27%	36%	45%	54%	63%	72%	81%	90%	100%	
	Žemės ūkio prekės	0	100%											
		4	20%	40%	60%	80%	100%							
		7	12,50%	25%	37,50%	50%	62,50%	75%	87,50%	100%				
		10	9%	18%	27%	36%	45%	54%	63%	72%	81%	90%	100%	

Šaltinis: sudarytas autorės pagal ES – Čilės LPS

Nustačius laikotarpį, kurio metu vyks muitų tarifų mažinimo procedūros, 100% padalinama kiekvienais metais. Taigi, kasmet muitų tarifas mažinamas tolygiai. Nuo sutarties įsigaliojimo 2003 metais, muitai pramoninių prekių importui iš Čilės sumažinti 25%. Iki 2006 metų, kiekvienais metais muitų tarifai mažėjo 25%. 2006 metais, pramoninių prekių importas į ES buvo neribojamas užsienio prekybos barjeriais. Importuojamom pramoninėm prekėm iš ES į Čilę, tarifų mažinimo procesas sudarytas 5 ir 7 metams. 5 metų laikotarpyje, muitų tarifai sumažinami 16,7% kasmet ir 2008 metų, muitų tarifai visiškai panaikinami. Pagal 7 metų planą, susitarimo įsigaliojimo metu, muitų tarifai įvežamoms ES kilmės pramoninėms prekėms sumažinti 12,5%. 7 metų laikotarpyje, kasmet sumažinus muitus 12,5%, 2010 metais pramoninių prekių importas į Čilę tapo nevaržomas.

Žuvis ir jos produktų importo į Čilę muitų tarifas panaikinamas iškart po susitarimo įsigaliojimo. Tuo tarpu importui į ES muitų tarifų panaikinimo procesas aliekamas pagal 4, 7 ir 10 metų planus. Pagal keturių metų planą, Čilės kilmės žuvis produkcijos importo muitai kasmet mažinami po 20%, pagal septynių metų planą – 12,5%, o o dešimt metų – kasmet taikomi 9% maženi importo muitai.

Žemės ūkio produkcijos importo į Čilę muitai panaikinami pagal 0, 5 ir 10 metų planą. Siekiant panaikinti muitų tarifus per penkis metus, kasmet tarifų norma turi būti mažinama 16,7%. Dešimties metų laikotarpiu, nuo susitarimo pasirašymo datos, muitų tarifas mažinamas po 9%. Tuo tarpu Čilės kilmės žemės ūkio prekių importo barjerai į ES mažinami pagal 0, 4, 7 ir 10 metų palnus. Keturių metų laikotarpiu, žemės ūkio produktai iš Čilės į ES importuojami kasmet su 20% mažesniais muitų tarifais. Septynių metų laikotarpiu, šis tarifas mažėja 12,5%, o dešimties – 9 % kasmet.

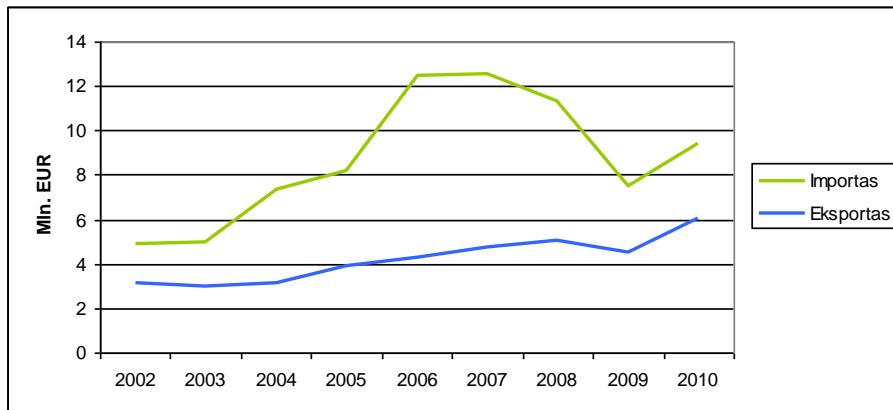
Siekiant ištirti laisvosios prekybos susitarimo poveikį šalių ekonomikai, išanalizuosime kaip muitų tarifų mažinimas įtakoja užsienio prekybos apimtį. Pagal koreliacinę analizę, ištirsime statistinę priklausomybę tarp muitų tarifų ir importo apimčių kitimo (žr. 8 lentelė).

14 lentelė. ES importuojamų prekių iš Čilės ir muitų tarifų statistinis ryšys

		Koreliacijos koeficientas
Pramonės prekės	5	-0,88
	7	-0,89
Žemės ūkio prekės	5	-0,87
	10	-0,88

Pagal 8 lentelėje pateiktą informaciją galima teigti, kad tarp importuojamų į ES pramonės ir žemės ūkio prekių iš Čilės ir muitų tarifo 5, 7 ir 10 metų keitimo tvarkaraščio, egzistuoja stiprus atvirkštinis statistinis ryšys ($0,8 < r < 0,9$). Remiantis laisvosios prekybos sutarties pagrindu sudarytu 5 metų muitų tarifų mažinimo tvarkaraščio ir importo apimtys statistiniu ryšiu, galima teigti, kad tarifui sumažėjus vienu procentu, pramoninių prekių importo vertė padidėja 4816,4 mln. EUR. Pagal septynių metų planą, muitų tarifui sumažėjus 1%, importo apimtys išauga 3841 mln. EUR. Esant 100% muitų tarifui, kuriam netaikomos nuolaidos, importo apimtys į ES siektų 5716,6 mln. EUR (5 metai) bei 6867,3 mln. EUR (7 metai) kasmet. Importo muitų tarifų kaita 33,07% (5) ir 18,7% (7) įtakoja pramoninių prekių importo į ES vertę. Kita dalis įtakoja kitų rinkos reikšnių. Tuo tarpu žemės ūkio prekių muitų tarifui sumažėjus 1%, žemės ūkio prekių importo į ES vertė išauga 4811,6 mln. EUR., pagal 5 metų muitų mažinimo tvarkaraštį ir 5334,8 mln. EUR pagal 7 metų muitų mažinimo tvarkaraštį. Žemės ūkio produktų muitų tarifų kaita 33,01% (5) ir 18,5% (10) įtakoja žemės ūkio produktų importuojamą vertę.

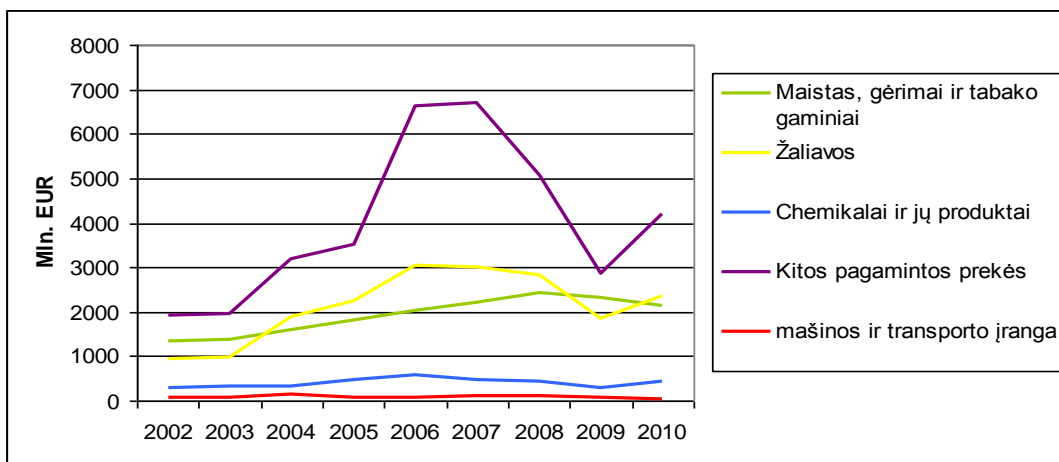
Taigi, pagal koreliacinę analizę išsiaiškinome, kad statistinis ryšys tarp Čilės kilmės produktų importo į ES ir muitų tarifų kitimo egzistuoja stiprus atvirkštinis statistinis ryšys. Siekiant įvertinti dvišalio susitarimo įtaką tarpusavio prekybai, ištirsime ES užsienio prekybos kitimą. Kaip matome iš 14 paveiksle pateiktos informacijos, ES importas iš Čilės 2002 – 2010 metais buvo didesnis nei eksportas.

* duomenų nėra

14 pav. ES užsienio prekyba su Čile

Per visą analizuojamą laikotarpį, ES užsienio prekybos balansas su Čile buvo deficitinis. Tai reiškia, kad importo gaunamos pajamos išplaukia iš ES vidaus rinkos, ir nusėsta Čilės rinkoje, kadangi eksporto pajamos nepakankamos atsverti importo pajamų apimtį. Nuo 2003 metų, kai įsigaliojo laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir Čilės, importas ėmė ženkliai augti. Ypač didelis importo augimas pastebimas 2003 – 2007 metų laikotarpyje. ES importas iš Čilės išaugo 2,55 karto (žr. 2 priedas). Tuo tarpu eksportas augo, bet didėjimas buvo ne toks žymus kaip importo. Didžiausias eksporto apimčių padidėjimas, lyginant su 2003 metais, buvo 2008 metais ir siekė 60%. Kadangi prekybos barjerai buvo sumažinti, importo vertė ėmė augti

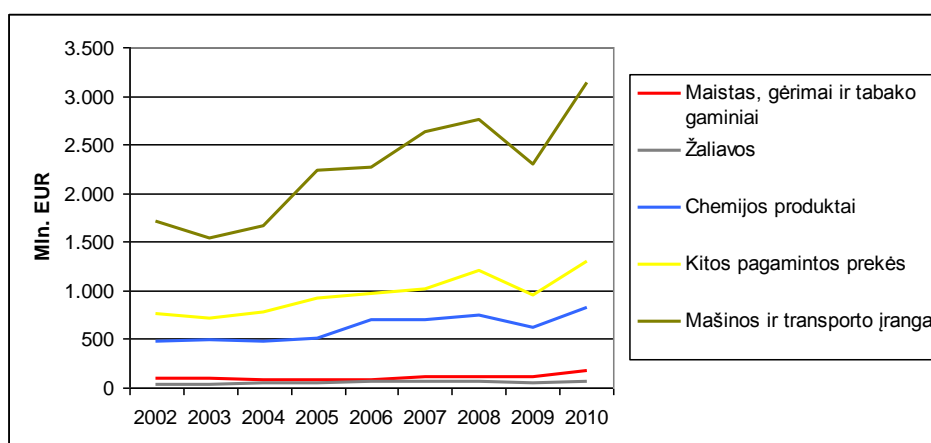
15 pav. ES importo iš Čilės struktūra

Kaip matyti iš 15 paveiksle pateiktos informacijos, iš Čilės daugiausia buvo importuojamos pagamintos prekės, žaliavos, maisto gaminiai ir chemijos prekės. Ypač ženklus importuotos vertės augimas pastebimas pagamintų prekių ir žaliavų importe. Nuo susitarimo įsigaliojimo (2003) iki 2007

metų (aukščiausios importo vertės pakilimo), pagamintų prekių importas išaugo 3,4 karto, o žaliavų – 3 kartus. Maisto, gėrimų ir tabako gaminių importo vertės kilimas nebuvo ženklus, vidutiniškai 12% kasmet. Didžiausia dalis importuojamų žaliavų buvo naudingųjų iškasenų (52,6%), iš kurių 17,4% sudaro geležies rūda ir 35,1% juodieji metalai. Prekių importas į ES buvo neigiamai įtakotas šalių ekonominės padėties pablogėjimo 2009 metais.

Nuo 2003 metų, pradėjus augti importuojamų prekių apimtims, didėjo ir šių prekių grupių dalis bendrame ES importe. Didžiausią dalį viso ES importo pagal atitinkamas prekių grupes sudarė žaliavos bei maisto produktai (žr. 15 priedą). Per visą analizuojamą laikotarpį (2003 – 2010 metai), žaliavų importas iš Čilės vidutiniškai sudarė 3,62% viso ES žaliavų importo, o maisto produktų importo apimtys į ES siekė 2,78%. Nors pagamintos produkcijos importo vertė ženkliai augo iki 2007 metų ir šios grupės prekių importo vertė buvo didžiausia, importo dalis visame pagamintų prekių importe sudarė gana mažą dalį – 1,24%. Tuo tarpu, eksportuojamų prekių struktūra parodo Čilės prioritetus ES rinkos atžilgiu (žr. 16 pav.).

16 pav. ES prekių eksporto į Čilę struktūra

Kaip matyti iš 10 paveiksle pateiktos informacijos, daugiausia iš ES šalių į Čilę buvo eksportuojamos mašinos ir kt. elektros įrenginiai. Šių prekių eksportas sudarė 38,2% viso mašinų ir transporto importo į Čilę. ES viena iš pagrindinių Čilės prekybos partnerių automobiliais ir kt. mašinomis. 38,2% viso transporto priemonių ir mašinų importo į Čilę sudaro importas iš ES. Maisto prekių ir žaliavų eksportui tarifų mažinimas ženklios įtakos neturėjo. Nuo 2002 metų, šių prekių grupių eksportas kito netolygiai. Kasmet maisto prekių ir žaliavų eksportas vidutiniškai padidėdavo 10%. Pramoninių prekių ir chemijos produkcijos, kaip ir transporto eksportas buvo įtakotas muitų tarifų pasikeitimo.

Mineralinio kuro, chemijos produkcijos bei transporto prekybos su Čile balansas buvo perteklinis. Šių prekių eksportas iš ES į Čilę buvo didesnis nei importas. Tuo tarpu prekyba pramonine produkcija,

žaliavom ir maisto prekėm per visą analizuojamą laikotarpį buvo deficitinė (žr. 4 priedas). Kaip minėta anksčiau, bendroji prekyba su Čile buvo deficitinė. Taigi, maisto produktų, žaliavų bei pramoninės produkcijos importo vertė buvo didesnė nei transporto priemonių, chemijos produkcijos bei pramoninės produkcijos eksporto į Čilę vertė.

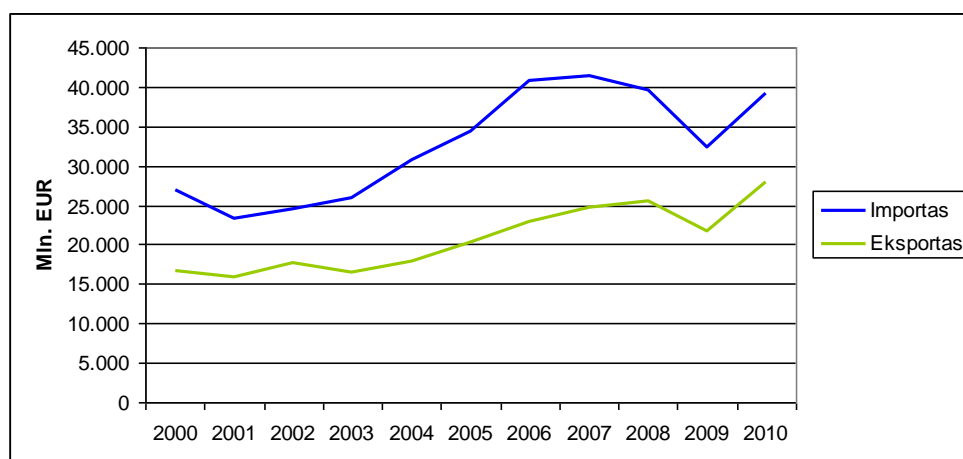
Taigi, Čilė iš labiausiai klestinčių Pietų Amerikos valstybių. Ši šalis turtinga žemės ūkio, miškų ir ganyklų ištekliais. Muitų panaikinimo laikotarpis priklauso nuo prekių grupės, kuriai muitų tarifai mažinami. Pramoninių prekių importo į Čilę muitų tarifai bus visiškai panaikinti po 7 metų po susitarimo pasirašymo datos. Tuo tarpu importui į ES, muitų tarifai panaikinami per trumpesnę laiką – iki 3 metų. Žuvies produktų importas į ES suvaržytas griežčiau nei kitų prekių grupių. Žuvies produktų importas į ES tampa visiškai laisvas per 10 metų. Tuo tarpu Čilės prekyba žuvies produkcija visiškai liberalizavo iškart po LPS. Tuo tarpu žemės ūkio produkcijos importo muitų tarifų mažinimo procesas pats ilgiausias palyginus su kitomis prekių grupėmis. Žemės ūkio produktų importo muitai visiškai panaikinami dešimties metų bėgyje. Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, 97,1 % liberalizuota dvišalė prekyba. 100 % panaikinti prekybos barjerai pramonės produkcijai, 80,9 % žemės ūkio prekėms bei 90,8 % žuvininkystės produkcijai.

ES užsienio prekyba su Čile, per visą analizuojamą laikotarpį buvo deficitinė. Didesnes importo apimtis nei eksporto, įtakojo ypač išaugęs pagamintų prekių importas į ES. Maisto produktai bei žaliavos, tai prekių grupės, kurių importo apimtys buvo vienos didžiausių. Pagrindiniai produktai kuriuos ES importuoja iš Čilės pateikti 16 priede. Po susitarimo pasirašymo, ES rinka pripildoma nejuodųjų metalų, metalo rūdos, vaisiais ir daržovėmis bei gėrimais, kurių kilmė Čilės respublika. Tuo tarpu pagrindiniai ES eksportuojami produktai į Čilę - transporto priemonės bei jų dalys ir chemijos produkcija bei pramoninė produkcija. Pagrindinės ES kilmės prekės, kurios konkurencingos ir reikalingos Čilės rinkai, tai automobiliai, pramoniniai įrenginiai, specializuotas transportas, kuras, medicininiai ir buitiniai elektros prietaisai. Taigi, laisvosios prekybos pagrindu, abi susitariančios šalys apsirūpina ištekliais, reikalingais vidaus rinkoje. Čilė turi galimybę pasiūlyti produktus, kurie išgaunami panaudojus natūralųjį šalies potencialą – maisto produktai, iškasenos. Kadagi ES įsikūrusios stambiausios transporto priemonių bei elektros įrangos ir prietaisų kompanijos, bei skiriama daug lėšų inovacijoms bei technologijų kūrimui, ES gali pasiūlyti konkurencingą produkciją, kurios trūksta Čilės rinkoje. Muitų tarifų mažinimas mažina kainą, taigi, muitų tarifų mažinimas turi įtakos ne tik verslo subjektų veiklos rezultatams, bet ir vartotojų prieinamumui importuojamoms prekėms. Tuo tarpu kitų šalių produkcija tampa mažiau konkurencinga dėl didesnio kainų lygio, kurį įtakoja muitų tarifų taikymas.

2.1.4 ES ir P. Korėjos laisvosios prekybos susitarimas

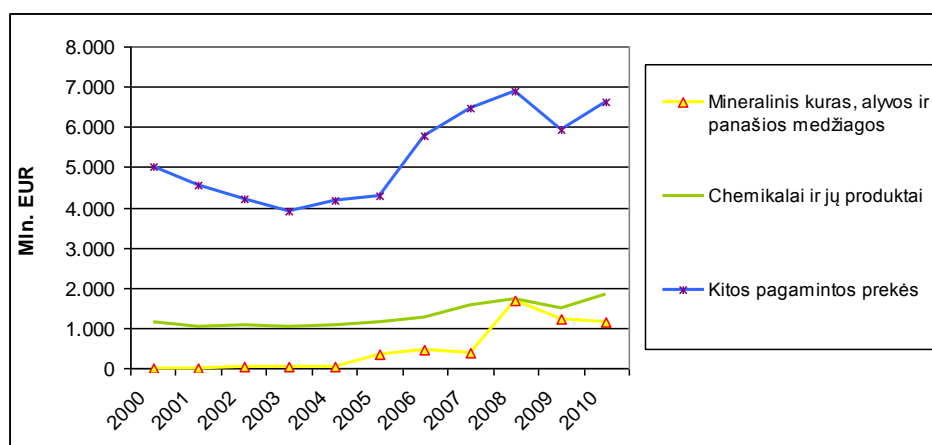
Laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir P. Korėjos, tai pirmasis naujos kartos susitarimas, kuris buvo pradėtas 2007 metais Seule, o visiškai užbaigtas ir įsigaliojo 2011 metais. Pagal 2006 metų ES plėtros strategiją, P. Korėja buvo prioritetinga šalis tarpusavio susitarimų derybose. Laisvosios prekybos susitarimas įtvirtino planus kuo giliau liberalizuoti tarpusavio prekybą, įskaitant paslaugų ir investicijų liberalizavimą. Pietų Korėja yra devinta svarbiausia ES užsienio prekybos partnerė. P. Korėjos ir ES laisvosios prekybos susitarimas yra vienas išsamiausių susitarimų sudarytų ES. Beveik visų importuojamų prekių muitai bei tarpusavio paslaugų tiekimo barjerai eliminuojami po susitarimo įsigaliojimo datos. Sutartis apima nuostatas dėl intelektinės nuosavybės apsaugos, viešųjų pirkimų, konkurencijos taisyklių bei tvaraus vystymosi. Muitai atitinkamoms prekėms panaikinami per atitinkamą laikotarpį, siekiant, kad vietiniai gamintojai prisitaikytų prie muitų mažinimo, vartotojai susipažintų su mažesnių kainų prekėmis, kurios tuo pačiu skatins gamintojų konkurencingumą.

Kadangi laisvosios prekybos susitarimas įsigaliojo 2011 metais liepos 1 dieną, oficialaus susitarimo variantas dar nepatektas. Bet, egzistuoja aprašomieji susitarimo straipsniai, kurių pagalba galima įvertinti tarifų mažinimo procedūras. Pramoninių prekių muitų tarifų mažinimo procesas užima penkis metus. Po penkerių metų, kai buvo pasirašytas laisvosios prekybos susitarimas, tarpusavio prekyba pramoninėmis prekėmis tampa be tarifinių barjerų. Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų muitų tarifų mažinimo laikotarpis apima septynis metus. Ryžiai ir keletas kitų žemės ūkio produktų, kurių ES nėra svarbus eksportuotojas pašalintas iš susitarimo. Nuo susitarimo įsigaliojimo datos, visi importo, eksporto apribojimai, valstybės prekybos tvarka ir kt. mokesčiai, kurie diskriminuoja kitos šalies produktą yra draudžiami nuo susitarimo įsigaliojimo datos. Specifiniai klausimai, kurių aptarimas būtina, pavyzdžiui skirtingų standartų suvienodinimas ir pan., aptariami sutaries prieduose. Be to, susitarimo vykdymo priežiūra ir koordinavimas paskiriamas atitinkamam komitetui, kuris susitinka kartą per metus aptarti vykdomus procesus (EU and South Korea free trade agreement).

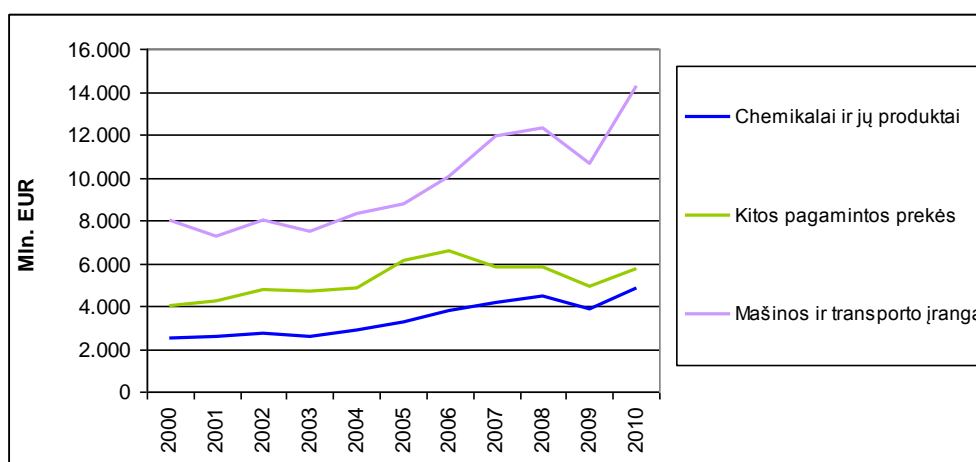
17 pav. ES užsienio prekyba su P. Korėja

Per visą analizuojamą dešimties metų laikotarpį, ES importo apimtys iš P. Korėjos buvo didesnės nei eksporto. Per visą analizuojamą laikotarpį, importo ir eksporto apimčių dinamika buvo beveik identiška – augant importui augo eksportas, ir atvirkščiai. Nuo 2000 iki 2010 metų, ES prekybos balansas su P. Korėja buvo deficitinis. P. Korėja iš tarpusavio prekybos gaudavo daugiau piniginės naudos nei ES. Pagrindinės prekių grupės, kuriomis ES importuodavo iš P. Korėjos nurodytos 18 paveiksle.

18 pav. ES daugiausiai importuojamų prekių grupės

Didžiausia dalis t.y. 77 % viso importo iš P. Korėjos, tenka transporto įrangos ir jo dalių įvežimui (žr. 10 priedas). 2000 metais, transporto importo iš P. Korėjos vertė siekė 20233 mln. EUR. Iki 2010 metų, šis rodiklis išaugo iki 28692 mln. EUR. Tuo tarpu, nors šios produkcijos eksporto apimtys siekė didžiausią dalį visų eksportuojamų prekių į P. Korėją, ES transporto priemonių bei jų dalių prekybos balansas buvo deficitinis (žr. 11 priedas).

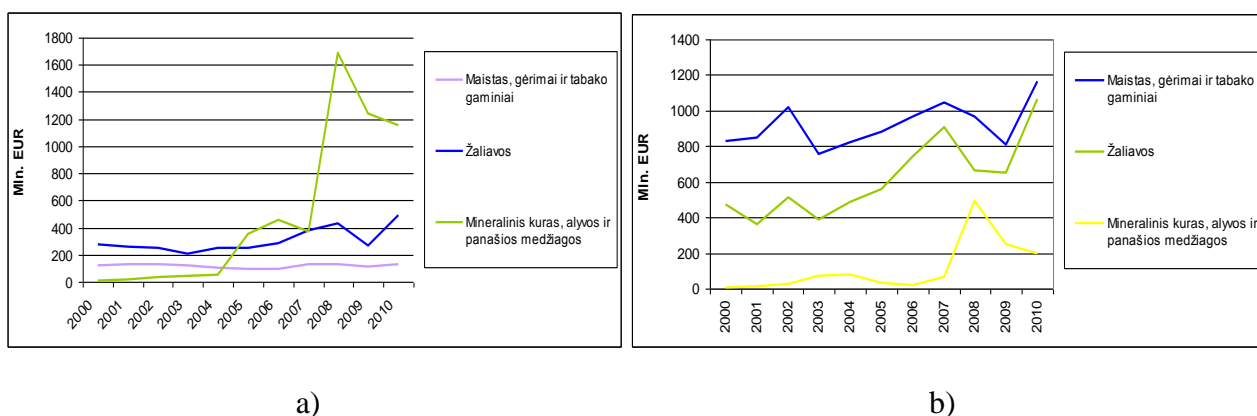
19 pav. ES daugiausiai eksportuojamų prekių grupės į P. Korėją

ES transporto priemonių importas siekė 6,6 % viso transporto priemonių importo. Tuo tarpu transporto priemonių eksportas į P. Korėją vidutiniškai per visą analizuojamą laikotarpį siekė 2,1 % viso transporto priemonių eksporto. Taigi, transporto priemonių ir jo dalių prekyba svarbi abiem susitariančiom šalim, nes didžiausi pajamų srautai keliauja importuojant ir eksportuojant šias prekes.

ES prekybos vertė pramonės produktais užima didžiausią dalį po prekybos transportu. Pagamintos produkcijos importas į ES vidutiniškai siekia 16 % , viso importo iš P. Korėjos. Tuo tarpu šių prekių eksportas sudarė 27 % viso eksporto į P. Korėją. Pramoninių prekių užsienio prekybos sąskaitos kito netolygiai. Importo į ES mažėjimas iki 2003 metų, tuo tarpu eksporto augimas sąlygojo perteklinį, ES ir P. Korėjos užsienio prekybos, balanso susidarymą. Nuo 2007 metų situacija pasikeitė. Importo apimtys tapo didesnės nei eksporto, taigi balansas vėl tapo deficitinis iki 2010 metų.

Kita prekių grupė, siekianti didžiausias prekybos apimtis, tai prekyba chemijos produkcija. Teigiamas ES prekybos su P. Korėja balansas, per visą analizuojamą dešimtmetį buvo tik chemijos produkcijos tarpusavio prekyboje. Chemikalų importas vidutiniškai siekė 1,3 % viso importo. Tuo tarpu šios prekių grupės eksportas į P. Korėją sudarė 2 % viso eksporto. Chemijos produkcijos importas per visą analizuojamą laikotarpį augo. Nors derybos dėl laisvosios prekybos susitarimo prasidėjo 2006 metais, ir susitarimas visiškai įsigaliojo 2011 metais, nuo 2000 metų, visų analizuojamų grupių, tiek importo tiek eksporto apimtys nuolat augo. Chemijos produktų importas vidutiniškai siekė 4 % visi importo iš P. Korėjos (žr. 12 priedas). Taigi, Chemijos produkcija yra ne pagrindinis prekybos objektas, bet tai vienintelė prekių grupė, kuria prekiaujant ES gauna naudą piniginių srautų atžvilgiu (eksportas didesnis nei importas).

ES ir P. Korėjos prekybos maisto produktais, žaliavom bei mineraliniu kuru apimtys buvo mažiausios. Tai prekių grupės, kurios sukuria mažiausią užsienio prekybos vertę, palyginus su kitomis prekių grupėmis. Daugumos prekių grupių importas bei eksportas kito tolygiai, išskyrus ES prekyba mineraliniu kuru. Mineralinio kuro importo nei eksporto dinamika buvo itin ženkli (žr. 20 pav.).

20 pav. ES mažiausiai importuojamų a), ir eksportuojamų b), prekių grupės iš P. Korėjos

Kaip matome iš 20 paveiksle pateiktų duomenų, mineralinio kuro bei jo gaminių importas ypač ėmė augti nuo 2004 metų. Augimą galėjo įtakoti ES plėtra (į ES įstojo 10 valstybių). 2006 metais, mineralinio kuro ir jo gaminių importas, palyginti su 2000 metais, išaugo 57 kartus. 2008 metais importas, palyginti su 2000 metais, išaugo 210 kartų. 2000 – 2007 metų laikotarpiu, mineralinio kuro importas į ES iš P. Korėjos siekė 0,1 % viso kuro importo. 2008 šis rodiklis pakilo iki 0,4 %. Nuo 2008 metų, mineralinio kuro bei jo gaminių importas bei eksportas ėmė mažėti. Tokį ženklų mineralinio kuro vertės augimą įtakojo ES siekis apsirūpinti nafto gaminiais.

Nuo 2009 metų, abiejų šalių užsienio prekyba ėmė augti. Visų analizuojamų prekių grupių užsienio prekybos apimtys didėjo. Importo ir eksporto augimo procesas vyko nepaisant tarptautinės prekybos barjerų. Po truputį atsiveriant rinkoms, galima numanyti, kad užsienio prekyba tarp ES ir P. Korėjos augs didesniais tempais nei iki šiol. Nuo 2010 metų iki 2011 pabaigos, ES importo vertė ėmė mažėti, tuo tarpu eksportas augo (EU trade statistic). Mažėjančios tarifų normos, skatina tarpusavio prekybą.

Taigi, ES ir P. Korėjos laisvosios prekybos susitarimas – naujosios kartos susitarimas įsigaliojęs 2011 metais. Muitų tarifų mažinimo procesas tik prasidėjęs, taigi užsienio prekybos nauda dar itin nepastebima. Iki 2010 metų, ES užsienio prekybos balansas su P. Korėja buvo deficitinis. Pagrindinės prekės, kurias ES importuoja iš P. Korėjos, tai pramoninė bei chemijos produkcija ir mineralinis kuras bei jo gaminiai. Išnagrinėjus išsamiau ištirta, kad ES importuoja telekomunikacijų prietaisus bei įrengimus, elektorinę įrangą, transporto dalis, automobilius, kuro gaminius. Tuo tarpu eksporto į P. Korėją struktūros didžiąją dalį sudarė transporto priemonių, pramoninės bei chemijos pramonės produkcijos pardavimas. ES eksportavo įvairias transporto priemones, elektros įrangą, medicininius prietaisus bei farmacines priemones ir pan. ES siūlomų prekių asortimentas pasaulio šalims, prekybos partnerėms, išlieka toks pat.

3. ES IR TREČIŲJŲ ŠALIŲ LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ PERSPEKTYVOS

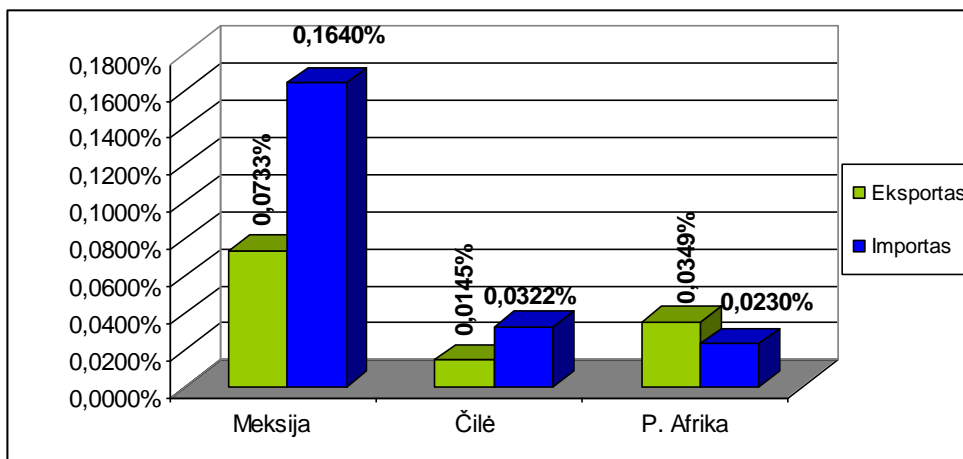
3.1 Lietuvos ir trečiųjų šalių užsienio prekyba ir jos poveikis

Iki įstojimo į ES, Lietuva nebuvo sudariusi laisvos prekybos sutarčių su Čilė, PAR, Meksika ir P. Korėja. Lietuvai įstojus į ES, ženkliai išaugo prekybos apimtys su valstybėmis su kuriomis ES buvo sudarytos laisvos prekybos sutartys.

Panagrinėsime Lietuvos užsienio prekybos pokyčius su Meksika, PAR ir Čile. ES ir P. Korėjos laisvos prekybos sutartis įsigaliojo 2011 m., todėl prekybos pokyčių su šia šalimi nenagrinėsime.

Prekybos su Meksika vertė buvo didžiausia palyginus su kitomis analizuojamomis šalimis (žr. 21

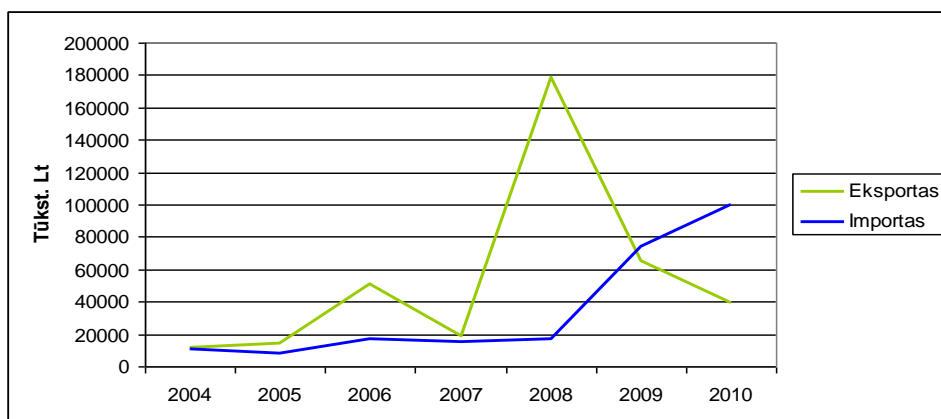
pav.).

* P. Korėjos duomenų nerasta

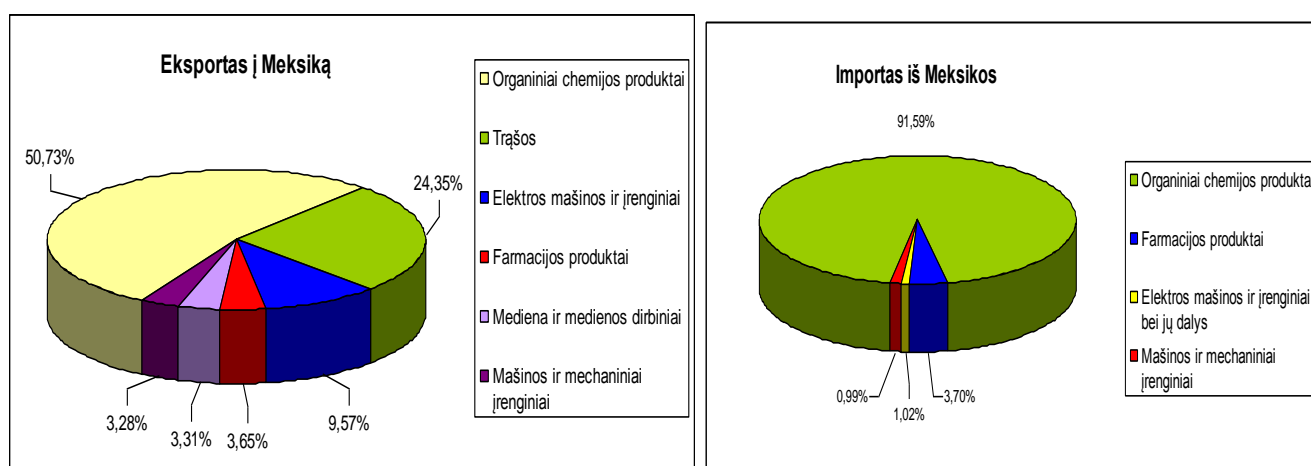
21 pav. Lietuvos ir trečiųjų šalių užsienio prekybos dalis, 2010

Didžiausią dalį viso importo ir eksporto siekė prekybos su Meksika apimtys. 2010 metais, importas iš Meksikos sudarė 0,164 %, tuo tarpu eksporto į Meksiką dalis siekė 0,073 %. Iki 2009 metų, užsienio prekyba su Meksika buvo perteklinė t.y. eksportuojamų prekių vertė buvo didesnė nei importuojamų (žr. 22 pav.).

22 pav. Meksikos ir Lietuvos užsienio prekyba

Pagrindiniai produktai importuojami iš Meksikos į Lietuvą, buvo organiniai chemijos produktai, farmacinė produkcija, elektros įrenginiai, mašinos nei kiti mechaniniai įrenginiai, gėrimai, kava bei antžeminės transporto priemonės (žr. 23 pav.).

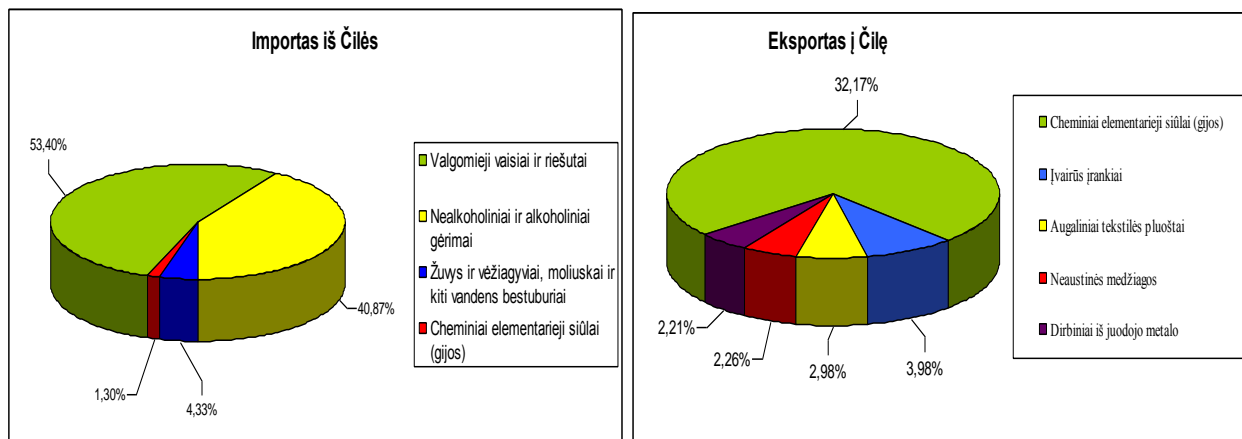

23 pav. Lietuvos ir Meksikos užsienio prekybos struktūra, 2010 m.

Tuo tarpu 2010 metais, didžiąją dalį eksportuojamų prekių į Meksiką sudarė organiniai chemijos produktai, trąšos, elektros mašinos bei įrengimai, farmacinė produkcija, mediena, mašinos ir kiti įrenginiai. Nuo 2008 metų, ypač ėmė augti importo į Lietuvą vertė. Tam įtakos turėjo 7 kart išaugusi plastiko ir jo gaminių importo vertė, be to po 3 kart padidėjusios kavos bei 2 kart išaugusios alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų importo apimtys. Be to, sparčiai ėmė augti kaučiuko ir dirbinių iš juodojo metalo importas į Lietuvą. 2010 metai, importo apimtys buvo didesnės nei eksporto, taigi Lietuvos prekyba su Meksika tapo deficitinė. Sumažėję ir visiškai panaikinti muitų tarifai skatinio tokių prekių importą, kurių Lietuva iki laisvosios prekybos susitarimo tarp ES ir Meksikos pasirašymo, neimportavo. Po laisvosios prekybos įsigaliojimo tarp ES ir Meksikos, Lietuva ėmė importuoti geležį ir plieną, vaisius ir riešutus, orlaivius ir jo dalis, avalynę ir muzikos instrumentus, bei kt. Tuo tarpu 2008 metais, ženkliai išaugo eksporto į Meksiką apimtys. Eksporto į Meksiką vertės išaugimą įtakojo 6 kart išaugusios elektros mašinų ir įrengimų eksporto apimtys bei 4 kart padidėjusi medienos ir jos gaminių eksporto vertė. Be to, mašinų ir mechaninių įrengimų bei plastikų ir jo gaminių eksporto vertė išaugo tris kartus. 2003 metais, panaikinus muitų tarifus, Lietuva ėmė eksportuoti alkoholinius ir nealkoholinius gėrimus, baldus, įvairius įrankius ir prietaisus, trąšas bei neorganinius chemikalus.

Lietuvos ir Čilės prekybiniai santykiai, kaip ir prekybiniai ryšiai su Meksika, buvo užmegzti ankščiau nei įsigaliojo ES ir Čilės LPS. 2010 metais, didžiąją dalį Lietuvos eksporto į Čilę sudarė cheminiai elementarieji siūlai (32 %), įvairūs įrankiai (3,98 %), tekstilės pluoštai (2,98 %), neaustinės medžiagos (2,26 %) bei dirbiniai iš juodojo metalo (2,21 %) (žr. 23 pav.). Tuo tarpu importo iš Čilės struktūra kiek skiriasi nuo eksporto struktūros (žr. 24 pav.).

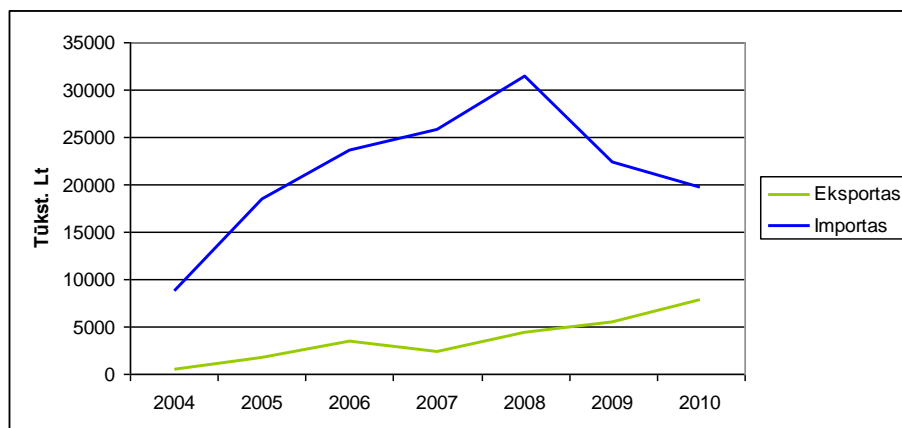

24 pav. Lietuvos ir Čilės užsienio prekybos struktūra, 2010 m.

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>

2010 metais, didžiausią prekių importo į Lietuvą dalį sudarė valgomųjų vaisių ir riešutų (53,4 %) ir nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų (40,87 %) importas. Kiek mažesnę dalį sudarė žuvininkystės produkcijos (4,3 %) bei cheminių elementariųjų siūlų (1,3 %) importas iš Čilės. Lietuvos ir Čilės užsienio prekybos balansas per visą analizuojamą laikotarpį buvo deficitinis (žr. 25 pav.).

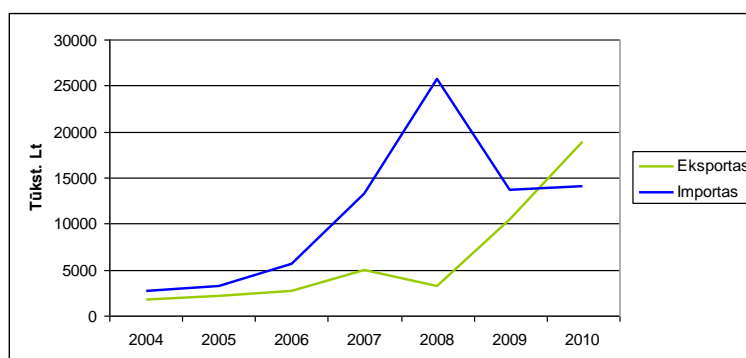
25 pav. Lietuvos ir Čilės užsienio prekyba

Iki 2008 metų didesnę importo vertės augimo tempą, nei eksporto, įtakojo elektros įrenginių importo padidėjimas nuo 1 tūkst. Lt 2007 metais, iki 122,4 tūkst. Lt 2008 metais. Be to, nuo 2004 metų tris kart išaugo vaisių ir riešutų importas, penkis kart padidėjusios alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų importo apimtys, bei keturis kart išaugusi žuvininkystės produkcijos importo į Lietuvą vertė. Nuo 2008 metų, bendroji importuojamų prekių iš Čilės vertė ėmė mažėti. Mažėjimą takėjo ekonominė šalies krizė bei sumažėjusi vartotojų perkamoji galia. Tuo tarpu eksporto apimtys beveik per visą analizuojamą laikotarpį nespėdė augti. Augimas buvo įtakojamas nuolat didėjančių įrankių, neaustinių medžiagų, tekstilės pluoštų bei dirbinių iš metalo eksporto į Čilę apimčių. Nors įrankių eksportas buvo pradėtas 2006 metais, iki 2010 metų eksporto apimtys išaugo 4,4 kartus. Tuo tarpu neaustinių medžiagų ir

tekstilės pluoštų eksportas buvo netolygus bei nutrūkstantis, bet eksportuojama vertė didėjo.

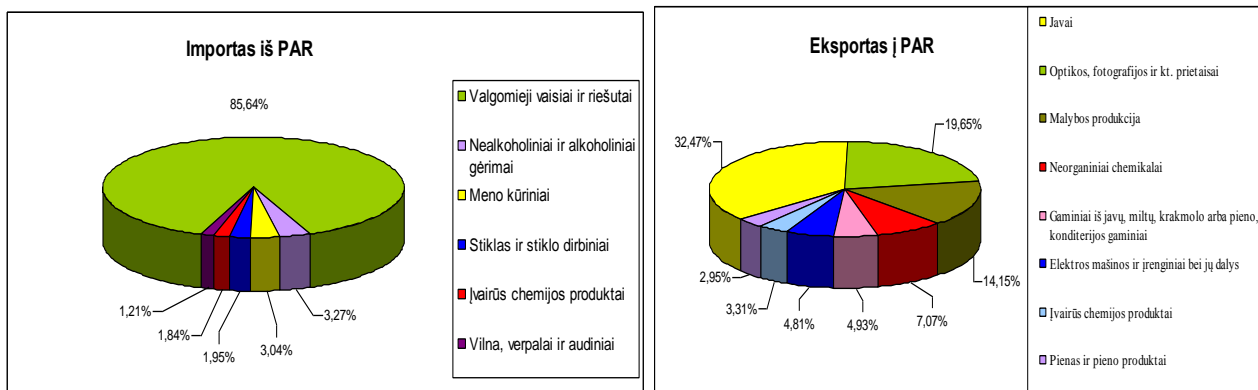
2003 metais, pasirašius laisvosios prekybos susitarimą tarp ES ir Čilės ėmė mažėti muitų tarifai, kurie skatino užsienio prekybą tarp Lietuvos ir Čilės. Nors Lietuva ir anksčiau importuodavo vaisius bei riešutus, alkoholinius ir nealkoholinius gėrimus bei jūros gėrybes iš Čilės, po susitarimo įsigaliojimo, šių prekių importo vertė ėmė sparčiai augti. Be to, buvo pradėtos importuoti tokios prekės, kurios anksčiau nebuvo importuojamos, tai – mediena ir medienos dirbiniai, daržovės, mėsa, stiklas, dirbiniai iš metalo, odos bei megzti dirbiniai ir kt. Tuo tarpu sumažinus tarpusavio prekybos barjerus, Lietuvos rinka galėjo paliūlyti ne tik pagrindines eksportuojamas prekių grupes, tokias kaip cheminius elementariusius siūlus, austinės bei neaustinės medžiagos, chemijos produkciją, albumines medžiagas bei šildymo įrenginius ir mašinas, bet ir naujos produkcijos, kuri pritaikius sumažints muitų tarifus arba juos visiškai panaikinus gali tapti konkurencinga preke Čilės rinkoje. Įvairūs įrankiai, tai prekė, kuri buvo pradėta eksportuoti 2006 ir kurios eksporto apimtys iki šiol auga. Be to, Lietuva ėmė eksportuoti dirbinius ir juodojo metalo, organinius chemijos produktus bei antžemines transporto priemones ir medieną.

Kitaip nei su Čile ir Meksika, su kuriomis Lietuva prekybinius santykius užmezgė 1991 metais, prekybiniai santykiai su PAR buvo užmezgti tada, kai įsigaliojo laisvosios prekybos susitarimas tarp ES ir PAR (2000 metais). Lietuvos prekių eksporto apimtys į PAR didesnės nei eksportas į Čilę. Eksportuojamos produkcijos į PAR dalis visame Lietuvos eksporte siekia 0,0349 %. Tuo tarpu importas iš PAR sudarė 0,023 % viso importo (žr. 20 pav.). iki 2009 metų, Lietuvos užsienio prekyba su PAR buvo deficitinė. Importuojamų prekių vertė buvo didesnė nei eksportuojamų (žr. X pav.).

26 pav. Lietuvos ir PAR užsienio prekyba

Nuo 2004 iki 2008 metų, importas iš PAR ėmė sparčiai augti. Augimą įtakojo pagrindinių importuojamų produktų apimčių augimas (žr. 27 pav.). Pagrindinė produkcija, kurią Lietuva importuoja iš PAR yra vaisiai ir riešutai.

27 pav. Lietuvos ir PAR užsienio prekybos struktūra, 2010 m.

2010 metais šios produkcijos importas sudarė 85,6 % viso importo iš PAR. Nuo 2004 metų vaisių ir riešutų importo vertė išaugo 12 kartų. Sparčiam importo apimčių augimui įtakos turėjo ir alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų bei vilnos, verpalų ir audinių importo vertės padidėjimas 1,2 karto. Be to, ypač išaugo stiklo ir jo dirbinių importuojama vertė. 2004 siekusi 7,5 tūkst. Lt, stiklo ir jo dirbinių importas 2008 metais išaugo iki 1730,2 tūkst. Lt ir iki 2010 metų sumažėjo iki 273,3 tūkst. Lt. Meno kūrinių importas sudarė 3,04 % viso importo. Tai prekių grupės, kurios importo vertė 2005 - 2010 metų laikotarpiu ženkliai išaugo. 2005 metais meno kūrinių importo vertė siekė 5 tūkst. Lt, o 2010 metais ši vertė išaugo iki 425,5 tūkst. Lt. Nei vienoje analizuojamoje prekyboje su trečiosiomis šalimis, meno kūrinių prekyba nesudarė tokios prekybos vertės. Tuo tarpu didžiąją dalį Lietuvos eksporto į PAR sudaro javai (32,4 %), optikos ir fotografijos prietaisai (19,6 %) bei malybos produkcija (14,15 %) ir kt. Spartus eksporto vertės augimas pastebimas nuo 2008 metų. Analizuojamu laikotarpiu augo pramonės produktų, tekstilės gaminių, šiluminių įrenginių bei prietaisų, drabužių bei kačiuko ir jo dirbinių eksporto vertė. Po laisvosios prekybos susitarimo įsigaliojimo, imta eksportuoti įvairius gaminius iš javų bei konditerinę produkciją, kurių eksporto vertė 2008 – 2010 metų laikotarpyje išaugo dešimt kartų. 2004 – 2010 metų laikotarpiu, pramonės dirbinių eksportas išaugo nuo 4 tūkst. Lt. iki 402 tūkst. Lt., šešiolika kartų padidėjo optikos, fotografijos ir kt. prietaisų bei 8,6 karto padidėjo chemijos produktų eksporto į PAR vertė. Šios produkcijos eksporto apimčių augimas įtakoją spartų bendrojo eksporto iš PAR augimą. 2010 metais eksporto vertė viršijo importą, taigi Lietuvos prekyba su P. Afrika tapo pertekline.

3.2 ES laisvosios prekybos susitarimų strateginė plėtra

Europos Sąjunga viena iš ekonomiškai ir finansiškai stipriausių valstybių, kuri taip pat yra ir svarbi pasaulinės prekybos partnerė. Be to, ES turi antrą pagal svarbą pasaulio valiutą, bei yra aktyvi skurstančių šalių rėmėja. ES, siekdama pasaulinio bendradarbiavimo, yra sudariusi prekybos ir

partnerystės susitarius su dauguma šalių ir regionų. ES ekonomiškai stipri bendrija, taigi jai tenka vis didesnis vaidmuo sprendžiant globalinius klausimus. Siekdama palaikyti ir vystyti santykius su svarbiausiomis prekybinėmis partnerėmis, ES nuolat rengia aukščiausio lygio susitikimus su JAV, Japonija ir Kanada. Neseniai tokie susitikimai buvo pradėti rengti ir su Rusija, Indija bei Kinija.

JAV – tai didžiausia ES prekybos partnerė. Abi šalys įsteigė Transatlantinę ekonomikos tarybą, kuri prižiūri ekonominių ryšių procesus bei jų stiprinimą. ES ir JAV taip pat parengė artimesnio bendradarbiavimo krizių valdymo ir konfliktų prevencijos planą. Šios šalys taip pat bendradarbiauja kovojant su klimato kaita, siekiant tobulinti bankų sistemą ir kt. klausimais. ES ir Rusija 2008 metais pradėjo derybas dėl platesnio bendradarbiavimo visose srityse. ES siekia palaikyti gerus santykius, bei juo stiprinti dėl stiprios Rusijos elektros išteklių, naftos rinkos ir dujų rinkos. Neatmetama galimybė, kad tarp ES ir pagrindinių prekybos partnerių (JAV, Rusija, Japonija) gali būti liberalizuojamos atitinkamos prekybos sritys, palengvintas kapitalo bei investicinių srautų judėjimas, sudarytos palankios sąlygos tarpusavio bendradarbiavimui paslaugų srityje.

ES siekia stiprinti santykius ne tik su Rusija, bet ir su kitomis šio regiono valstybėmis. ES sudarytoje Rytų partnerystės programoje numatyta Gruzijai, Armėnijai, Azerbaidžanui, Moldovai, Ukrainai ir Baltarusijai didinti finansavimą ir atverti galimybę sudaryti laisvosios prekybos susitarimą su ES, jeigu jos vykdys politines ir ekonomines reformas. Ši programa paremta apsisaugojimo tikslais, nes per šias šalis į ES tiekiami nafta bei dujos. Taigi bendradarbiavimo ryšių stiprinimas apsaugotų ES nuo atityje galimų politinių nesklandumų, kurie ne kartą pasikartotų anksčiau, ir kurių pasekoje gali būti nutraukiamas naftos bei dujų tiekimas į ES. Bet siekiant atitinkamų santykių sudarymo pirmiausia šios valstybės turi veikti demokratines ir teisineis valstybės įtvirtinimo problemas. ES siekia santykių tobulinimo ne tik su šalimis pagrindinėmis prekybininkėmis, bet ir Artimaisiais Rytai, Azija, Lotynų Amerika ir Balkanais. Siekdama užmegzti glaudesnius ryšius su Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalimis, ES pradėjo Viduržemio jūros regiono valstybių sąjungos procesą. Šiuo pagrindu suburiamos ES šalys narės ir 16 kitų šalių siekiant Viduržemio jūros regiono atgaivinimo. ES taip pat palaiko ne tik dvišalius santykius, bet ir siekia užmegzti ryšius su regioninėmis grupėmis. Bendrija sudarė glaudesnės partnerystės susitarimus su sparčiai besivystančiomis Azijos ir Lotynų Amerikos šalimis. Siekiant našaus ir efektyvaus bendradarbiavimo, sudarant susitarimus atsižvelgiama į ekonominius, politinius, socialinius ir kultūrinius aspektus.

Vienas iš pavyzdžių, kaip užsimezgę prekybiniai santykiai išauga į integracinius susitarimus -yra ES ir Balkanų šalių tarpusavio bendradarbiavimas. ES ir dauguma Balkanų šalių yra sudariusios stabilizacijos ir asociacijos susitarimus, kurie suteikia galimybę tapti ES nare. Kroatija ir buvusi Jugoslavijos Respublika oficialiai paskelbtos ES narėmis kandidatėmis. Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kosovas, Juodkalnija ir Serbija vis dar gali tapti ES narėmis. ES kolkas teikia įvairią teisinę ir politinę pagalbą šių šalių teisei valstybei stiprinti.

ES taip pat siekia glaudesnių santykių su trečiosiomis šalimis, su kuriomis jau sudariusi LPS. ES ir Meksika siekdama glaudesnės strateginės partnerystės, planuoja išplėsti bendradarbiavimo sritis. Partnerės siekia pagerinti tarpusavyje vykstančios veiklos koordinavimą bei bendrų interesų siekimą. Susitarimas tarp ES ir Meksikos, įtvirtinantis gilesnį šalių bendradarbiavimą pavadintas „Pasauliniu susitarimu“. Šis strateginis planas skatina tolimesnį bendros politikos vystymą ekonominėje, socialinėje, žmogaus teisių, saugumo, aplinkos apsaugos, kultūros, švietimo, konkurencijos, aviacijos, investicijų ir taip pat prekybos srityse. Dvišalės diskusijos vyksta per atitinkamas institucijas (Jungtinės Tarybos ir Komitetai). Be to, tarpusavio dialogas vysta daugiašalių santykių kontekste, taigi šalys gali skatinti kurti strateginius aljansus politinėje, teisinėje, socialekonominėje, apsaugos bei apinkosaugos srityse (Towards an EU-Mexico strategic partnership).

Strateginės partnerystės planas su Čile kol kas parengtas iki 2013 metų. Santykiai tarp partnerių grindžiami politiniu ir ekonominiu susivienijimu kuris suteiks galimybę plėtotis socialiniam sektoriui. Prekybos liberalizavimas, bendradarbiavimas socialinės sanglaudos klausimais turėtų prisidėti prie socialinės, ekonominės ir aplinkosaugos vystymosi. Bet nepaisant to, silpna viešoji politika ir socialinė lygybė vis dar išlieka. ES pagal strateginės partnerystės 2007 - 2013 planą, remia socialines reformas, skatina mokslinių tyrimų ir plėtros programų kūrimą ir taikymą. Be to, ES siekia suderinti Čilės ir ES standartų sistemą, keistis mažų ir vidutinių įmonių patirtimi, plėtoti tvarią energetikos politiką bei skatinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą. Bendra strategija nustato veiksnius, skatinančius lyčių lygybę, aplinkos apsaugą bei diskriminacijos panaikinimą.

Prekybos liberalizavimas tarp ES ir Pietų Afrikos Respublikos buvo pirmasis žingsnis glaudesnių santykių link. Pagal 2007 – 2013 metų strateginį planą, pagrindinis ES ir PAR bendradarbiavimo tikslas – skurdo ir nelygybės mažinimas. Strateginė partnerystė sutelkiama į darbo vietų kūrimą, nelygybės mažinimą, paslaugų srities vystymą bei žmogaus vystymosi aplinkos gėrinimą. Siekiant šių tikslų, teikiamos papildomo finansinės lėšos kovai su nusikalstamumu ir korupcija, saugumo skatinimui bei teisinės demokratinės valstybės įtvirtinimui. Dabar ES yra svarbiausia PAR vystymosi partnerė, teikianti 70 % išorės paramos lėšų. 2003 – 2006 metų strateginiame plane buvo numatyti kiti tikslai, kurių dauguma buvo pasiekta - sveikatos apsaugos sistemos tobulinimas, vandens prieinamumas, demokratijos stiprinimas.

Vienas iš naujausių ES laisvosios prekybos susitarimų, kuris įsigaliojo praeitais metais yra LPS tarp ES ir P. Korėjos. Nors kol kas šis bendradarbiavimas susilaukė daug dėmesio, bet derybos dėl gilesnio bendradarbiavimo mažai tikėtinos, kadangi nė viena pusė nevaidina svarbaus vaidmens pagrindinėse svarstomose kitos šalies saugumo problemose. ES negali padėti Korėjai kovoti su aštria saugumo problema, tuo tarpu Korėja nepalaiko ES idėjos dėl švelnaus problemų sprendimo būdo ir daugiašalio kolektyvinio saugumo idėjos. Nei ES nei P. Korėja negali prisidėti prie susitariančių šalių saugumo principo, kuris dvišaliuose santykiuose yra labai svarbus. Dėl geografinio atstumo, ES negali

užtikrinti apsaugos nuo Š. Korėjos ir Kinijos. Tuo tarpu P. Korėja yra nereikšminga sprendžiant ES saugumo, terorizmo bei kitų regionų stabilizacijos klausimus.

Nepaisant nesuderinamo saugumo klausimo tarp ES ir P. Korėjos, abi susitariančios pusės gauna atitinkamos naudos. Korėja palaiko santykius su ES dėl prestižo pasaulinėje arenoje, o ES turi galimybę idėjų plėtrai ne Europos regione. LPS tarp ES ir P. Korėjos pagrįstas tik materialinius naudingumu, nesiejant susitarimo su galimomis ateities santykių perspektyvomis. Be to, tolimesnių santykių tarp ES ir P. Korėjos vystymas stipriai įtakojamas JAV, Kinijos, Japonijos ir Rusijos (East Asia Forum).

Taigi, ES strateginės plėtros programos taikomos ne tik šalyse, su kuriomis jau pasiektas atitinkamas susitarimas, bet ir atitinkamose regionuose, kuriems pagal regiono įpatybes taikoma skirtinga strategija. ES santykiai su trečiosiomis šalimis vykdomi atsižvelgiant į kontinentą – Rytų Europa ir Centrinė Azija, Viduržemio jūros regionas, Viduriniai Rytai, Lotynų Amerika, Azija ir Pramoninės šalys.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Vystantis ekonomikai ir globalizacijos procesams buvo pastebėta, kad viena valstybė nepajėgi pasiekti globalių tikslų, taigi buvo pradėta kurti Europos Bendriją, kuri peraugo į Europos šalių sąjungą. Vystantis Europos Sąjungai (ES) tikslai augo ir prekybos liberalizavimas tapo sudėtinė strategijos dalis. ES siekė bendradarbiavimo visose šalies srityse, kuris skatino bendrą visos ES vystymąsi. Siekiant apsirūpinti trūkstamais ištekliais, ES sudaro preferencinius susitarimus su trečiosiomis šalimis. Vienas iš preferencinių susitarimo rūšių – laisvosios prekybos susitarimas. Tai dvišalis preferencinis susitarimas, be prekybos barjerų ir su minimaliu valstybės kišimusi. Preferencinių susitarimų pagalba ES apsirūpina reikiama išteklių, bei tiekia konkurencingą produkciją į kitas šalis.

2. Augant preferencinių susitarimų skaičiui, buvo susimąstyta ar jie neiškreipia pasaulinės prekybos sistemos. Šalių pasirašiusių susitarimą ūkio subjektai, nepriklausomai nuo jų veiklos efektyvumo, turi palankesnes galimybes verslo pėtrai nei subjektai esantys už susitarimo ribų. Iškreipiama konkurencinė kova rinkoje, taigi silpnesnės įmonės gali įveikti stipresnes. Susitariančių šalių gaunamas pelnas didesnis nei susitarimo nesudariusių, taigi tokios šalys gali siekti liberalizuoti prekybą ir taip nepralaimėti konkurencinėje kovoje. ES siekdama paneigti kritiką teigia, kad prekyba paremta preferenciniais susitarimais, kuri iškreipia prekybą, sudaro mažą dalį visos preferencinės prekybos, taigi tarptautinė prekyba labiau skatinama nei iškraipoma. Bet akivaizdi žala, kuri patiriama laisvosios prekybos susitarimų sudarymo pagrindu nepaneigiama. Nacionalinių ūkių nykimas, valstybės reikšmės nykimas, kultūrų supanašėjimas bei netiesioginė kitų šalių produktų diskriminacija yra įtakota LPS.

3. Ištyrus prekybą tarp ES ir trečiųjų šalių nustatyta, kad: a) žemės ūkio ir žuvininkystės prekyba liberalizuojama per ilgesnį laikotarpį nei prekyba pramoninėmis prekėmis; b) trečiųjų šalių rinkos integracija vyksta per ilgesnį laikotarpį nei ES. ES rinka atveriamą trečiųjų šalių produkcijai greičiau nei tai padaro kita susitarianči šalis; c) pagrindinės prekių grupės, kurias ES eksportuoja trečiosioms šalims, yra transporto priemonės bei jų dalys, cheminė bei pramoninė produkcija; d) nuo 2004 metų, daugumos šalių prekyba su ES ypač išaugo. Šį augimą įtakojo prekyba be barjerų ir dešimties naujų valstybių įstojimas į ES

4. 2000 – 2010 metų laikotarpiu, ES pasirašė laisvosios prekybos susitarimus su keturiomis pasaulio šalimis – Meksika, Pietų Afrikos Respublika (PAR), Čile bei P. Korėja. Laisvosios prekybos susitarimo pagrindu, importo muitų tarifai prekėms, turinčioms susitariančių šalių kilmės statusą, mažinami pagal individualioms prekių kategorijoms parengtus tvarkaraščius.

4a. Statistinis atvirkštinis ryšys tarp muitų tarifų mažinimo bei užsienio prekybos apimčių kitimo, nustatytas beveik visose šalyse. Koreliacijos koeficiento reikšmė svyravo nuo 0,78 iki 0,97. Muitų tarifų mažinimas, atskiroms prekių grupėms, pagal individualius tvarkaraščius turėjo įtakos žemės ūkio bei pramoninės produkcijos apimčių augimui. Po LPS įsigaliojimo, ėmė intensyvėti ES prekyba transporto priemonėmis su Meksika ir PAR. Augo žaliavų ir maisto produkcijos importas iš Čilės. Pagrindinės prekių grupės, kurias ES eksportuoja trečiosioms šalims, yra transporto priemonės bei jų dalys, cheminė bei pramoninė produkcija.

5. Iki įstojimo į ES, Lietuva nebuvo sudariusi laisvos prekybos sutarčių su Čile, PAR, Meksika ir P. Korėja. Lietuvai įstojus į ES, ženkliai išaugo prekybos apimtys su valstybėmis su kuriomis ES buvo sudarytos laisvos prekybos sutartys. Lietuvos prekyba su Meksika, Čile ir PAR augo iki 2008 metų, kai importas iš šių šalių ženkliai krito dėl pablogėsusios Lietuvos finansinės padėties. Lietuvos prekių eksportas į Meksiką padidėjo nuo 11,9 mln. litų 2004 m. iki 39,6 mln. litų 2010 m., t. y. 3,3 karto. Tuo tarpu importas iš Meksikos padidėjo nuo 11,1 mln. litų 2004 m. iki 99,9 mln. litų 2010 m., t. y. 9 kartus. Ketverių metų laikotarpiu (2004–2008), Lietuvos eksportas į Meksiką 3,1 karto viršijo importą. Perteklinis užsienio prekybos balansas buvo perteklinis. Tuo tarpu Lietuvos importas ir eksportas į Čilę, 2010 metus palyginus su 2004 metais, išaugo atitinkamai 2,3 karto ir 18 kartų. 2004 – 2010 metų laikotarpiu, importo apimtys iš PAR į Lietuvą išaugo 5,2 karto, o eksporto – 10,5 karto. 2009 – 2010 metų laikotarpiu, eksportuojamos produkcijos į PAR vertė išaugo vidutiniškai po 7,5 mln. Lt kasmet. Meksika ir Lietuva tarpusavyje intensyviai prekiauja cheminiais produktais, farmaciniais gaminiais bei mechaniniais įrengimais. Tuo tarpu Lietuva konkurencinga tekstinės ir neautinėm medžiagom bei juodojo metalo dirbiniais, kuriuos eksportuoja į Čilę. Eksporto struktūra į PAR skiriasi nuo kitų šalių. PAR importuoja iš Lietuvos javus, optikos bei fotografimos prietaisus, malybos produkcija bei mechaninius prietaisus. Taigi, ES laisvosios prekybos susitarimų sudarymas su Meksika, PAR ir Čile teigiamai įtakojo Lietuvos ir šių šalių tarpusavio prekybos apimčių kitimą.

5a. ES iš susitariančių šalių daugiausia importuoja pramoninę produkciją, transporto priemones bei jų dalis, mineralinį kurą ir žaliavas. Nuo 2000 iki 2010 metų, ES importas iš Meksikos išaugo 77 %, o eksportas 49 %. Užsienio prekybos balansas per visą analizuojamą laikotarpį išliko perteklinis. ES importas iš PAR, per visą analizuojamą laikotarpį išaugo 22%, tuo tarpu eksportas 81 %. Nuo 2003 metų, įsigaliojus ES ir Čilės laisvosios prekybos susitarimui, iki 2010 importas iš Čilės išaugo 93 %, o eksportas 67 %. Taigi laisvosios prekybos susitarimų sudarymas skatina tarpusavio prekybą.

6. ES siekdama bendradarbiavimo su įvairiomis pasaulio šalimis, sudaro strateginės partnerystės planus bei numato bendradarbiavimo perspektyvas. Siekdama palaikyti ir vystyti santykius su svarbiausiomis prekybinėmis partnerėmis, ES nuolat rengia aukščiausio lygio susitikimus su JAV, Japonija ir Kanada. ES siekia stiprinti santykius ne tik su Rusija, kuri yra viena iš didžiausių ES

prekybos partnerių, bet ir su kitomis šio regiono valstybėmis. ES sudarytoje Rytų partnerystės programoje numatyta Gruzijai, Armėnijai, Azerbaidžanui, Moldovai, Ukrainai ir Baltarusijai didinti finansavimą ir atverti galimybę sudaryti laisvosios prekybos susitarimus su ES, jeigu jos vykdys politines ir ekonomines reformas. Ši programa paremta ir saugumo tikslais, nes per šias šalis į ES tiekama nafta bei dujos. Be to, dauguma Balkanų šalių yra sudariusios stabilizacijos ir asociacijos susitarimus, kurie suteikia galimybę tapti ES nare. ES taip pat siekia glaudesnių santykių su trečiosiomis šalimis, su kuriomis jau sudariusi LPS. Pagal strateginę partnerystės planus su Meksika, Čile ir PAR, ES siekia visiško bendradarbiavimo ekonominėje, socialinėje, politinėje ir teisinėje veikloje.

Tyrimo metu iškelta **hipotezė** pasitvirtino. ES laisvosios prekybos susitarimai **skatina susitariančių šalių tarpusavio prekybą ir plėtoti ekonomiką**

Siūlymas.

ES laisvos prekybos sutartys atveria naujų galimybių ir Lietuvos verslininkams. Jiems siūloma netik išnagrinėti susitariančių šalių prekybos režimą, bet ir šių šalių prekių rinką, prekybos sąlygas ir kt.

.....
(Vardas Pavardė)

.....
(parašas)

.....
(data)

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Knygos ir spaudiniai

1. Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vinius: Eugrimas, 1999.
2. Junevičius A. Europos Sąjunga. – Kaunas: Technologija, 1999.
3. Laquer W. Europa mūsų laikais: 1945 - 1992. – Vilnius: Amžius, 1995
4. Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą metraštis. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
5. Maniokas K. Europos Sąjungos plėtra ir europeizacija. – Vinius: Eugrimas, 2003.
6. Pagirskienė Z. Ekonomikos teorija. - Vilniaus statybos ir dizaino kolegija. Vilnius, 2003
7. Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
8. Radžiukynas R., Rimkus V., Sarapinienė S., Žitkienė R., Povilauskienė D. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
9. Strange S. Valstybės ir rinkos. – Vilnius: Eugrimas, 1998
10. Usher J.A. Bendrieji Europos Bendrijos teisės principai. – Vilnius: Naujoji Rosma, 2001.
11. Vilpišauskas R. Europos Sąjungos vidaus rinka ir Lietuva. – Vilnius: Eugrimas, 2003.
12. Whalley J. Why do countries seek regional trade agreements?. The Regionalization of the World Economy.
13. Xiaoyang M. C., Joshi S. Third-Country Effects on the Formation of Free Trade Agreements. Journal of international trade. 2010.

Internetiniai šaltiniai anglų kalba

14. Bhagwati J. Free trade today <http://www.cato.org/pubs/journal/cj22n1/cj22n1-11.pdf> [žiūrėta 2012 01 27]
15. Bilateral relations statistics <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/statistics/> [žiūrėta 2012 01 15]
16. Bilateral relations. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/free-trade-agreements/> [žiūrėta 2012 01 10]
17. Chile <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/chile/> [žiūrėta 2012 01 12]

18. East Asia Forum. <http://www.eastasiaforum.org/2012/03/16/the-future-of-eu-south-korean-relations-after-the-fta/> [žiūrēta 2012 01 29]
19. ES and Chile free trade agreement
<http://rtais.wto.org/UI/PublicShowRTAIDCard.aspx?rtaid=33%20&lang=1&redirect=1> [žiūrēta 2012 01 17]
20. ES and Mexico free trade agreement
<http://rtais.wto.org/UI/PublicShowRTAIDCard.aspx?rtaid=73%20&lang=1&redirect=1> [žiūrēta 2012 01 17]
21. ES and South Africa free trade agreement
<http://rtais.wto.org/UI/PublicShowRTAIDCard.aspx?rtaid=91%20&lang=1&redirect=1> [žiūrēta 2012 01 17]
22. ES and South Korea free trade agreement
<http://rtais.wto.org/UI/PublicShowRTAIDCard.aspx?rtaid=167&lang=1&redirect=1> [žiūrēta 2012 01 17]
23. EU – South Korea free trade agreement. A quick reading guide
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/october/tradoc_145203.pdf [žiūrēta 2012 01 19]
24. EUR – LEX, free trade agreements <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:127:0006:1343:EN:PDF> [žiūrēta 2012 01 13]
25. European Fair trade association. <http://www.eftafairtrade.org/> [žiūrēta 2012 01 09]
26. European commission.n http://ec.europa.eu/index_en.htm [žiūrēta 2012 02 09]
27. Eurostat data base <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> [žiūrēta 2012 01 01 – 2012 03 25]
28. General agreement of Tariffs and trade.
http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/analytic_index_e/gatt1994_04_e.htm#article5 [žiūrēta 2012 01 10]
29. International affairs http://ec.europa.eu/enterprise/policies/international/facilitating-trade/free-trade/index_en.htm [žiūrēta 2012 01 20]
30. Levy P. I. A political – economic analysis of free – trade agreements
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/2951361?uid=3738032&uid=2&uid=4&sid=55933675583> [žiūrēta 2012 01 09]
31. Mexico <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/mexico/> [žiūrēta 2012 01 12]
32. Overwien of regional trade agreements
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_111588.pdf [žiūrēta 2012 01 14]

33. Principles of the trading system
http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm [žiūrėta 2012 01 12]
34. South Africa <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/south-africa/> [žiūrėta 2012 01 12]
35. South Korea <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/korea/> [žiūrėta 2012 01 12]
36. South Korea trade http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf [žiūrėta 2012 01 16]
37. The case for open trade http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact3_e.htm [žiūrėta 2012 01 26]
38. The EU Common Commercial Policy and Global / Regional Trade Regulation.
<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/eu-and-wto/doha/> [žiūrėta 2012 01 12]
39. The EU Generalised System of Preferences. European Commission.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/march/tradoc_116448.pdf [žiūrėta 2012 01 10 – 2012 03 20]
40. The politics of free trade agreements http://www.nber.org/papers/w4597.pdf?new_window=1 [žiūrėta 2012 01 10]
41. The Stabilisation and Association process for South East Europe
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/sap_composite_paper_annex1_en.pdf [žiūrėta 2012 01 17]
42. Third – Country effects in the formation of free trade agreements
http://www.gwu.edu/~iiep/assets/docs/papers/Chen_IIEPWP16.pdf [žiūrėta 2012 01 18]
43. Towards an EU-Mexico strategic partnership
http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/rx0020_en.htm [žiūrėta 2012 01 19]
44. Trade, Growth and World Affairs. Trade Policy as Core Component of EU 2020 Strategy.
<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.18523> [žiūrėta 2012 01 12]

Internetiniai šaltiniai lietuvių kalba

45. Armonienė L. ES bendroji prekybos politika http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060317_160209-30710/DS.005.0.02.ETD [žiūrėta 2012 01 24]
46. Dvišalis susitarimas <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/free-trade-agreements/> [žiūrėta 2012 01 24]

47. ES ir Turkijos santykiai http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/turkey/relation/index_lt.htm [žiūrėta 2012 01 21]
48. ES istorija http://europa.eu/abc/history/index_lt.htm [žiūrėta 2012 01 20]
49. ES plėtra
http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_lt.htm [žiūrėta 2012 01 22]
50. Lietuvos Respublikos ryšiai su Lotynų Amerikos šalimis <http://www.urm.lt/index.php?-738344578#Astuntas> [žiūrėta 2012 01 19]
51. Lietuvos Statistikos departamentas <http://www.stat.gov.lt/lt/> [žiūrėta 2012 01 22]
52. Muitai ir laisvoji prekyba http://europa.eu/pol/cust/index_lt.htm [žiūrėta 2012 01 24]
53. Užsienio prekybos tarifinis reguliavimas
<http://www.cust.lt/web/guest/verslui/tarifinisreguliavimas/kilme> [žiūrėta 2012 01 22]
54. Zabalevičienė R. Prekių kilmės kontrolės teisinių ir organizacinių aspektų analizė Lietuvos Respublikos muitinėje. Magistrinis darbas. MRU http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080122_101434-23090/DS.005.0.01.ETD

Matulaitytė S. Europos bendrijos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis analizė ir perspektyvos / tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas Doc. dr. Juozas Radžiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 73 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotos laisvosios prekybos susitarimai tarp ES ir trečiųjų šalių, ištirta tarpusavio prekybos struktūra bei pokyčiai 2000- 2010 metų laikotarpiu. Pirmojoje darbo dalyje, teoriniu aspektu išnagrinėjama liberalizacijos pradžia Europoje, bei šios idėjos plėtra, preferencinių susitarimų įpatybės pasaulyje bei Europoje. Taip pat teoriškai vertinamas laisvosios prekybos susitarimų poveikis susitariančiom šalims. Antroje dalyje nagrinėjama ES ir Meksikos, Čilės, PAR ir P. Korėjos laisvosios prekybos struktūrą bei kaitą, bei to įvertinamas poveikis šalių ūkinei veiklai. Trečiojoje dalyje išanalizuojama Lietuvos ir trečiųjų šalių prekyba bei ES taikomos strateginė plėtra pasaulyje.

Pagrindiniai žodžiai: laisvosios prekybos susitarimas, trečiosios šalys, ES išorės politika, Lietuva ir trečiosios šalys.

Matulaitytė S. The Analysis and Prospects of the European Union Free Trade Agreements with Third Countries / International Trade master thesis. Guide Doc. Dr. J. Radžiukynas. - Vilnius: University, Economics and Finance Management Faculty, 2012. – 73 p.

ANOTATION

Master's thesis analyzed the free-trade agreements between the EU and third countries, trade between the investigated structure and changes in the 2000 - 2010 period. The first part, a theoretical analysis of the context of liberalization starting in Europe, and this idea of development, preferential agreements įpatybės world without Europe. It is also theoretically considered a free-trade agreements on susitariančiom parties. The second part deals with the EU and Mexico, Chile, South Africa, and P. Korea free-trade structure and change, in addition to evaluating the impact of the economic activity of countries. The third part of Lithuania and analyzed by third parties for marketing and strategic development of the EU in the world.

Key words: free trade agreement, third parties, the EU's external policy in Lithuania and third parties.

Matulaitytė S. Europos bendrijos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis analizė ir perspektyvos / tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas Doc. dr. Juozas Radžiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 73 p.

SANTRAUKA

Tarptautinės prekybos magistro baigiamojo darbo tema aktuali šiomis dienomis, kadangi ES nuolat vykdo plėtrą, kuri paremta strateginiais tikslais. Pagrindinė problema atsirandanti sudarant laisvosios prekybos susitarimus, tai jų pagrįstumas ir teikiama nauda susitariančioms šalims. Pagrindinis nagrinėjamas objektas tyrimo metu – tai laisvosios prekybos sutartys tarp ES ir Meksikos, Čilės, PAR ir P. Korėjos. Siekiant tinkamai atskleisti temą, bus siekiama išanalizuoti Europos Sąjungos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis principus ir įvertinti jų naudą šalių ūkiui. Teoriniu aspektu ištirta Europos Sąjungos plėtra bei bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis principai, išanalizuotos Europos Sąjungos laisvosios prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis ypatumai bei ištirtas ES sudaromų laisvosios prekybos susitarimų su trečiosiomis šalimis poveikis Lietuvos ūkinei veiklai. Išanalizavus laisvosios prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis, aptarsime ES preferencinių susitarimų perspektyvas ir ES siekiamas ateities plėtros strategijas. Prieš atliekant tyrimą buvo iškelta hipotezė, kad ES laisvųjų prekybos susitarimų sudarymas paremtas siekiu didinti ES galią globalioje arenoje.

Siekiant atlikti tyrimą, buvo naudojami teisinių aktų, mokslinės literatūros bei statistinių duomenų analizės metodai. Mokslinė informacija sisteminama, grupuojama bei vaizduojama grafiškai.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ES ir laisvosios prekybos susitarimų su Meksika, Čile, PAR ir P. Korėja principai bei struktūra. Nustatyta, kad 2000 – 2010 metų laikotarpiu, prekybos apimtys tarp susitariančių šalių nuolat augo. Mažėjantys muitų tarifai skatino importą ir eksportą bei prekybos augimą ne itin konkurencingose srityse. ES rinka siūlo šalim transporto, chemijos ir pramoninę produkciją, kuri konkurencinga pasaulinėje rinkose. Tuo tarpu ES iš trečiųjų šalių importuoja trūkstamas žaliavas, maisto produkciją skatina intensyvia transporto ir pramonės gaminių tarpusavio prekybą. Muitų tarifų panaikinimas skatina užsienio prekybos apimčių augimą, vartotojų prieinamumą importuojamiems produktams ir iš importo žaliavų pagamintai produkcijai, kadangi muitų tarifų panaikinimas mažina kainas.

Tyrimo metu nustatyta, kad iškelta hipotezė pasitvirtina. ES siekia strateginės plėtros, sudarydama preferencinius susitarimus, kurie vėliau išauga į gilesnį bendradarbiavimą ir taip ES plečia savo galią.

Matulaitytė S. The Analysis and Prospects of the European Union Free Trade Agreements with Third Countries / International / Trade master thesis. Guide Doc. Dr. J. Radziukynas. - Vilnius: University, Economics and Finance Management Faculty, 2012. – 73 p.

SUMMARY

International Trade master's thesis topic is relevant these days, since the EU has been developing continuously, which is based on strategic objectives. The main problem arising from free trade agreements, their feasibility and benefits of the contracting parties. The main object of study in question - a free-trade agreements between the EU and Mexico, Chile, South Africa, and P. Korea. In order to adequately disclose the subject, will be to analyze the EU free trade agreements with third countries and to assess their benefit to the national economy. Explored the theoretical aspects of the European Union enlargement and cooperation with third countries, analyzing the EU free trade agreements with third countries and studied Peculiarity concluded by the EU free trade agreements with third countries on economic activity in Lithuania. Analysis of Free Trade sustarimus with third parties, we will discuss the EU's preferential agreements pursued by the EU and the prospects for the future development strategies. Before the investigation was the hypothesis that the EU's free trade agreements, underpinned by the desire to increase the power of the EU in the global arena. In order to carry out an investigation, it was used in legal acts, the scientific literature and statistical data analysis techniques. Scientific information is systemized, grouped and displayed graphically. Master's thesis analyzed the EU and free trade agreements with Mexico, Chile, South Africa, and P. Korea, the principles and structure. It was found that the 2000 - 2010 period, the trade volume between the contracting parties has been growing. Declining tariffs encouraged the import and export trade and the growth of a highly competitive fields. The EU market countries offer in transport, chemical and industrial products that competitive in the global markets. Meanwhile, the EU imports from third countries lacking raw materials, food production encourages intensive transport and industrial goods trade. The tariff elimination promotes foreign trade volume growth, consumer access to imported products and import raw materials from the output, since the abolition of the tariff reduces prices. The study found that the hypothesis is confirmed. EU seeks strategic development by making preferential agreements, which then grows into a deeper cooperation between the EU and is expanding its power.

PRIEDAI

1 priedas. ES ir trečiųjų šalių mokėjimo balansas

Šalis	2006	2007	2008	2009	2010
Čilė	-15800518	-10752111	-1598160	-7249394	-10230519
ELPA	-48683003	252921689	189581575	186529473	24818584
PAR	109495703	-10786468	113611821	104029575	107058659
Meksika	-14019139	-8485352	-12263295	-4559142	-5689511
P. Korėja	-435733	-207,74	-1222650	-606981	195641936
Farerų salos	Duomenų nėra				

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

2 priedas. ES ir Čilės užsienio prekyba ir jos pokytis

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Importas	4,911	5,001	7,354	8,155	12,48	12,57	11,305	7,518	9,4
Eksportas	3,172	2,962	3,12	3,919	4,281	4,767	5,086	4,529	6,034
Bazinis padidėjimo pokytis % (bazė 2003 m.)									
Importas	-	1,83%	49,75%	66,06%	154,12%	155,96%	130,20%	53,08%	91,41%
Eksportas	-	-6,62%	-1,64%	23,55%	34,96%	50,28%	60,34%	42,78%	90,23%
Grandininis padidėjimo pokytis %									
Importas	-	1,83%	47,05%	10,89%	53,03%	0,72%	-10,06%	-33,50%	25,03%
Eksportas	-	-6,62%	5,33%	25,61%	9,24%	11,35%	6,69%	-10,95%	33,23%

3 priedas. ES eksportuojamų prekių į Čilę apimčių pokytis %

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	90	92	78	82	86	111	112	113	174
Žaliavos	36	29	46	50	63	69	63	45	63
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	10	13	8	20	101	68	31	384	360
Chemikalai ir jų produktai	481	486	471	506	689	701	746	622	816
Kitos pagamintos prekės	768	716	783	926	964	1021	1202	949	1300
mašinos ir transporto įranga	171 7	1544	1664	2231	2258	2630	2749	2301	3142
	Grandininis pokytis %								
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	-	2,22%	-15,22%	5,13%	4,88%	29,07%	0,90%	0,89%	53,98%
Žaliavos	-	-19,44%	58,62%	8,70%	26,00%	9,52%	-8,70%	-28,57%	40,00%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	-	30,00%	-38,46%	150,00%	405,00%	-32,67%	-54,41%	1138,71%	-6,25%
Chemikalai ir jų produktai	-	1,04%	-3,09%	7,43%	36,17%	1,74%	6,42%	-16,62%	31,19%
Kitos pagamintos prekės	-	-6,77%	9,36%	18,26%	4,10%	5,91%	17,73%	-21,05%	36,99%
mašinos ir transporto įranga	-	-10,08%	7,77%	34,07%	1,21%	16,47%	4,52%	-16,30%	36,55%
	Bazinis pokytis % (2003)								
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	-	-	-13,33%	-8,89%	-4,44%	23,33%	24,44%	25,56%	93,33%
Žaliavos	-	-	27,78%	38,89%	75,00%	91,67%	75,00%	25,00%	75,00%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	-	-	-20,00%	100,00%	910,00%	580,00%	210,00%	3740,00%	3500,00%
Chemikalai ir jų produktai	-	-	-2,08%	5,20%	43,24%	45,74%	55,09%	29,31%	69,65%
Kitos pagamintos prekės	-	-	1,95%	20,57%	25,52%	32,94%	56,51%	23,57%	69,27%
mašinos ir transporto įranga	-	-	-3,09%	29,94%	31,51%	53,17%	60,10%	34,01%	82,99%

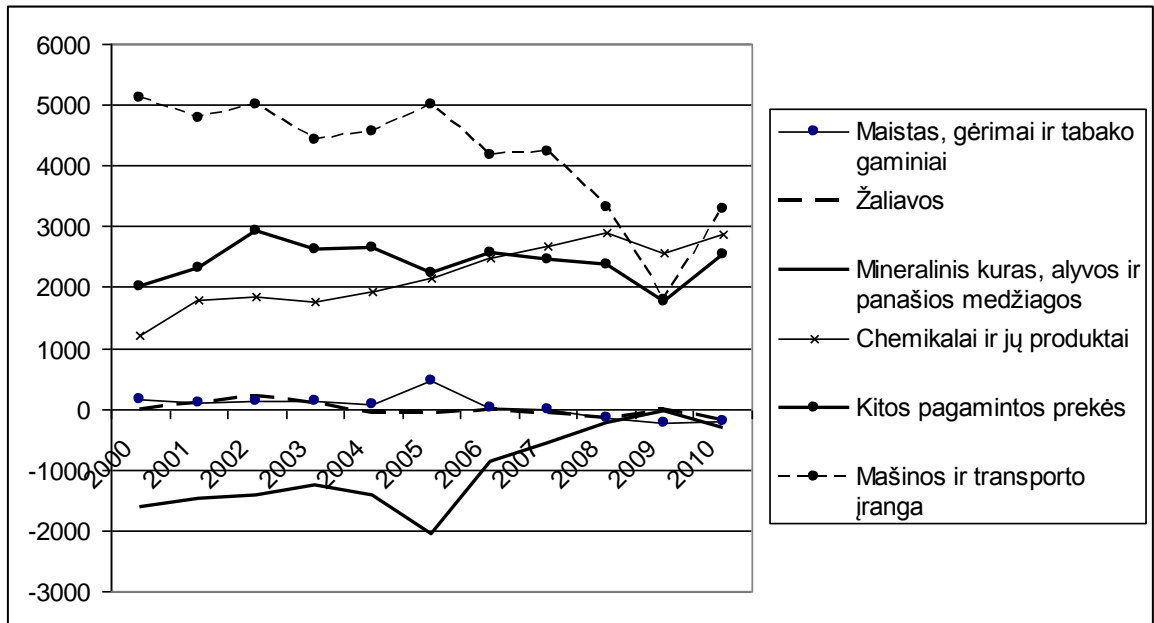
4 priedas. ES užsienio prekyba su Čile

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	1342	1389	1580	1803	2042	2197	2422	2309	2147
	eksportas	90	92	78	82	86	111	112	113	174
		- 1.25 2	- 1.29 7	- 1.50 2	- 1.72 1	- 1.95 6	- 2.08 6	- 2.31 0	- 2.19 6	- 1.97 3
Žaliavos	importas	936	985	1886	2258	3048	3013	2807	1837	2353
	eksportas	36	29	46	50	63	69	63	45	63
		-900	-956	- 1840	- 2208	- 2985	- 2944	- 2744	- 1792	- 2290
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas				2	4	1			1
	eksportas	10	13	8	20	101	68	31	384	360
		10	13	8	18	97	67	31	384	359
Chemijos produktai	importas	280	317	315	480	589	478	428	273	434
	eksportas	481	486	471	506	689	701	746	622	816
		201	169	156	26	100	223	318	349	382
Kitos pagamintos prekės	importas	1918	1968	3202	3504	6638	6712	5054	2870	4183
	eksportas	768	716	783	926	964	1021	1202	949	1300
		- 1150	- 1252	- 2419	- 2578	- 5674	- 5691	- 3852	- 1921	- 2883
Mašinos ir transporto įranga	importas	80	69	140	88	83	100	101	74	39
	eksportas	1717	1544	1664	2231	2258	2630	2749	2301	3142
		1637	1475	1524	2143	2175	2530	2648	2227	3103

5 priedas. ES ir Čilės prekybos struktūra ir pokytis

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	442	459	453	407	388	48	511	597	691	664	795
	eksportas	592	558	573	550	467	512	518	574	534	443	587
Žaliavos	importas	154	120	98	115	234	277	315	387	391	219	399
	eksportas	142	224	315	208	166	201	294	317	247	206	232
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	1.667	1.516	1.508	1.301	1.573	2.510	2.439	2.870	3.077	1.630	2.515
	eksportas	65	26	97	33	149	450	1.567	2.299	2.847	1.589	2.205
Chemikalai ir jų produktai	importas	605	634	595	619	631	645	647	712	636	620	1.027
	eksportas	1.805	2.417	2.449	2.390	2.562	2.785	3.129	3.394	3.542	3.174	3.911
Kitos pagamintos prekės	importas	924	940	821	855	1.008	1.993	2.293	2.520	2.418	1.773	2.062
	eksportas	2.943	3.256	3.741	3.470	3.651	4.229	4.864	4.964	4.781	3.532	4.590
Mašinos ir transporto įranga	importas	3.362	3.847	2.939	3.097	2.931	3.201	4.155	4.829	6.185	4.805	6.061
	eksportas	8.487	8.637	7.934	7.517	7.484	8.205	8.338	9.047	9.498	6.603	9.342
Grandininis padidėjimo pokytis %												
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	-	3,8%	-1,3%	-10,2%	-4,7%	-87,6%	964,6%	16,8%	15,7%	-3,9%	19,7%
	eksportas	-	-5,7%	2,7%	-4,0%	15,1%	9,6%	1,2%	10,8%	-7,0%	17,0%	32,5%
Žaliavos	importas	-	22,1%	-18,3%	17,3%	103,5%	18,4%	13,7%	22,9%	1,0%	44,0%	82,2%
	eksportas	-	57,7%	40,6%	34,0%	-20,2%	21,1%	46,3%	7,8%	22,1%	16,6%	12,6%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	-	-9,1%	-0,5%	13,7%	20,9%	59,6%	-2,8%	17,7%	7,2%	47,0%	54,3%
	eksportas	-	60,0%	273,1%	66,0%	351,5%	202,0%	248,2%	46,7%	23,8%	44,2%	38,8%
Chemikalai ir jų produktai	importas	-	4,8%	-6,2%	4,0%	1,9%	2,2%	0,3%	10,0%	10,7%	-2,5%	65,6%
	eksportas	-	33,9%	1,3%	-2,4%	7,2%	8,7%	12,4%	8,5%	4,4%	10,4%	23,2%
Kitos pagamintos prekės	importas	-	1,7%	-12,7%	4,1%	17,9%	97,7%	15,1%	9,9%	-4,0%	26,7%	16,3%
	eksportas	-	10,6%	14,9%	-7,2%	5,2%	15,8%	15,0%	2,1%	-3,7%	26,1%	30,0%
Mašinos ir transporto įranga	importas	-	14,4%	-23,6%	5,4%	-5,4%	9,2%	29,8%	16,2%	28,1%	22,3%	26,1%
	eksportas	-	1,8%	-8,1%	-5,3%	-0,4%	9,6%	1,6%	8,5%	5,0%	30,5%	41,5%

6 priedas. ES užsienio prekybos balansas su Meksika, pagal prekių grupes

7 priedas. Importo ir eksporto dalis užsienio prekyboje

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	6,18 %	6,11 %	7,06 %	6,37 %	5,74 %	0,55 %	4,93 %	5,01 %	5,16 %	6,84 %	6,18 %
	eksportas	4,22 %	3,69 %	3,79 %	3,88 %	3,23 %	3,13 %	2,77 %	2,79 %	2,49 %	2,85 %	2,81 %
Žaliavos	importas	2,15 %	1,60 %	1,53 %	1,80 %	3,46 %	3,19 %	3,04 %	3,25 %	2,92 %	2,26 %	3,10 %
	eksportas	1,01 %	1,48 %	2,08 %	1,47 %	1,15 %	1,23 %	1,57 %	1,54 %	1,15 %	1,33 %	1,11 %
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	23,30 %	20,17 %	23,51 %	20,35 %	23,25 %	28,94 %	23,54 %	24,09 %	22,97 %	16,79 %	19,56 %
	eksportas	0,46 %	0,17 %	0,64 %	0,23 %	1,03 %	2,75 %	8,38 %	11,16 %	13,27 %	10,22 %	10,57 %
Chemikalai ir jų produktai	importas	8,46 %	8,44 %	9,28 %	9,68 %	9,33 %	7,44 %	6,25 %	5,98 %	4,75 %	6,38 %	7,99 %
	eksportas	12,86 %	15,99 %	16,21 %	16,87 %	17,69 %	17,00 %	16,72 %	16,48 %	16,51 %	20,42 %	18,74 %
Kitos pagamintos prekės	importas	12,92 %	12,51 %	12,80 %	13,37 %	14,90 %	22,98 %	22,13 %	21,15 %	18,05 %	18,26 %	16,04 %
	eksportas	20,97 %	21,54 %	24,76 %	24,49 %	25,22 %	25,81 %	26,00 %	24,10 %	22,29 %	22,72 %	22,00 %
mašinos ir transporto įranga	importas	46,99 %	51,18 %	45,82 %	48,44 %	43,33 %	36,90 %	40,11 %	40,53 %	46,16 %	49,48 %	47,13 %
	eksportas	60,47 %	57,13 %	52,51 %	53,06 %	51,69 %	50,09 %	44,56 %	43,93 %	44,28 %	42,47 %	44,77 %

8 priedas. ES ir Meksikos prekybos struktūra ir pokytis

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	1,372	1,717	1,768	1,784	1,797	1,833	1,798	2,006	2,075	1,914	2,117
	eksportas	303	297	331	329	367	420	555	648	695	816	867
Žaliavos	importas	1,583	1,539	1,469	1,237	1,357	1,650	1,978	2,338	2,499	1,594	2,324
	eksportas	139	114	124	124	133	141	231	213	191	133	320
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	1,466	2,139	1,887	1,901	2,177	2,908	2,765	2,642	3,570	2,232	1,099
	eksportas	82	86	122	73	136	214	520	440	479	431	738
Chemikalai ir jų produktai	importas	416	396	427	408	438	556	554	618	685	518	619
	eksportas	1,737	1,794	1,700	1,738	1,995	2,258	2,465	2,672	2,826	2,360	3,258
Kitos pagamintos prekės	importas	5,590	5,377	4,211	4,845	5,519	5,872	6,922	8,515	8,220	4,701	6,639
	eksportas	2,635	2,782	2,570	2,882	3,277	3,661	4,038	4,300	4,250	3,643	4,794
Mašinos ir transporto įranga	importas	2,090	2,712	2,606	2,549	2,646	2,719	3,359	3,530	3,749	2,499	3,429
	eksportas	6,593	7,152	7,197	8,037	9,604	10,928	11,547	11,625	10,965	8,053	10,654
Grandininis padidėjimo pokytis %												
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	-	25,1%	3,0%	0,9%	0,7%	2,0%	-1,9%	11,6%	3,4%	-7,8%	10,6%
	eksportas	-	-2,0%	11,4%	-0,6%	11,6%	14,4%	32,1%	16,8%	7,3%	17,4%	6,3%
Žaliavos	importas	-	-2,8%	-4,5%	-15,8%	9,7%	21,6%	19,9%	18,2%	6,9%	-36,2%	45,8%
	eksportas	-	18,0%	8,8%	0,0%	7,3%	6,0%	63,8%	-7,8%	10,3%	-30,4%	140,6%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	-	45,9%	-11,8%	0,7%	14,5%	33,6%	-4,9%	-4,4%	35,1%	-37,5%	-50,8%
	eksportas	-	4,9%	41,9%	-40,2%	86,3%	57,4%	143,0%	15,4%	8,9%	-10,0%	71,2%
Chemikalai ir jų produktai	importas	-	-4,8%	7,8%	-4,4%	7,4%	26,9%	-0,4%	11,6%	10,8%	-24,4%	19,5%
	eksportas	-	3,3%	-5,2%	2,2%	14,8%	13,2%	9,2%	8,4%	5,8%	-16,5%	38,1%
Kitos pagamintos prekės	importas	-	-3,8%	-21,7%	15,1%	13,9%	6,4%	17,9%	23,0%	-3,5%	-42,8%	41,2%
	eksportas	-	5,6%	-7,6%	12,1%	13,7%	11,7%	10,3%	6,5%	-1,2%	-14,3%	31,6%
Mašinos ir transporto įranga	importas	-	29,8%	-3,9%	-2,2%	3,8%	2,8%	23,5%	5,1%	6,2%	-33,3%	37,2%
	eksportas	-	8,5%	0,6%	11,7%	19,5%	13,8%	5,7%	0,7%	-5,7%	-26,6%	32,3%
Bazinis padidėjimo pokytis % (bazė 2000)												
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	-	25,1%	28,9%	30,0%	31,0%	33,6%	31,0%	46,2%	51,2%	39,5%	54,3%

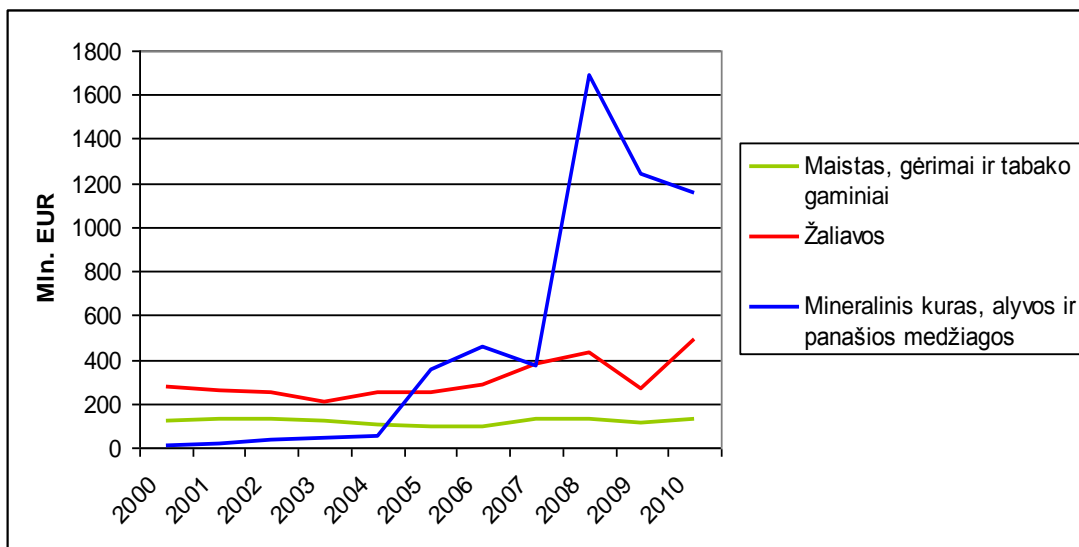
	eksportas	-	-	9,2%	8,6%	21,1%	38,6%	83,2%	113,9%	129,4%	169,3%	186,1%		
	importas	-	-	7,2%	21,9%	14,3%	4,2%	25,0%	47,7%	57,9%	0,7%	46,8%		
Žaliavos	eksportas	-	18,0%	10,8%	10,8%	-	4,3%	1,4%	66,2%	53,2%	37,4%	-4,3%	130,2%	
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	-	45,9%	28,7%	29,7%	48,5%	98,4%	88,6%	80,2%	143,5%	52,3%	-	25,0%	
	eksportas	-	4,9%	48,8%	-	11,0%	65,9%	161,0%	534,1%	436,6%	484,1%	425,6%	800,0%	
Chemikalai ir jų produktai	importas	-	4,8%	2,6%	-	1,9%	5,3%	33,7%	33,2%	48,6%	64,7%	24,5%	48,8%	
	eksportas	-	3,3%	-	2,1%	0,1%	14,9%	30,0%	41,9%	53,8%	62,7%	35,9%	87,6%	
Kitos pagamintos prekės	importas	-	-	24,7%	-	13,3%	-	5,0%	23,8%	52,3%	47,0%	-	15,9%	18,8%
	eksportas	-	5,6%	-	2,5%	9,4%	24,4%	38,9%	53,2%	63,2%	61,3%	38,3%	81,9%	
Mašinos ir transporto įranga	importas	-	29,8%	24,7%	22,0%	26,6%	30,1%	60,7%	68,9%	79,4%	19,6%	64,1%		
	eksportas	-	8,5%	9,2%	21,9%	45,7%	65,8%	75,1%	76,3%	66,3%	22,1%	61,6%		

9 priedas. ES užsienio prekybos su PAR balansas pagal prekių grupes

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	1,372	1,717	1,768	1,784	1,797	1,833	1,798	2,006	2,075	1,914	2,117
	eksportas	303	297	331	329	367	420	555	648	695	816	867
	balansas	301,628	295,283	329,232	327,216	365,203	418,167	553,202	645,994	692,925	814,086	864,883
Žaliavos	importas	1.583	1.539	1.469	1.237	1.357	1.650	1.978	2.338	2.499	1.594	2.324
	eksportas	139	114	124	124	133	141	231	213	191	133	320
	balansas	-1.444	-1.425	-1.345	-1.113	-1.224	-1.509	-1.747	-2.125	-2.308	-1.461	-2.004
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	1.466	2.139	1.887	1.901	2.177	2.908	2.765	2.642	3.570	2.232	1.099
	eksportas	82	86	122	73	136	214	520	440	479	431	738
	balansas	-1.384	-2.053	-1.765	-1.828	-2.041	-2.694	-2.245	-2.202	-3.091	-1.801	-361
Chemikalai ir jų produktai	importas	416	396	427	408	438	556	554	618	685	518	619
	eksportas	1.737	1.794	1.700	1.738	1.995	2.258	2.465	2.672	2.826	2.360	3.258
	balansas	1.321	1.398	1.273	1.330	1.557	1.702	1.911	2.054	2.141	1.842	2.639
Kitos pagamintos prekės	importas	5.590	5.377	4.211	4.845	5.519	5.872	6.922	8.515	8.220	4.701	6.639
	eksportas	2.635	2.782	2.570	2.882	3.277	3.661	4.038	4.300	4.250	3.643	4.794
	balansas	-2.955	-2.595	-1.641	-1.963	-2.242	-2.211	-2.884	-4.215	-3.970	-1.058	-1.845
Mašinos ir transporto įranga	importas	2.090	2.712	2.606	2.549	2.646	2.719	3.359	3.530	3.749	2.499	3.429
	eksportas	6.593	7.152	7.197	8.037	9.604	10.928	11.547	11.625	10.965	8.053	10.654
	balansas	4.503	4.440	4.591	5.488	6.958	8.209	8.188	8.095	7.216	5.554	7.225

10 priedas. ES užsienio prekybos su P. Korėja apimtys

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	122	131	127	122	107	92	98	131	127	115	129
	eksportas	827	847	1,019	756	822	884	967	1,042	968	811	1,162
Žaliavos	importas	277	260	249	209	253	249	283	383	434	263	490
	eksportas	474	364	511	386	489	557	741	905	664	652	1,067
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	8	13	34	47	49	356	457	373	1.687	1.242	1.151
	eksportas	9	12	29	71	82	30	21	64	492	249	197
Chemikalai ir jų produktai	importas	1.160	1.019	1.053	1.023	1.057	1.158	1.282	1.563	1.706	1.475	1.832
	eksportas	2.475	2.540	2.748	2.596	2.897	3.250	3.790	4.163	4.438	3.865	4.803
Kitos pagamintos prekės	importas	5.016	4.565	4.192	3.917	4.176	4.294	5.791	6.473	6.906	5.943	6.631
	eksportas	4.035	4.234	4.754	4.643	4.846	6.088	6.561	5.780	5.848	4.894	5.734
mašinos ir transporto įranga	importas	20.233	17.114	18.812	20.558	24.920	28.154	32.737	32.094	28.530	23.084	28.692
	eksportas	8.027	7.271	7.977	7.477	8.297	8.775	10.062	11.921	12.334	10.631	14.232

11 priedas. ES ir P. Korėjos užsieni prekybos balansas pagal prekių grupes

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	705	716	-125,981	634	715	792	869	-129,958	841	696	-127,838
Žaliavos	197	104	262	177	236	308	458	522	230	389	577
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	-508	-612	388	-457	-479	-484	-411	652	-611	-307	705
Chemikalai ir jų produktai	-705	-716	126	-634	-715	-792	-869	130	-841	-696	128
Kitos pagamintos prekės	-197	-104	-262	-177	-236	-308	-458	-522	-230	-389	-577
Mašinos ir transporto įranga	508	612	-388	457	479	484	411	-652	611	307	-705

12 priedas. ES ir P. Korėjos užsienio prekybos struktūra ir padidėjimo tempas

Importas											
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	0,45%	0,57%	0,52%	0,47%	0,35%	0,27%	0,24%	0,32%	0,32%	0,36%	0,33%
Žaliavos	1,03%	1,13%	1,02%	0,81%	0,83%	0,73%	0,70%	0,93%	1,10%	0,82%	1,26%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	0,03%	0,06%	0,14%	0,18%	0,16%	1,04%	1,12%	0,91%	4,28%	3,87%	2,96%
Chemikalai ir jų produktai	4,33%	4,41%	4,30%	3,95%	3,46%	3,38%	3,15%	3,81%	4,33%	4,59%	4,71%
Kitos pagamintos prekės	18,71%	19,76%	17,13%	15,14%	13,66%	12,52%	14,25%	15,78%	17,53%	18,50%	17,04%
mašinos ir transporto įranga	75,45%	74,08%	76,89%	79,45%	81,54%	82,07%	80,54%	78,25%	72,43%	71,86%	73,71%
Eksportas											
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	5,22%	5,55%	0,01%	4,75%	4,72%	4,51%	4,37%	0,00%	3,91%	3,84%	0,00%
Žaliavos	2,99%	2,38%	3,19%	2,42%	2,81%	2,84%	3,35%	3,96%	2,68%	3,09%	4,10%
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	0,06%	0,08%	0,18%	0,45%	0,47%	0,15%	0,09%	0,28%	1,99%	1,18%	0,76%
Chemikalai ir jų produktai	15,62%	16,64%	17,15%	16,30%	16,62%	16,60%	17,12%	18,23%	17,94%	18,32%	18,45%
Kitos pagamintos prekės	25,46%	27,73%	29,68%	29,15%	27,80%	31,09%	29,63%	25,31%	23,63%	23,19%	22,02%
mašinos ir transporto įranga	50,65%	47,62%	49,79%	46,94%	47,59%	44,81%	45,44%	52,21%	49,85%	50,38%	54,67%

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	importas	122	131	127	122	107	92	98	131	127	115	129
	eksportas	827	847	1,019	756	822	884	967	1,042	968	811	1,162
Žaliavos	importas	277	260	249	209	253	249	283	383	434	263	490

	rtas											
	eksp ortas	474	364	511	386	489	557	741	905	664	652	1.067
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	impo rtas	8	13	34	47	49	356	457	373	1.687	1.242	1.151
	eksp ortas	9	12	29	71	82	30	21	64	492	249	197
Chemikalai ir jų produktai	impo rtas	1.1 60	1.01 9	1.05 3	1.023	1.05 7	1.158	1.282	1.563	1.706	1.475	1.832
	eksp ortas	2.4 75	2.54 0	2.74 8	2.596	2.89 7	3.250	3.790	4.163	4.438	3.865	4.803
Kitos pagamintos prekės	impo rtas	5.0 16	4.56 5	4.19 2	3.917	4.17 6	4.294	5.791	6.473	6.906	5.943	6.631
	eksp ortas	4.0 35	4.23 4	4.75 4	4.643	4.84 6	6.088	6.561	5.780	5.848	4.894	5.734
mašinos ir transporto įranga	impo rtas	20. 233	17.1 14	18.8 12	20.558	24.9 20	28.15 4	32.73 7	32.09 4	28.530	23.084	28.692
	eksp ortas	8.0 27	7.27 1	7.97 7	7.477	8.29 7	8.775	10.06 2	11.92 1	12.334	10.631	14.232

Grandininis padidėjimo tempas %

		200 0	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	impo rtas	-	7,38 %	- 3,05 %	- 3,94%	- 12,3 0%	- 14,02 %	6,52 %	33,67 %	- 3,05%	- 9,45%	12,17 %
	eksp ortas	-	2,42 %	- 99,8 8%	74090, 38%	8,73 %	7,54 %	9,39 %	- 99,89 %	92798, 27%	- 16,22 %	- 99,86 %
Žaliavos	impo rtas	-	6,14 %	4,23 %	16,06 %	21,0 5%	- 1,58 %	13,65 %	35,34 %	13,32 %	- 39,40 %	86,31 %
	eksp ortas	-	- 23,2 1%	40,3 8%	- 24,46 %	26,6 8%	13,91 %	33,03 %	22,13 %	- 26,63 %	- 1,81%	63,65 %
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	impo rtas	-	62,5 0%	161, 54%	38,24 %	4,26 %	626,5 3%	28,37 %	- 18,38 %	352,28 %	- 26,38 %	- 7,33%
	eksp ortas	-	33,3 3%	141, 67%	144,83 %	15,4 9%	- 63,41 %	- 30,00 %	204,7 6%	668,75 %	- 49,39 %	- 20,88 %
Chemikalai ir jų produktai	impo rtas	-	- 12,1 6%	3,34 %	- 2,85%	3,32 %	9,56 %	10,71 %	21,92 %	9,15%	- 13,54 %	24,20 %
	eksp ortas	-	2,63 %	8,19 %	- 5,53%	11,5 9%	12,19 %	16,62 %	9,84 %	6,61%	- 12,91 %	24,27 %
Kitos pagamintos prekės	impo rtas	-	- 8,99 %	- 8,17 %	- 6,56%	6,61 %	2,83 %	34,86 %	11,78 %	6,69%	- 13,94 %	11,58 %
	eksp ortas	-	4,93 %	12,2 8%	- 2,33%	4,37 %	25,63 %	7,77 %	- 11,90 %	1,18%	- 16,31 %	17,16 %
mašinos ir transporto įranga	impo rtas	-	- 15,4 2%	9,92 %	9,28%	21,2 2%	12,98 %	16,28 %	- 1,96 %	- 11,10 %	- 19,09 %	24,29 %
	eksp ortas	-	- 9,42 %	9,71 %	- 6,27%	10,9 7%	5,76 %	14,67 %	18,48 %	3,46%	- 13,81 %	33,87 %

Bazinis padidėjimo tempas

		200 0	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maistas, gėrimai ir tabako gaminiai	impo rtas	-	7,38 %	4,10 %	0,00%	- 12,3 0%	- 24,59 %	- 19,67 %	7,38 %	4,10%	- 5,74%	5,74%
	eksp ortas	-	2,42 %	- 99,8 8%	- 8,59%	- 0,60 %	6,89 %	16,93 %	- 99,87 %	17,05 %	- 1,93%	- 99,86 %

Žaliavos	importas	-	- 6,14 %	- 10,1 1%	- 24,55 %	- 8,66 %	- 10,11 %	2,17 %	38,27 %	56,68 %	- 5,05%	76,90 %
	eksportas	-	- 23,2 1%	7,81 %	- 18,57 %	3,16 %	17,51 %	56,33 %	90,93 %	40,08 %	37,55 %	125,11 %
Mineralinis kuras, alyvos ir panašios medžiagos	importas	-	62,5 0%	325, 00%	487,50 %	512, 50%	4350, 00%	5612, 50%	4562, 50%	20987, 50%	15425, 00%	14287, 50%
	eksportas	-	33,3 3%	222, 22%	688,89 %	811, 11%	233,3 3%	133,3 3%	611,1 1%	5366,6 7%	2666,6 7%	2088,8 9%
Chemikalai ir jų produktai	importas	-	- 12,1 6%	- 9,22 %	- 11,81 %	- 8,88 %	- 0,17 %	10,52 %	34,74 %	47,07 %	27,16 %	57,93 %
	eksportas	-	2,63 %	11,0 3%	4,89%	17,0 5%	31,31 %	53,13 %	68,20 %	79,31 %	56,16 %	94,06 %
Kitos pagamintos prekės	importas	-	- 8,99 %	- 16,4 3%	- 21,91 %	- 16,7 5%	- 14,39 %	15,45 %	29,05 %	37,68 %	18,48 %	32,20 %
	eksportas	-	4,93 %	17,8 2%	15,07 %	20,1 0%	50,88 %	62,60 %	43,25 %	44,93 %	21,29 %	42,11 %
mašinos ir transporto įranga	importas	-	- 15,4 2%	- 7,02 %	1,61%	23,1 7%	39,15 %	61,80 %	58,62 %	41,01 %	14,09 %	41,81 %
	eksportas	-	- 9,42 %	- 0,62 %	- 6,85%	3,36 %	9,32 %	25,35 %	48,51 %	53,66 %	32,44 %	77,30 %

13 priedas. Pagrindiniai ES prekybos partneriai 2010 m.

EU TRADE WITH MAIN PARTNERS (2010)

The Major Imports Partners				The Major Exports Partners				The Major Trade Partners			
Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%
Extra EU27		1 509 073,2	100,0%	Extra EU27		1 349 165,4	100,0%	Extra EU27		2 858 238,6	100,0%
1	China	282 531,3	18,7%	1	United States	242 319,9	18,0%	1	United States	412 709,7	14,4%
2	United States	170 389,7	11,3%	2	China	113 272,1	8,4%	2	China	395 803,4	13,8%
3	Russia	160 061,7	10,6%	3	Switzerland	105 218,5	7,8%	3	Russia	246 192,9	8,6%
4	Switzerland	83 188,8	5,5%	4	Russia	86 131,2	6,4%	4	Switzerland	188 407,2	6,6%
5	Norway	79 435,4	5,3%	5	Turkey	61 253,1	4,5%	5	Norway	121 331,7	4,2%
6	Japan	65 780,6	4,4%	6	Japan	43 844,2	3,2%	6	Japan	109 624,8	3,8%
7	Turkey	42 323,5	2,8%	7	Norway	41 896,3	3,1%	7	Turkey	103 576,7	3,6%
8	South Korea	39 233,8	2,6%	8	India	34 797,0	2,6%	8	India	68 025,0	2,4%
9	India	33 228,0	2,2%	9	Brazil	31 391,1	2,3%	9	South Korea	67 170,4	2,4%
10	Brazil	32 543,3	2,2%	10	South Korea	27 936,5	2,1%	10	Brazil	63 934,4	2,2%
11	Libya	29 227,1	1,9%	11	United Arab Emirab	27 715,9	2,1%	11	Canada	46 836,2	1,6%
12	Taiwan	24 131,7	1,6%	12	Hong Kong	26 937,4	2,0%	12	Singapore	43 074,2	1,5%
13	Algeria	21 068,6	1,4%	13	Australia	26 773,5	2,0%	13	Saudi Arabia	39 497,3	1,4%
14	Malaysia	20 807,5	1,4%	14	Canada	26 638,5	2,0%	14	South Africa	39 397,9	1,4%
15	Canada	20 197,8	1,3%	15	Singapore	24 374,3	1,8%	15	Taiwan	38 909,5	1,4%
16	Singapore	18 699,9	1,2%	16	Saudi Arabia	23 196,3	1,7%	16	Hong Kong	37 609,6	1,3%
17	South Africa	17 955,5	1,2%	17	South Africa	21 442,4	1,6%	17	Algeria	36 614,8	1,3%
18	Thailand	17 320,5	1,1%	18	Mexico	21 342,0	1,6%	18	Australia	36 567,2	1,3%
19	Saudi Arabia	16 301,0	1,1%	19	Ukraine	17 352,3	1,3%	19	Libya	35 930,3	1,3%
20	Kazakhstan	15 943,2	1,1%	20	Algeria	15 546,2	1,2%	20	Mexico	34 530,1	1,2%
21	Nigeria	14 505,5	1,0%	21	Egypt	14 854,7	1,1%	21	United Arab Emirab	33 519,0	1,2%
22	Iran	14 464,5	1,0%	22	Taiwan	14 777,8	1,1%	22	Malaysia	32 054,8	1,1%
23	Indonesia	13 901,4	0,9%	23	Israel	14 405,1	1,1%	23	Ukraine	28 818,1	1,0%
24	Mexico	13 188,1	0,9%	24	Morocco	13 680,6	1,0%	24	Thailand	27 319,1	1,0%
25	Ukraine	11 465,8	0,8%	25	Iran	11 311,7	0,8%	25	Iran	25 776,1	0,9%
26	Israel	11 087,5	0,7%	26	Malaysia	11 247,3	0,8%	26	Israel	25 492,5	0,9%
27	Hong Kong	10 672,2	0,7%	27	Tunisia	11 097,3	0,8%	27	Nigeria	25 159,9	0,9%
28	Australia	9 793,7	0,6%	28	Nigeria	10 654,3	0,8%	28	Egypt	22 088,8	0,8%
29	Azerbaijan	9 711,6	0,6%	29	Croatia	10 310,3	0,8%	29	Morocco	21 417,7	0,7%
30	Vietnam	9 586,4	0,6%	30	Thailand	9 998,6	0,7%	30	Kazakhstan	21 169,4	0,7%
31	Tunisia	9 533,3	0,6%	31	Serbia	7 426,0	0,6%	31	Tunisia	20 630,6	0,7%
32	Chile	9 458,4	0,6%	32	Argentina	7 424,5	0,6%	32	Indonesia	20 298,7	0,7%
33	Argentina	9 306,4	0,6%	33	Libya	6 703,2	0,5%	33	Argentina	16 731,0	0,6%
34	Qatar	7 892,2	0,5%	34	Belarus	6 620,4	0,5%	34	Chile	15 493,6	0,5%
35	Morocco	7 737,1	0,5%	35	Indonesia	6 397,3	0,5%	35	Croatia	15 271,1	0,5%
36	Egypt	7 234,1	0,5%	36	Chile	6 035,2	0,4%	36	Vietnam	14 261,7	0,5%
37	Iraq	7 130,0	0,5%	37	Qatar	5 323,4	0,4%	37	Qatar	13 215,6	0,5%
38	Bangladesh	6 689,9	0,4%	38	Kazakhstan	5 226,2	0,4%	38	Azerbaijan	12 058,1	0,4%
39	United Arab Emirab	5 803,0	0,4%	39	Gibraltar	4 862,8	0,4%	39	Serbia	11 511,1	0,4%
40	Costa Rica	5 550,7	0,4%	40	Lebanon	4 717,8	0,3%	40	Iraq	10 139,9	0,4%
41	Philippines	5 403,9	0,4%	41	Angola	4 703,2	0,3%	41	Belarus	9 255,5	0,3%
42	Peru	5 188,5	0,3%	42	Vietnam	4 675,3	0,3%	42	Philippines	9 144,2	0,3%
43	Croatia	4 960,8	0,3%	43	Venezuela	4 133,1	0,3%	43	Colombia	8 688,4	0,3%
44	Colombia	4 743,2	0,3%	44	Kuwait	4 132,5	0,3%	44	Angola	8 556,0	0,3%
45	Serbia	4 085,1	0,3%	45	Colombia	3 945,2	0,3%	45	Bangladesh	8 309,1	0,3%
46	Angola	3 852,7	0,3%	46	Philippines	3 740,3	0,3%	46	Venezuela	7 929,9	0,3%
47	Pakistan	3 827,7	0,3%	47	Pakistan	3 730,2	0,3%	47	Kuwait	7 908,7	0,3%
48	Venezuela	3 796,8	0,3%	48	Syria	3 653,2	0,3%	48	Pakistan	7 557,9	0,3%
49	Kuwait	3 776,2	0,3%	49	Bosnia-Herzegovina	3 137,7	0,2%	49	Peru	7 493,9	0,3%
50	Syria	3 599,2	0,2%	50	Oman	3 110,6	0,2%	50	Syria	7 252,4	0,3%

14 priedas. ES užsienio prekyba paslaugomis su trečiosiomis šalimis

MLN. Eur		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Čilė	Ekspertas	1350,299	2237,216	2526,026	2875,251	2677,378	2160,235	2251,135
	Importas	843,687	1073,981	1218,541	1430,249	1836,392	1584,531	1642,607
	NET	506,612	1163,235	1307,485	1445,002	840,986	575,704	608,528
Meksika	Kreditas(EKSPORTAS)	3806,752	3711,258	4370,508	4765,219	4919,191	4134,429	5145,63
	Debitas (IMPORTAS)	2742,821	2793,236	2653,786	3316,275	3660,678	2664,447	3084,279
	NET	1063,931	918,022	1716,722	1448,944	1258,513	1469,982	2061,351
P. Afrika	Kreditas	4313,216	5144,289	5670,955	6469,846	6249,221	5544,512	6488,635
	Debitas	3953,066	4112,901	4411,379	4556,468	4395,395	3908,471	4488,886
	NET	360,15	1031,388	1259,576	1913,378	1853,826	1636,041	1999,749
P.Korėja	Kreditas	5578,464	6049,096	7046,374	7527,049	8087,652	6237,73	7554,498
	Debitas	3272,43	3925,393	4349,663	4376,089	5013,406	3808,172	4493,314
	NET	2306,034	2123,703	2696,711	3150,96	3074,246	2429,558	3061,184
EFTA	Kreditas	60.773,596	65.715,837	71.538,014	82.356,077	87.249,389	83.021,633	89.897,534
	Debitas	44.029,900	47.793,982	49.758,591	60.093,123	63.556,066	59.689,998	63.292,646
	NETO	16.743,696	17.921,855	21.779,423	22.262,954	23.693,323	23.331,635	26.604,888

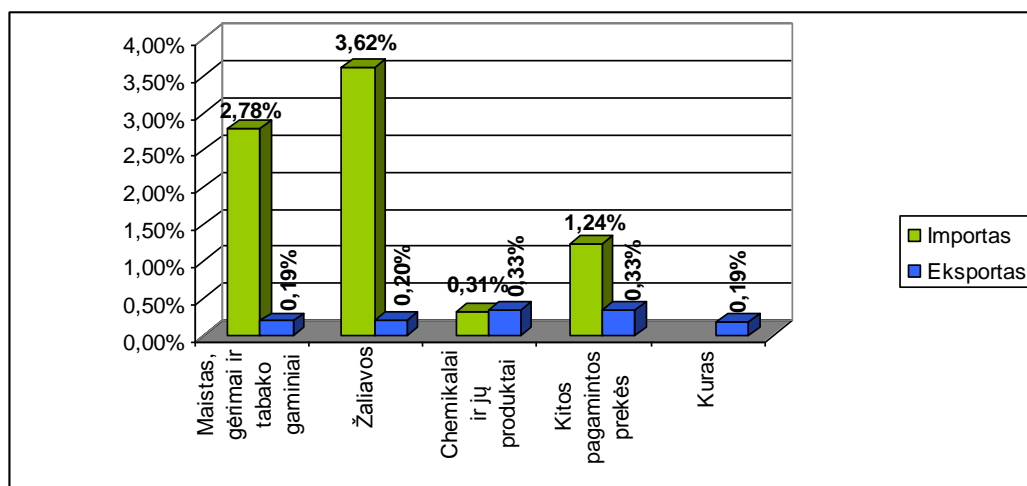
Grandininis padidėjimo tempas %

MLN. Eur		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Čilė	Ekspertas	-	65,7%	12,9%	13,8%	-6,9%	-19,3%	4,2%
	Importas	-	27,3%	13,5%	17,4%	28,4%	-13,7%	3,7%
	NET	-	129,6%	12,4%	10,5%	-41,8%	-31,5%	5,7%
Meksika	Kreditas(EKSPORTAS)	-	-2,5%	17,8%	9,0%	3,2%	-16,0%	24,5%
	Debitas (IMPORTAS)	-	1,8%	-5,0%	25,0%	10,4%	-27,2%	15,8%
	NET	-	-13,7%	87,0%	-15,6%	-13,1%	16,8%	40,2%
P. Afrika	Kreditas	-	19,3%	10,2%	14,1%	-3,4%	-11,3%	17,0%
	Debitas	-	4,0%	7,3%	3,3%	-3,5%	-11,1%	14,9%
	NET	-	186,4%	22,1%	51,9%	-3,1%	-11,7%	22,2%
P.Korėja	Kreditas	-	8,4%	16,5%	6,8%	7,4%	-22,9%	21,1%
	Debitas	-	20,0%	10,8%	0,6%	14,6%	-24,0%	18,0%
	NET	-	-7,9%	27,0%	16,8%	-2,4%	-21,0%	26,0%
EFTA	Kreditas	-	8,1%	8,9%	15,1%	5,9%	-4,8%	8,3%
	Debitas	-	8,5%	4,1%	20,8%	5,8%	-6,1%	6,0%
	NETO	-	7,0%	21,5%	2,2%	6,4%	-1,5%	14,0%

Bazinis padidėjimo tempas % (2004)

MLN. Eur		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Čilė	Ekspertas	-	65,7%	87,1%	112,9%	98,3%	60,0%	66,7%
	Importas	-	27,3%	44,4%	69,5%	117,7%	87,8%	94,7%
	NET	-	129,6%	158,1%	185,2%	66,0%	13,6%	20,1%
Meksika	Kreditas(EKSPORTAS)	-	-2,5%	14,8%	25,2%	29,2%	8,6%	35,2%
	Debitas (IMPORTAS)	-	1,8%	-3,2%	20,9%	33,5%	-2,9%	12,4%
	NET	-	-13,7%	61,4%	36,2%	18,3%	38,2%	93,7%
P. Afrika	Kreditas	-	19,3%	31,5%	50,0%	44,9%	28,5%	50,4%
	Debitas	-	4,0%	11,6%	15,3%	11,2%	-1,1%	13,6%
	NET	-	186,4%	249,7%	431,3%	414,7%	354,3%	455,3%
P.Korėja	Kreditas	-	8,4%	26,3%	34,9%	45,0%	11,8%	35,4%
	Debitas	-	20,0%	32,9%	33,7%	53,2%	16,4%	37,3%
	NET	-	-7,9%	16,9%	36,6%	33,3%	5,4%	32,7%
EFTA	Kreditas	-	8,1%	17,7%	35,5%	43,6%	36,6%	47,9%
	Debitas	-	8,5%	13,0%	36,5%	44,3%	35,6%	43,7%
	NETO	-	7,0%	30,1%	33,0%	41,5%	39,3%	58,9%

15 priedas. ES vidutinė importuojamų ir eksportuojamų prekių dalis visame importe ir eksporte

16 priedas. ES ir Čilės pagrindiniai importuojami produktai, 2010 m.

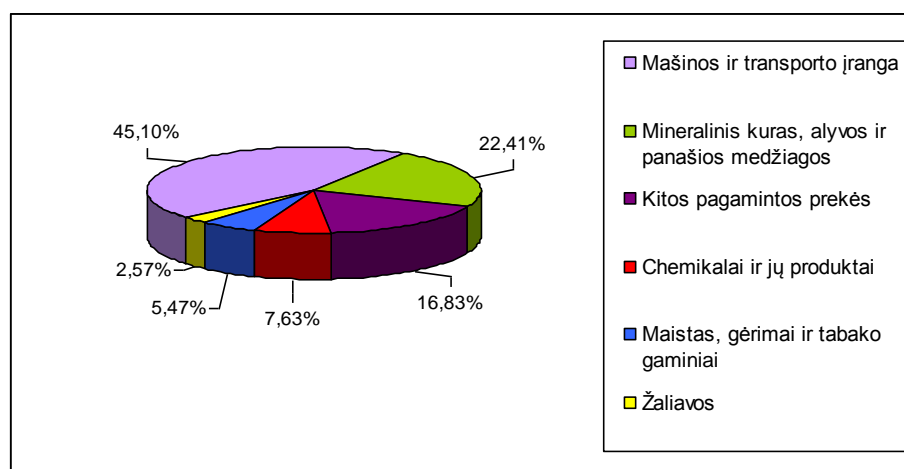
	Viso importo iš Čilės dalis		Viso importo iš ES dalis
Nejuodieji metalai	42%	Automobiliai	11%
Metalo rūda	16%	Pramoninė įranga	11%
Daržovės ir vaisiai	11%	Specializuotas transportas	10%
Gėrimai	6%	Transporto įranga	7%
Popierius	6%	Kuras	6%
Žuvininkystės produktai	3%	Elektoriniai prietaisai	5%
Neorganiniai metalai	3%	Galią generuojanti įranga	4%
Mėsa	1%	Medicininė įranga	4%
Trąšos	1%	Popierius ir jo žaliava	3%
Neapdorota maistinė produkcija	1%	Metalo gaminiai	3%

[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Chile-EU - statistical indicators and trade figures](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Chile-EU_-_statistical_indicators_and_trade_figures)

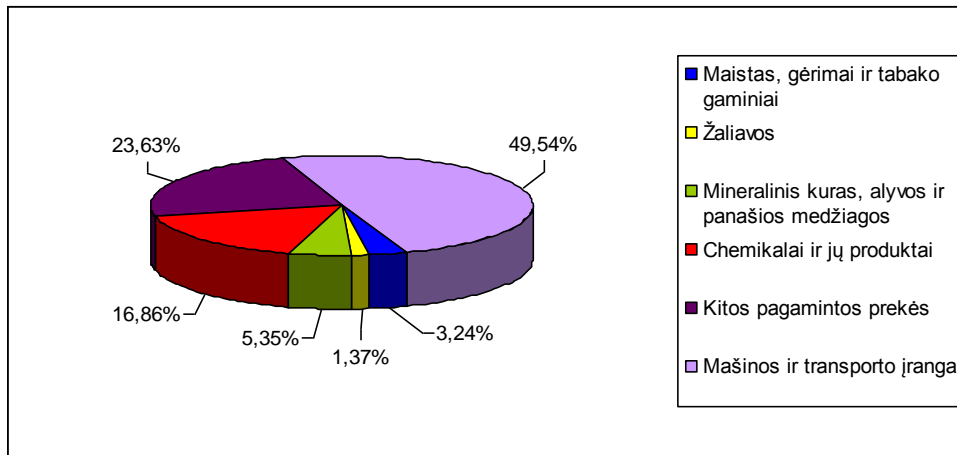
17 priedas. ES ir Meksikos pagrindiniai importuojami produktai, 2010 m.

	Viso importo iš Meksikos dalis		Viso importo iš ES dalis
Kuras ir jo gaminiai	19%	Transporto priemonės	10%
Ryšio priemonės	15%	Kuras ir jo gaminiai	10%
Automobiliai	14%	Medicininė įranga	7%
Profesionali įranga	8%	Pagrindinė pramonės įranga	7%
Elektros prietaisai	7%	Galią generuojanti įranga	6%
Biurų ir duomenų saugojimo įranga	4%	Įvairi pramoninė įranga	6%
Organinė chemija	3%	Specializuotas transportas	6%
Įvairi pramoninė įranga	3%	Geležis ir plienas	4%
Galią generuojanti įranga	3%	Organinė chemija	3%
Pagrindiniai pramonės įrenginiai	2%	Įvairi įranga	3%

18 priedas. Meksikos kilmės prekių importas į ES

19 priedas. ES kilmės prekių eksporto į Meksiką struktūra

20 priedas. ES sudaryti susitarimai

EU TRADE
EUROPEAN COMMISSION

OVERVIEW OF REGIONAL TRADE AGREEMENTS

Updated 14 November 2011 - For latest updates check [highlighted](#) Partners, contents in **bold**

EC REGIONAL TRADE AGREEMENTS

Tables I and II list all preferential trade agreements that the EC has notified under either Article XXIV of the GATT or Article V of the GATS and where the GATT/WTO notification has not been overtaken by later notifications of successor agreements. Table III lists EPAs under preparation.

I. Agreements notified under GATT Article XXIV (Free Trade Areas and Customs Unions covering Trade in Goods)

Partners	Nature of agreement	OJ Reference	Date of entry into force	Date of notification to GATT/WTO	Status of GATT/WTO examination	Comments
European Community						
EC Member States (EC12)	Treaty of Rome		01.01.58	24.04.57	Examination concluded in 1957. Subsequent accessions of Denmark/Ireland/UK, Greece and Portugal/ Spain were also all notified and examined.	
EC - Accession of Austria, Finland and Sweden (EC15)		C/241.29.08.94	01.01.95	19.01.95	WTO consideration concluded.	

EC – Accession of : Cyprus, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Slovakia, Slovenia (EC25)		L/236, 23.09.03	01.05.04	26.04.04	WTO consideration concluded.	
EC – Accession of Bulgaria and Romania (EC27)		L/157, 21.06.05	01.01.07	27.09.06	WTO consideration ongoing.	

Customs Union

Andorra	Customs Union	L/374, 31.12.90	01.07.91	25.02.98	Factual examination concluded	Exchange of Letters.
Turkey	Customs Union	L/35, 13.02.96	31.12.95	22.12.95	Factual examination concluded	Decision 1/95 of the EC-Turkey Association Council.
San Marino	Customs Union	L/359, 09.12.92	01.12.92			Interim agreement, pending entry into force of Customs Union also signed on 16.12.91. MFN exemption for customs regime with Italy recognised by the GATT Havana Conference.

Free Trade Agreements

(a) Europe

Faroe Islands	Free Trade Agreement	L/53, 22.2.97	01.01.97	19.02.97	Factual examination concluded	Replaces earlier (1991) trade agreement.
Norway	Free Trade Agreement	L/171, 27.06.73	01.07.73	13.07.73	Working Party report adopted	
Iceland	Free Trade Agreement	L 301, 31.12.72	01.04.73	24.11.72	Working Party report adopted	
Switzerland	Free Trade Agreement	L/300, 31.12.72	01.01.73	27.10.72	Working Party report adopted	FTA also covered Liechtenstein, which now participates in EEA.

The former Yugoslav Republic of Macedonia	Stabilisation and Association Agreement (SAA)	L/084, 20.03.04 L/085, 23.03.04 C/213a, 31.07.01	01.05.04	23.10.01	Factual examination concluded	Provisions first applied under Interim Agreement.
Croatia	Stabilisation and Association Agreement	L/26, 25.01.05	01.02.05	20.12.02	Factual examination concluded	Provisions first applied under Interim Agreement.
Albania	Stabilisation and Association Agreement	L 104 (24/04/2009) L 300 (31/10/2006) L 107 (28/04/2009)	01.04.2009	07.03.07(goods) 07.10.09(services)	Factual examination concluded for trade in goods, on going for trade in services	Provisions first applied under Interim Agreement.
Montenegro	Stabilisation and Association Agreement	L 108 (29/04/2010)	01.05.2010	16.01.08(goods) 18.06.10(services)	Factual examination ongoing for trade in goods and services	Provisions first applied under Interim Agreement
Bosnia and Herzegovina	Interim Agreement on trade and trade related matters	L 186 (15/07/2008) L 233 (30/08/2008) L 169 (30/06/2008)	01.07.08	11.07.08	Factual examination ongoing for trade in goods	Interim agreement, pending entry into force of SAA.
Serbia	Interim Agreement on trade and trade related matters	L282, 30.01.10	01.02.10	31.05.2010	Factual examination ongoing for trade in goods	Interim agreement, pending entry into force of SAA.

(b) Mediterranean

Algeria	Association Agreement	L/265, 10.10.05	01.09.05	24.07.06	Factual examination not started	Euro-Mediterranean Agreement replaces co-operation agreement (L/263, 27.09.78) notified to GATT on 28.07.76 (report adopted 11.11.77)
Egypt	Association Agreement	L/345, 31.12.03	01.06.04	04.10.04	WTO consideration on-going.	Euro-Mediterranean Agreement; replaces co-operation agreement (L/266, 27.09.78) notified to GATT on 15.07.77 (report adopted 17.05.78)

Israel	Association Agreement	L/147. 21.06.00	01.06.00	20.09.00	Factual examination concluded	Euro-Mediterranean Agreement; trade provisions initially applied under Interim (1995) Agreement
Jordan	Association Agreement	L/129. 15.05.02	01.05.02	20.12.02	Factual examination concluded	Euro-Mediterranean Agreement, signed on 24.11.97
Lebanon	Interim Agreement	L/262. 30.09.02	01.03.03	04.06.03	WTO consideration not started.	Between 01.03.03 and 31.03.06 trade and related parts of the Association Agreement were implemented under an interim Agreement.
Morocco	Association Agreement	L/70. 18.03.00	01.03.00	13.10.00	Factual examination concluded	Euro-Mediterranean Agreement
Palestinian Authority	Association Agreement	L/187. 16.07.97	01.07.97	30.06.97	Factual examination not started	Interim Euro-Mediterranean Agreement
Syria	Co-operation Agreement	L/269. 27.09.78	01.07.77	15.07.77	Working Party report adopted 17.05.78	Euro-Mediterranean Agreement initialled in December 2008. It has not been signed.
Tunisia	Association Agreement	L/97. 30.03.98	01.03.98	23.03.99	Factual examination concluded	Euro-Mediterranean Agreement

(c) Others

Certain Overseas Countries and Territories (OCT/PTOM II)	Association Agreement		01.01.71	14.12.70	Working Party reported adopted 09.11.71	Association of the Overseas Countries and Territories, as foreseen under Part Four of the Treaty of Rome
Chile	Association Agreement, and Additional Protocol	L/352. 30.12.02 L/38. 10.02.05	01.02.03 (trade) 01.03.05 (full)	03.02.04	Factual examination concluded	Association Agreement signed in November 2002
Mexico	Economic Partnership,	L/276. 28.10.00	01.07.00	25.07.00	Factual examination	Decision 2/2000 on EC-

	Political Coordination and Cooperation Agreement	L/157. 30.06.00 L/245. 30.09.00			concluded	Mexico free trade area in the context of global agreement signed in December 1997
South Africa	Trade, Development and Co-operation Agreement	L/311. 04.12.99	01.01.00	02.11.00	WTO consideration ongoing.	Under an Exchange of Letters, the provisions establishing an FTA in Goods are applied provisionally from 01.01.00 pending entry into force of the full agreement.
CARIFORUM States (Antigua and Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, the Dominican Republic, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Saint Christopher and Nevis, Suriname, Trinidad and Tobago)	Economic Partnership Agreement	L/289. 30.10.08	Pending	16.10.08	WTO consideration ongoing.	Succeeds the trade provisions of the Cotonou Agreement which expired on 31 December 2007. Date of signature: 15 October 2008 (Haiti signed on 11 December 2009)
Ivory Coast	Interim Economic Partnership Agreement	L/59. 03.03.09	Pending	11.12.08	WTO consideration ongoing.	Agreement on trade in goods which succeeds the trade provisions of the Cotonou Agreement which expired on 31 December 2007. Date of signature: 26 November 2008
Cameroon	Interim Economic Partnership Agreement	L/57. 28.02.09	Pending	24.09.09	WTO consideration ongoing.	Agreement on trade in goods which succeeds the trade provisions of the Cotonou Agreement which expired on 31 December 2007. Date of signature: 15 January 2009

Korea, Republic of	Free Trade Agreement	L/127.14.05.11	Pending	7.07.11	Pending	The FTA is provisionally applied since 1 July 2011.
---------------------------	----------------------	--------------------------------	---------	---------	---------	---

II. Agreements notified under GATS Article V (Regional Economic Integration Agreements covering Trade in Services)

Partners	Nature of agreement	OJ Reference	Date of entry into force	Date of notification to GATT/WTO	Status of GATT/WTO examination	Comments
European Community						
EC Member States (EC 12)	Treaty of Rome		01.01.58	10.11.95	Factual examination concluded	
EC 15 Enlargement		C/241.29.08.94	01.01.95	19.01.95	Factual examination concluded	
EC 25 Enlargement		L/236.23.09.03	01.05.04	26.04.04	WTO consideration concluded	
EC 27 Enlargement		L/157.21.06.05	01.01.07	26.06.07	WTO consideration ongoing	
Europe						
Iceland, Liechtenstein, Norway	European Economic Area	L/1.03.01.94	01.01.94	10.10.96	Factual examination concluded	EEA replaces previous FTA agreements with these countries (L/300-301, 31.12.72 and L/171, 27.06.73) which were notified to GATT on 27.10.72, 24.11.72 and 13.07.73. (reports adopted on 19.10.73 and 28.03.74)

Šaltinis: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_111588.pdf